

2023-01

þý ÿ¹ ° ¬, µ Ä µ Â Ã Å ¼ Æ É ½⁻ µ Â Å À Ì Ä
þý ½⁻ ¿ Å š ± ½ ¿ ½¹ Ã ¼ ¿ Í ± À ± » » ±³ ® Ä
þý ° ± Ä ·³ ¿ Á⁻ ±³ 1 ± ° ¬, µ Ä µ Â Ã Å ¼ Æ É
þý š ± ½ ¿ ½¹ Ã ¼ Ì Ä (••) 2022/720

þý ' ± Á ½ ¬² ±, ~ µ ¿ ' Í Á ±

þý œ µ Ä ± Ä Ä Å Ç¹ ± ° Ì Ä Ä ¿ " µ, ½ - Ä ° ±¹ • Ä Á É À ± É ° Ì ÿ¹ ° ¿ ½ ¿ ¼¹ ° Ì " ° ±¹ ¿ (LLM), £ Ç ¿
þý ± ½ µ Ä¹ Ä Ä ® ¼¹ ¿ • µ ¬ Ä ¿ »¹ Ä ¬ Æ ¿ Ä

<http://hdl.handle.net/11728/12472>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**Οι κάθετες συμφωνίες υπό το φως του νέου
Κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία για
κάθετες συμφωνίες, Κανονισμός (ΕΕ) 2022/720**

Θεοδώρα Βαρνάβα

Ιανουάριος 2023

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**Οι κάθετες συμφωνίες υπό το φως του νέου
Κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία για
κάθετες συμφωνίες, Κανονισμός (ΕΕ) 2022/720**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς
απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου
σπουδών π.χ. στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο των
Επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις**

Θεοδώρα Βαρνάβα

Ιανουάριος 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Θεοδώρα Βαρνάβα, 2023.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας:

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος).....[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο....., γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «.....», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο/Η Δηλών /σα

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αναφέρεται στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού σε σχέση με τον στόχο του ενωσιακού νομοθέτη να διασφαλίσει την προστασία του ελεύθερου και θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα, αναπτύσσεται το ζήτημα των κάθετων συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, δηλαδή των συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής. Επίσης, εξετάζεται το ζήτημα της απαγόρευσης των κάθετων περιορισμών, δηλαδή των περιορισμών που περιλαμβάνονται στις κάθετες συμφωνίες καθώς και των εξαιρέσεων που προβλέπονται στη συγκεκριμένη απαγόρευση («απαλλαγή»). Συναφώς, προηγείται η αναφορά στην έννοια των κάθετων συμφωνιών και κάθετων περιορισμών και οριοθετείται το νομοθετικό πλαίσιο που τις διέπει.

Το κύριο μέρος της διπλωματικής εργασίας ασχολείται με το Κανονιστικό Πλαίσιο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, σύμφωνα με το οποίο τίθενται οι απαγορεύσεις και περιορισμοί σε κάθετες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, καθώς και με το Κανονιστικό Πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο προβλέπονται οι εξαιρέσεις από τις εν λόγω απαγορεύσεις και περιορισμούς στις κάθετες συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/720 της Επιτροπής, της 10ης Μαΐου 2022, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, ο οποίος θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκτιμώντας τις θετικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του προηγούμενου Κανονισμού (ΕΕ) 330/2010 και τις απαντήσεις σχετικών δημόσιων διαβουλεύσεων με την πείρα που είχε ήδη αποκτήσει από την εφαρμογή του προηγούμενου και λαμβάνοντας επίσης υπόψη το αναδιαμορφωμένο επιχειρηματικό περιβάλλον, επακόλουθο της άνθισης του ηλεκτρονικού εμπορίου και των διαδικτυακών πλατφορμών. Παράλληλα, με τον εν λόγω Κανονισμό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε και σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές που προσφέρουν περαιτέρω καθοδήγηση για την ερμηνεία και εφαρμογή του.

Σημειώνεται εντός της εργασίας ότι οι συγκεκριμένες εξαιρέσεις των κάθετων συμφωνιών αποτελούν προϊόν του γεγονότος ότι οι αρνητικές συνέπειες από τις κάθετες συμφωνίες έναντι του ανταγωνισμού είναι αναμφίβολα μικρότερες από τις αρνητικές συνέπειες που επιφέρουν οι οριζόντιες συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων. Βεβαίως, σε ορισμένες περιπτώσεις τα θετικά αποτελέσματα που επιφέρουν στον ανταγωνισμό οι κάθετες συμφωνίες μπορεί να υπερκερνούν τις αρνητικές συνέπειες που προκαλούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
B.	ΚΑΘΕΤΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ / ΚΑΘΕΤΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	2
1.	Έννοια	2
2.	Νομοθετικό πλαίσιο	4
Γ.	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2022/720	7
1.	Ιστορική Αναδρομή	7
2.	Πεδίο εφαρμογής	10
3.	Η οικονομική προσέγγιση των κάθετων συμφωνιών	12
4.	Συστήματα διανομής	14
4.1	Αποκλειστική διανομή προϊόντων ή/και υπηρεσιών	14
4.2	Επιλεκτική διανομή	16
4.3	Δικαιόχρηση	19
5.	Κάθετοι περιορισμοί	22
5.1	Πρωώθηση συγκεκριμένου σήματος	22
5.2	Αποκλειστική προμήθεια	23
5.3	Περιορισμοί στη χρήση διαδικτυακών αγορών	25
5.4	Περιορισμοί στη χρήση υπηρεσιών σύγκρισης τιμών	26
5.5	Υποχρεώσεις ισοτιμίας	27
5.6	Τέλη αρχικής πρόσβασης	29
5.7	Συμφωνίες διαχείρισης κατά κατηγορία	30
5.8	Δεσμευμένη πώληση	31
6.	Περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας	32
6.1	Καθορισμός των τιμών μεταπώλησης	33
6.2	Περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 στοιχεία β), γ), δ) και ε) του κανονισμού (ΕΕ) 2022/720	38
6.2.1	Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα αποκλειστικής διανομής (άρθρο 4(β) του Κανονισμού)	39
6.2.2	Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα επιλεκτικής διανομής (άρθρο 4(γ) του Κανονισμού)	43
6.2.3	Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα ελεύθερης διανομής (άρθρο 4(δ) του Κανονισμού)	44
6.2.4	Επιγραμματικές πωλήσεις (άρθρο 4(ε) του Κανονισμού)	44
6.3	Περιορισμοί στις πωλήσεις ανταλλακτικών	45
7.	Αποκλειόμενοι περιορισμοί	46
8.	Σύγκριση με τον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010	49
8.1	Διττή διανομή	50

8.2	Πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης	51
8.3	Καθορισμός τιμών μεταπώλησης	52
8.4	Περιορισμοί γεωγραφικής περιοχής ή πελατείας	52
8.5	Περιορισμοί επιγραμμικών πωλήσεων	53
8.6	Συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας	54
8.7	Υποχρεώσεις ισοτιμίας	55
8.8	Υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού	55
8.9	Βιωσιμότητα	56
9.	Συμπεράσματα	56
Δ.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	58
Ε.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	60

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθετες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων συνάπτονται σε καθημερινή βάση, έτσι ώστε οι εμπειρογνώμονες της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας καλούνται συχνά να συμβουλευθούν κατά πόσο οι συμφωνίες αυτές έχουν αρνητικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό ή εάν παραβιάζουν την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία. Η μελέτη των κάθετων συμφωνιών ήταν ανέκαθεν ένα περίπλοκο ζήτημα καθώς αυτές οι εμπορικές συμβάσεις αφενός, έχουν σημαντικές οικονομικές αποδόσεις και, αφετέρου, ενδέχεται να προκαλέσουν αντανταγωνιστικές ανησυχίες.

Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή («Επιτροπή») έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση ειδικού πλαισίου κανόνων για την αξιολόγηση των κάθετων συμφωνιών, το οποίο περιλαμβάνει τον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία και τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές. Ο κανονισμός αυτός είναι από τα πιο χρησιμοποιούμενα αντιμονοπωλιακά εργαλεία της Επιτροπής στις καθημερινές λειτουργίες των συμβούλων δικαίου ανταγωνισμού. Επιπλέον, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, συνέπειας και ασφάλειας δικαίου στην (αυτο)αξιολόγηση κοινών εμπορικών πράξεων μεταξύ ανταγωνιστών, προμηθευτών και διανομέων. Σαφώς, χωρίς τον κανονισμό απαλλαγής θα ήταν πολύ πιο περίπλοκο για τις εταιρείες να αξιολογήσουν κατά πόσο πολλές από τις συνήθεις δραστηριότητές τους ενέχουν οποιονδήποτε κίνδυνο να συνιστούν παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού. Η διαπίστωση αυτή οριοθετεί, παράλληλα, το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στο να περιγράψει το ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει τις κάθετες συμφωνίες σε ενωσιακό επίπεδο από πλευράς δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, η μελέτη ξεκινά με μια σύντομη αναφορά στην έννοια των κάθετων συμφωνιών, την έκτασή τους στον επιχειρηματικό κόσμο και στους κάθετους περιορισμούς που εμπεριέχονται σε αυτές. Στη συνέχεια, επεξηγείται η ανάγκη για θέσπιση κανονισμών ώστε να ρυθμιστεί η σύναψη κάθετων συμφωνιών με τελικό σταθμό τον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/720¹ («Κανονισμός») συνοδευόμενο με τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές² («ΚΓ»). Το κεφάλαιο που ακολουθεί εξετάζει τον Κανονισμό, αρχίζοντας με ιστορική αναδρομή των σημαντικότερων σταθμών της ενωσιακής πολιτικής ανταγωνισμού σε σχέση με τη νομική μεταχείριση των συγκεκριμένων συμφωνιών. Ακολούθως, οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού και σκιαγραφείται η οικονομική προσέγγιση των κάθετων συμφωνιών. Έπειτα, επεξηγούνται τα συστήματα διανομής και αναλύονται οι κάθετοι περιορισμοί που καλύπτονται από τις ΚΓ. Η ανάλυση

¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2022/720 της Επιτροπής, της 10ης Μαΐου 2022, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών

² Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01).

συνεχίζεται με την επισκόπηση των αποκλειόμενων περιορισμών, καθώς και των περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας. Ακολουθεί η σύγκριση του Κανονισμού με τον προϊσχύοντα Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010.³ Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων.

Παρενθετικά σημειώνεται ότι λόγω του γεγονότος ότι ο Κανονισμός έχει υιοθετηθεί πρόσφατα η βιβλιογραφία είναι εξαιρετικά πτωχή, οπότε οι περισσότερες βιβλιογραφικές αναφορές αφορούν στον προϊσχύοντα κανονισμό, εφόσον ισχύουν οι ίδιες αρχές.

Καταληκτικά θα πρέπει να ειπωθεί ότι η υπό εξέταση εργασία τοποθετείται χρονικά στην έναρξη ισχύος του Κανονισμού και μάλιστα, μεσούσης της μεταβατικής περιόδου, όπου κατά την περίοδο αυτή, ήτοι από 1η Ιουνίου 2022 μέχρι 31η Μαΐου 2023, δεν εφαρμόζεται η απαγόρευση του άρθρου 101(1) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΣΛΕΕ»)⁴ σε συμφωνίες που είναι ήδη σε ισχύ από την 31η Μαΐου 2022 και οι οποίες αν και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις απαλλαγής του Κανονισμού, κατά την ημέρα εκείνη πληρούσαν τις προϋποθέσεις απαλλαγής του προϊσχύοντος Κανονισμού.⁵

Ο αναθεωρημένος Κανονισμός και οι ΚΓ, όπως η κ. Margrethe Vestager δήλωσε «είναι αποτέλεσμα διεξοδικής διαδικασίας επανεξέτασης» και αποτελούν «σημαντικά εργαλεία που θα βοηθήσουν όλους τους τύπους επιχειρήσεων, και τις ΜΜΕ, να αξιολογούν τις κάθετες συμφωνίες τους στο πλαίσιο των καθημερινών δραστηριοτήτων τους», καθώς και «θα παρέχουν στις εταιρείες επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές για την επόμενη, ακόμη πιο ψηφιοποιημένη, δεκαετία».⁶

B. ΚΑΘΕΤΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ / ΚΑΘΕΤΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

1. Έννοια

Κάθετες σχέσεις επενεργούν στην καθημερινή ζωή του τελικού καταναλωτή, πολλές φορές χωρίς να αντιλαμβάνεται ότι αυτός αποτελεί τον τελευταίο κρίκο στην αλυσίδα παραγωγής-διανομής προϊόντων/υπηρεσιών. Η επίσκεψή του στην υπεραγορά ή στο φαρμακείο προϋποθέτει μία τουλάχιστον κάθετη συμφωνία, π.χ. μεταξύ προμηθευτή και λιανέμπορου ή μεταξύ ιδιοκτητών φαρμακαποθήκης και φαρμακείου. Είναι σαφές ότι οι κάθετες συμφωνίες είναι απαραίτητες, καθώς διέπουν και επηρεάζουν την καθημερινότητα των

³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής της 20ής Απριλίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

⁴ Η Συνθήκη της Λισαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 (2007/C 306/01) και τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιανουαρίου 2009.

⁵ Άρθρο 10 του Κανονισμού.

⁶ Δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ημ. 10 Μαΐου 2022, Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία: Η Επιτροπή εκδίδει νέο κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία των κάθετων συμφωνιών και συναφείς κατευθυντήριες γραμμές.

απανταχού καταναλωτών και λόγω της άμεσης αυτής επίδρασής τους παρουσιάζουν τεράστιο ενδιαφέρον στο δίκαιο του ανταγωνισμού, καθώς πολύ συχνά συγγέονται με τα καρτέλ.⁷ Οι ανταγωνιστές που συναντώνται για να συζητήσουν τις τιμές της αγοράς ενδεχομένως να προκαλέσουν σημαντικές υποψίες, ενώ ο προμηθευτής και ο αντιπρόσωπος είναι απαραίτητα συμβαλλόμενα μέρη σε μια συμφωνία αγοραστή-πωλητή, που πιθανόν συζητούν τις τιμές συνεχώς.⁸

Σε αυτό το πλαίσιο, είναι προφανές ότι οι κάθετες συμφωνίες αντιπροσωπεύουν μια ευρεία ποικιλία συμβάσεων προμήθειας και διανομής στις οποίες συμμετέχουν διαφορετικοί παράγοντες της αγοράς, όπως προμηθευτές, κατασκευαστές, διανομείς και λιανοπωλητές.⁹ Συγκεκριμένα, κάθετη συμφωνία είναι *«η συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, καθεμία εκ των οποίων δραστηριοποιείται, για τους σκοπούς της συμφωνίας ή της εναρμονισμένης πρακτικής, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, που αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μετέχοντα μέρη δύνανται να αγοράζουν, να πωλούν ή να μεταπωλούν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες»*.¹⁰

Επιπλέον, οι κάθετες συμφωνίες θα αποτελούν συχνά μια πρακτική μέθοδο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που επιθυμούν να εμπορεύονται τα προϊόντα τους στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά και είναι απίθανο να μειωθεί το ενδιαφέρον αυτό καθώς η αγορά επεκτείνεται με την ένταξη νέων κρατών μελών.¹¹ Ωστόσο, οι κάθετες συμφωνίες πιθανόν να περιέχουν ειδικές ρήτρες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό σε επίπεδο ανάντη ή/και μεταγενέστερου σταδίου. Αυτοί οι περιορισμοί ονομάζονται «κάθετοι περιορισμοί» και μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τιμολογιακούς και σε μη τιμολογιακούς. Οι μεν πρώτοι, *«στην επαχθέστερη μορφή τους»*, αναφέρονται στην επιβολή της τιμής μεταπώλησης του προϊόντος με τον καθορισμό είτε των τιμών ή ελάχιστων ορίων τιμών και, στην ηπιότερη, τον καθορισμό ανώτατων ορίων τιμών ή ενδεδειγμένων τιμών· οι δε δεύτεροι αφορούν γεωγραφικούς ή πελατειακούς περιορισμούς και υποχρεώσεις μη ανταγωνισμού.¹² Οι τιμολογιακοί περιορισμοί θεωρούνται γενικά πιο επιβλαβείς από τους μη τιμολογιακούς, καθώς περιορισμοί όπως ο καθορισμός τιμών μεταπώλησης, ο οποίος αποτελεί και περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας έχουν άμεση επίδραση στον ανταγωνισμό. Σε αντίθεση, οι μη τιμολογιακοί περιορισμοί, κυρίως οι περιορισμοί που αναφέρονται σε γεωγραφικά ζητήματα, αν και αποτελούν εξίσου περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού, ενδεχομένως στην πράξη να επιφέρουν λιγότερο

⁷ Ν. Ζευγώλης, Κάθετες Συμφωνίες και Ανταγωνισμός, σελ. 2.

⁸ H. Hovenkamp, Principles of Antitrust, St. Paul, West Academic Publishing, p. 435.

⁹ Colino S., Vertical Agreements and Competition Law: A comparative Study of the EU and US Regimes, p. 1.

¹⁰ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 1.

¹¹ P.W. Jessen, B.O.G. Mortensen, M. Steinicke and K.E. Sorensen, Regulating Competition in the EU, p. 45.

¹² Γ. Τριανταφυλλάκης, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 150-151.

περιοριστικά αποτελέσματα. Εντούτοις, οι κάθετοι περιορισμοί ενδέχεται να παρέχουν και ουσιαστικά περιθώρια αποτελεσματικότητας.

2. Νομοθετικό πλαίσιο

Οι κάθετες συμφωνίες, αν και απειλούν τον ανταγωνισμό σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τις οριζόντιες συμφωνίες, εντούτοις, είναι ικανές να τον επηρεάσουν και μάλιστα σημαντικά.¹³ Απόρροια αυτού είναι η θέσπιση Κανονισμών και Οδηγιών που να θέτουν περιορισμούς στη σύναψη κάθετων συμφωνιών με σκοπό την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, την ανάπτυξη της οικονομίας και την ευημερία της κοινωνίας.

Οι κανονιστικές επιλογές που προσπαθούσαν τον συμβιβασμό αλληλοσυγκρουόμενων οικονομικών και πολιτικών στόχων, καθώς και η επακόλουθη εφαρμογή τους από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΕΕ») χωρίς την εκ των προτέρων ανάλυση της αγοράς οδήγησαν στην πρόκληση ανασφάλειας δικαίου και αντιδράσεων από τις επιχειρήσεις και σε θεωρητικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, πορίσματα της οικονομικής ανάλυσης υποστήριζαν ότι οι κάθετοι περιορισμοί (με εξαίρεση αυτών που καθορίζουν την τιμή μεταπώλησης) πιθανόν να «επενεργούν θετικά στον ανταγωνισμό». Ως εκ των ανωτέρω και παράλληλα με την εξέλιξη του αμερικανικού αντιμονοπωλιακού δικαίου, η Επιτροπή αποφάσισε όπως αναθεωρήσει το καθεστώς επί των κάθετων περιορισμών και εκδώσει, συγκλίνοντας με το αμερικανικό δίκαιο, τον Κανονισμό (ΕΚ) 2790/1999¹⁴ από τη σκοπιά ότι τα ευεργετικά αποτελέσματα των κάθετων συμφωνιών δύνανται να υπερκαλύπτουν τις αρνητικές για τον ανταγωνισμό επιπτώσεις στους περιορισμούς που περιέχονται στις κάθετες συμφωνίες, θέση που εξαρτάται από την ισχύ των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά. Δηλαδή, εφαρμόζεται η λογική των «*market power screens*».¹⁵

Η ΣΛΕΕ αντικατέστησε τα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹⁶ («ΣυνθΕΚ») με τα άρθρα 101 και 102, τα οποία ουσιαστικά παρέμειναν αμετάβλητα, αφού οι αλλαγές αφορούσαν κυρίως στην ορολογία π.χ. ο όρος «*Κοινότητα*» αντικαταστάθηκε με τον όρο «*Ένωση*» και ο όρος «*κοινή αγορά*» με τον όρο «*εσωτερική αγορά*».¹⁷

Οι κάθετες συμφωνίες, οι οποίες παρεμποδίζουν, περιορίζουν ή νοθεύουν τον ανταγωνισμό εξ' αντικειμένου ή εκ του αποτελέσματος, απαγορεύονται γενικά από το άρθρο

¹³ Γ. Καρύδης, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 182.

¹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2790/1999 της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1999 για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

¹⁵ Ν. Φαραντούρης - Δ. Λουκάς, σε: Δ. Τζουγανάτος, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, §12, αρ. 1-2.

¹⁶ Η Συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς Πράξεις (97 /C 340/01) υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999.

¹⁷ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 3.

101(1)ΣΛΕΕ.¹⁸ Σημειώνεται παρενθετικά ότι σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το αντικείμενο μίας απόφασης αποσκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού, τότε αυτές οι περιπτώσεις εμπίπτουν αυτομάτως στην απαγορευτική διάταξη του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, χωρίς να είναι απαραίτητη η εξ αποτελέσματος εξέταση της απόφασης.¹⁹ Παρά ταύτα, σημειώνεται ότι όπως προκύπτει από το γράμμα του εν λόγω άρθρου, ο εξ αντικειμένου και ο εξ αποτελέσματος περιορισμός βρίσκονται νομικά σε ισότιμη θέση. Ως εκ τούτου, οι Αρχές Ανταγωνισμού δεν εμποδίζονται από το να εξετάσουν ένα περιορισμό τόσο εξ αντικειμένου όσο και εξ αποτελέσματος.²⁰

Ωστόσο, οι εν λόγω συμφωνίες πιθανόν να κηρυχθούν συμβατές με την εσωτερική αγορά. Η τρίτη παράγραφος του ίδιου άρθρου, προβλέπει την απαλλαγή των συμφωνιών εκείνων που η θετική τους επίδραση στον ανταγωνισμό υπερκερνά τα δυσμενή αποτελέσματα στη σχετική αγορά, εντός της οποίας λαμβάνουν χώρα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 101(3) ορίζει ότι *«Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δύνανται να κηρυχθούν ανεφάρμοστες:*

— *σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων,*

— *σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων,*

— *σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική ή κατηγορία εναρμονισμένων πρακτικών,*

η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και η οποία:

α) δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών· και

β) δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων.».

¹⁸ Το άρθρο 101(1) της ΣΛΕΕ προβλέπει ότι *«Είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται: α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων, γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού, δ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, ε) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών».*

¹⁹ Βλ. συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, *Limburgse Vinyl Maatschappij NV και άλλοι κατά Επιτροπής* [1999] ECR II-931, σκ. 741 και Υπόθεση T-62/98, *Volkswagen κατά Επιτροπής* [2000] ECR II-2707, σκ. 178 και Υπόθεση C-45/85 *Verband der Sachversicherer (VDS) κατά Επιτροπής* [1987] ECR 405, σκ. 39.

²⁰ Βλ. Α. Μικρουλέα σε Δ. Τζουγανάτο, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, §8, αρ. 18. Βλ. επίσης Υπόθεση T-111/08, *MasterCard and Others v Commission*, σκ. 27.

Εν ολίγοις, το άρθρο 101(3) εφαρμόζεται είτε σε μεμονωμένες συμφωνίες ή σε κατηγορίες συμφωνιών μέσω κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία.²¹ Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εξέδωσε τον Κανονισμό (ΕΚ) 2790/1999 συνοδευόμενο με τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές. Ο εν λόγω Κανονισμός όρισε τις κάθετες συμφωνίες που πληρούσαν τις προϋποθέσεις που πρόβλεπε το άρθρο 81(3) ΣυνθΕΚ,²² με τη θεώρηση ότι «*οι κάθετες συμφωνίες της κατηγορίας που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό μπορούν να βελτιώσουν την οικονομική αποτελεσματικότητα στο πλαίσιο μιας αλυσίδας παραγωγής ή διανομής επιτρέποντας καλύτερο συντονισμό μεταξύ των συμμετεχουσών επιχειρήσεων· μπορούν ιδίως να οδηγήσουν σε μείωση του κόστους συναλλαγής και διανομής των μερών και σε βελτιστοποίηση του επιπέδου των επενδύσεων και των πωλήσεων*» με την «*πιθανότητα τα εν λόγω ευεργετικά αποτελέσματα να υπερκαλύπτουν κάθε αρνητική για τον ανταγωνισμό επίπτωση των περιορισμών που περιέχονται στις κάθετες συμφωνίες εξαρτάται από την ισχύ των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά και, ως εκ τούτου, από την έκταση στην οποία οι επιχειρήσεις αυτές αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό από άλλους προμηθευτές αγαθών ή υπηρεσιών που θεωρούνται εναλλάξιμες ή υποκατάστατα από τον αγοραστή λόγω των χαρακτηριστικών τους, των τιμών τους και της χρήσης για την οποία προορίζονται*»²³

Οι θετικές συνέπειες από την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) 2790/1999 οδήγησαν την Επιτροπή στην υιοθέτηση του Κανονισμού (ΕΕ) 330/2010. Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία²⁴ και όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά την αναθεώρηση του προηγούμενου κανονισμού και σχετικών κατευθυντήριων γραμμών, συμπεριλαμβανομένων των απαντήσεων στη δημόσια διαβούλευση για το σχέδιο νέων κανόνων και των απαντήσεων σε πρόσθετη δημόσια διαβούλευση για το σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών σε διττή διανομή, προχώρησε πρόσφατα στη δημοσίευση του Κανονισμού, ο οποίος προσαρμόζεται στις τάσεις της αγοράς, οι οποίες είναι: (α) η αυξημένη προσφυγή στη διπλή διανομή, (β) επιτρέπεται στους κατασκευαστές να ασκούν περισσότερο έλεγχο στην ποιότητα και την τιμή διανομής τους και (γ) η αυξημένη προσφυγή σε άλλους (συχνά καινοτόμους) τύπους συμβατικών περιορισμών για καλύτερο έλεγχο της διανομής προϊόντων, π.χ. απαγορεύσεις πλατφόρμας, περιορισμοί στη χρήση εργαλείων σύγκρισης τιμών και αποκλεισμός από τα δίκτυα διανομής των αποκλειστικά διαδικτυακών παικτών.²⁵

²¹ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 19/65/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Μαρτίου 1965 περί εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 3 της συνθήκης σέ κατηγορίες συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

²² Αιτιολογική σκέψη 2 του Κανονισμού (ΕΚ) 2790/1999.

²³ *Ibid.*, αιτιολ. σκ. 6 και 7.

²⁴ Βλ. Υπόθεση C-439/09, *Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS v Président de l'Autorité de la concurrence and Ministre de l'Économie, de l'Industrie et de l'Emploi*, [2011] ECR I-09419, όπου διαπιστώθηκε ότι η πλήρης απαγόρευση των διαδικτυακών πωλήσεων έπρεπε να θεωρηθεί τουλάχιστον ως περιορισμός των παθητικών πωλήσεων, ενώ στην Υπόθεση C-230/16, *Coty Germany GmbH v Parfümerie Akzente GmbH*, διευκρινίστηκε ότι ο απλός περιορισμός της χρήσης πλατφορμών τρίτων δεν ήταν αρκετά σοβαρός για να χαρακτηριστεί περιορισμός των παθητικών πωλήσεων.

²⁵ European Commission, Final report on the E-commerce Sector Inquiry, COM(2017) 229 final, 10 May 2017.

Παράλληλα, δημοσίευσε τις ΚΓ,²⁶ οι οποίες παρέχουν περαιτέρω καθοδήγηση προς τον τρόπο ερμηνείας και εφαρμογής του Κανονισμού, καθώς επίσης και την αξιολόγηση των κάθετων συμφωνιών που δεν απαλλάσσονται υπό το πλαίσιο του Κανονισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις 101(1) και 101(3) ΣΛΕΕ.

Ο Κανονισμός κατ' ουσία κινείται προς την ίδια κατεύθυνση με τον προηγούμενο. Ως και ο προηγούμενος κανονισμός, θεσπίζει το «*ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία*» το οποίο καλύπτει τις κάθετες συμφωνίες που «*μπορεί να θεωρηθεί με επαρκή βαθμό βεβαιότητας ότι πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου*» 101(3)ΣΛΕΕ.²⁷ Ουσιαστικά, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων των υπό αξιολόγηση κάθετων συμφωνιών. Έτσι λοιπόν, και ο Κανονισμός παραθέτει τις προϋποθέσεις που εφόσον πληρούνται σωρευτικά από κάθετη συμφωνία η οποία εντάσσεται στο άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ αυτή δεν απαγορεύεται. Επομένως, μία τέτοιου είδους συμφωνία είναι νόμιμη, έχουσα απαλλαγή από τον γενικότερο κανόνα του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ.²⁸ Παράλληλα με τον Κανονισμό κινούνται και οι σχετικές ΚΓ, οι οποίες παρέχουν επιπλέον καθοδήγηση για την ερμηνεία και εφαρμογή του Κανονισμού.

Γ. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2022/720

1. Ιστορική Αναδρομή

Το νομικό πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών ανταγωνισμού βασίζεται στις Συνθήκες οι οποίες αναπτύχθηκαν περαιτέρω με την πάροδο του χρόνου, ως απόρροια νομικών τροποποιήσεων και διαδοχικών διαπραγματεύσεων.²⁹ Τα πρώτα βήματα για το δίκαιο του ανταγωνισμού άρχισαν πριν από τη Συνθήκη της Ρώμης του 1957.³⁰ Διάφορα γεγονότα έχουν επηρεάσει τη θεμελίωση της αντιμονοπωλιακής πολιτικής π.χ. (α) εθνικοί κανόνες ανταγωνισμού προϋπήρχαν του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου με σκοπό να προωθήσουν τον ρυθμιζόμενο ανταγωνισμό,³¹ (β) η Γερμανική σχολή Freiburg επηρεασμένη από τη μεταπολεμική οικονομική τάξη της χώρας προωθούσε την αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού,³² (γ) η ανάπτυξη αντιμονοπωλιακών νόμων σε άλλες δικαιοδοσίες, όπως ο νόμος Sherman στις Ηνωμένες Πολιτείες, (δ) η εξέλιξη εθνικών πηγών μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως ο Γερμανικός Νόμος του 1957 κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού³³ και (ε) οι προσπάθειες για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής αγοράς, ιδίως

²⁶Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01).

²⁷ *Supra*, υποσ. 5, αιτιολ. σκ. 5.

²⁸ Παράγραφοι 291-296 των Κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01).

²⁹ *W. Sauter*, Coherence in EU Competition Law, p. 31.

³⁰ Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που υπογράφηκε στις 25 Μαρτίου 1957 και τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιανουαρίου 1958.

³¹ *Supra*, υποσ. 29, p. 34.

³² *R. Van der Bergh*, Comparative Competition Law and Economics, p. 105.

³³ Gesetz gegen ettbewerbsbeschränkungen.

για την καταπολέμηση των καρτέλ και τον κανονισμό για τον έλεγχο των συγχωνεύσεων στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα^{34, 35}

Επομένως, η πρόκληση για την Ευρώπη ήταν να εγκαθιδρύσει μία πολιτική που να ενσωματώνει τις διάφορες οικονομίες σε έναν ενιαίο οικονομικό χώρο και να αναπτύσσει τον ανταγωνισμό ως τον κύριο μοχλό της οικονομικής τάξης. Έτσι, ο Κανονισμός 17/1962³⁶ πρώτος εισήγαγε ειδικούς κανόνες αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας στα κράτη μέλη σε σχέση με τις εμπορικές συμφωνίες, τόσο τις οριζόντιες όσο και τις κάθετες. Ο εν λόγω Κανονισμός έδωσε στην Επιτροπή την εξουσία για την αξιολόγηση των πιθανών αντιανταγωνιστικών επιπτώσεων των κάθετων συμφωνιών και ως επακόλουθο την εξουσία στη χορήγηση απαλλαγής. Έτσι, η νομική βάση του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία των κάθετων συμφωνιών είναι το άρθρο 85 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας³⁷ («ΣυνθΕΟΚ»), η οποία απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που εμποδίζουν, περιορίζουν ή νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Αυτό το άρθρο εννοείται ότι εφαρμόζεται σε οριζόντιες συμφωνίες συμπράξεων μεταξύ άμεσων ανταγωνιστών, με καθορισμό τιμών ή/και παραγωγής εις βάρος των καταναλωτών.³⁸ Ωστόσο, από την υπόθεση ορόσημο του ΔΕΕ *Consten & Grundig*,³⁹ διαπιστώθηκε ότι το άρθρο 85 ΣυνθΕΟΚ ισχύει επίσης για συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων σε κάθετη σχέση.

Προκειμένου να περιορίσει τον προκύπτοντα αυξανόμενο αριθμό γνωστοποιούμενων συμβάσεων πέτυχε τη θέσπιση του Κανονισμού 19/65/ΕΟΚ, ο οποίος της παρέχει την εξουσία να εκδίδει απαλλαγές κατά κατηγορία. Ωστόσο, οι κανονισμοί στο πεδίο των κάθετων συμφωνιών δεν επέφεραν την πολυπόθητη ασφάλεια δικαίου, καθώς τα μέρη, προτιμώντας μία λιγότερο ευέλικτη μέθοδο, απარიθμούσαν τις ρήτρες στις οποίες θα συμφωνούσαν για την εφαρμογή της ομαδικής απαλλαγής σε μια συμφωνία. Χαρακτηριστικά, οι άκαμπτες αυτές ρήτρες λειτουργούσαν ως «*προκρούστεια κλίνη*», στην οποία τα μέρη προσάρμοζαν τις συμφωνίες τους.⁴⁰

³⁴ Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα που υπογράφηκε στις 18 Απριλίου 1951 και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952.

³⁵ *Supra*, υποσ. 29, p. 34.

³⁶ Κανονισμός 17/1962 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, Πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης.

³⁷ Άρθρο 85 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Έπειτα, άρθρο 81 Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς Πράξεις (97 /C 340/01) και νυν άρθρο 101 της Συνθήκης της Λισαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007 (2007/C 306/01).

³⁸ J. P. Sluijs (2022). Evidence-based Legislation in EU Competition Law Reform of the Vertical Block Exemption Regulation as a Case Study.

³⁹ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-56/64 και C-58/64, *Consten and Grundig v Commission*, ημερομηνίας 13ης Ιουλίου [1966] ECR 429.

⁴⁰ Δ. Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, §4, αρ. 18-20.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, επισημάνθηκε η ανάγκη για μεταρρύθμιση των πολιτικών που αναφέρονταν στους κάθετους περιορισμούς.⁴¹ Ως αποτέλεσμα, εκδόθηκε η Πράσινη Βίβλος,⁴² η οποία επισημαίνει την πρόοδο που επιτεύχθηκε στις δεκαετίες '80 και '90 αναφορικά με την ανακοίνωση de minimis και άλλες απαλλαγές κατά κατηγορία. Επίσης, εκτιμάει ότι η παγκοσμιοποίηση και η διεύρυνση της αγοράς αλλάζουν τη δυναμική των αγορών⁴³ καθιστώντας τις συμβάσεις μεταξύ των επιχειρήσεων πιο περίπλοκες σε ένα περιβάλλον όπου η τεχνολογία αρχίζει να διαδραματίζει νέο ρόλο στη δυναμική της αγοράς που πριν αγνοείτο.⁴⁴ Έτσι, προτείνει την υιοθέτηση ευρύτερων ή ακόμη πιο εστιασμένων απαλλαγών κατά κατηγορία ώστε να μειωθεί ο αριθμός των κοινοποιήσεων που πρέπει να αξιολογηθούν από την Επιτροπή.⁴⁵

Εν συνεχεία, δύο χρόνια αργότερα εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΚ) 2790/1999, ο οποίος παρείχε ομαδική απαλλαγή στις κάθετες συμφωνίες που το μερίδιο του προμηθευτή δεν ξεπερνούσε το 30% και χαρακτηρίστηκε ως «Κανονισμός-ομπρέλα», καθώς αφορούσε τις συμφωνίες αποκλειστικής διανομής και προμήθειας, επιλεκτικής διανομής και δικαιόχρησης. Παράλληλα, η Λευκή Βίβλος⁴⁶ προτείνει τη μεταρρύθμιση στη βάση της αποκέντρωσης των κανόνων ανταγωνισμού και του τερματισμού του συστήματος κοινοποίησης των συμφωνιών. Στη συνέχεια εκδόθηκε ο Κανονισμός 1/2003⁴⁷ που αντικατέστησε το παλιό κεντρικό σύστημα της εκ των προτέρων εξέτασης των εμπορικών συμφωνιών, συμπεριλαμβανομένων των κάθετων, σε έναν αποκεντρωμένο εκ των υστέρων έλεγχο. Ακολούθησε ο Κανονισμός (ΕΕ) 330/2010⁴⁸ που περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της ομαδικής απαλλαγής ώστε και το μερίδιο αγοράς του αγοραστή να μην ξεπερνά το 30%. Το 2018⁴⁹ ξεκίνησε η αξιολόγηση του εν λόγω Κανονισμού, ο οποίος έχει αντικατασταθεί από τον Κανονισμό, τον οποίο πραγματεύεται η παρούσα διατριβή.

⁴¹ B. Hawk, 'System Failure: Vertical Restraints and EC Competition Law', *Common Market Law Review*, Vol. 32, No. 4, 1995, pp.937-989.

⁴² Πράσινη Βίβλος για τους κάθετους περιορισμούς στην πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ της 22^{ης} Ιανουαρίου 1997.

⁴³ *Ibid*, παρά. 244-247.

⁴⁴ *Ibid*, παρά. 223-225.

⁴⁵ F. Wijckmans & F. Tuytschaever, *Vertical Agreements in EU Competition Law*, Chapter VIII.

⁴⁶ Λευκή Βίβλος για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ.

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης που τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004.

⁴⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010 και έληξε στις 31 Μαΐου 2022.

⁴⁹ Το διάστημα από Οκτώβριο 2018 μέχρι Σεπτέμβριο 2020 αξιολογήθηκε ο παλιός Κανονισμός (ΕΕ) 330/2010 και οι συναφείς Κατευθυντήριες Γραμμές και τον Οκτώβριο του 2020 εκτιμήθηκαν οι επιπτώσεις. Ακολούθως, από τον Ιούλιο μέχρι Σεπτέμβριο 2021 διεξήχθη δημόσια διαβούλευση για το σχέδιο νέων κανόνων και τον Φεβρουάριο 2022 διεξήχθη πρόσθετη διαβούλευση για το σχέδιο των Κατευθυντήριων Γραμμών για την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της διπλής διανομής. Έτσι τον Μάιο 2022 εκδόθηκε και δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού ο νέος Κανονισμός συνοδευόμενος με τις νέες Κατευθυντήριες Γραμμές. Η περίοδος ισχύος του νέου Κανονισμού είναι από 1^η Ιουνίου 2022 μέχρι 31^η Μαΐου 2034, όμως μέχρι 31^η Μαΐου 2023 λήγει η μεταβατική περίοδος για όσες συμφωνίες, οι οποίες είναι σε ισχύ και επωφελήθηκαν από τον προηγούμενο Κανονισμό, ωστόσο δεν ικανοποιούν τις προϋποθέσεις για απαλλαγή με τον νέο Κανονισμό.

2. Πεδίο εφαρμογής

Ο Κανονισμός τυγχάνει εφαρμογής μόνο σε συμφωνίες, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ.⁵⁰ Παράλληλα, στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού δεν εμπίπτουν οι συμφωνίες, οι οποίες «δεν μπορούν να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών» ή «δεν περιορίζουν αισθητά τον ανταγωνισμό (συμφωνίες ήσσονος σημασίας)», καθώς οι συμφωνίες αυτές δεν εμπίπτουν στην εφαρμογή του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ.⁵¹

Συναφώς, οι συναπτόμενες συμφωνίες από μη ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις των οποίων το μερίδιο αγοράς της καθεμίας δεν υπερβαίνει το ποσοστό του 15%,⁵² δηλαδή οι συμφωνίες ήσσονος σημασίας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Ωστόσο, εξαίρεση αποτελούν οι συμφωνίες ήσσονος σημασίας, οι οποίες δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να βλάψουν τον ανταγωνισμό. Ακόμη, αυτές που αν και το όριο του μεριδίου αγοράς της κάθε συμβληθείσας εταιρείας δεν υπερβαίνει το 5%, «ο ανταγωνισμός περιορίζεται από το σωρευτικό αποτέλεσμα παράλληλων δικτύων συμφωνιών».⁵³ Επιπρόσθετα, αποτελούν εξαίρεση οι κάθετες συμφωνίες μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων,⁵⁴ εφόσον συνηθέστατα δεν επηρεάζουν «αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών» και δεν περιορίζουν «αισθητά τον ανταγωνισμό». Στις συμφωνίες αυτές, οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ «η Επιτροπή κατά γενικό κανόνα αποφεύγει να κινήσει διαδικασία, λόγω έλλειψης επαρκούς συμφέροντος της Ένωσης, εκτός αν οι επιχειρήσεις κατέχουν, ατομικά ή συλλογικά, δεσπόζουσα θέση σε σημαντικό τμήμα της εσωτερικής αγοράς».⁵⁵

Εκτός πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού είναι επίσης οι συμφωνίες εμπορικής αντιπροσωπείας⁵⁶ και οι συμφωνίες υπεργολαβίας.⁵⁷ Εντούτοις, παρότι η συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας διευκολύνει τη δημιουργία αθέμιτων συμπράξεων, πιθανόν να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ,⁵⁸ ενώ όσον αφορά τη συμφωνία

⁵⁰ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 23.

⁵¹ *Ibid*, παρά. 24.

⁵² Παράγραφος 8 της Ανακοίνωσης de minimis.

⁵³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 26.

⁵⁴ Ως ορίζονται στη Σύσταση της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων.

⁵⁵ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 28.

⁵⁶ Σύμφωνα με την Παράγραφο 29 των Κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01), «Εμπορικός αντιπρόσωπος είναι ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο στο οποίο ανατίθεται η εξουσία να διαπραγματεύεται ή/και να συνάπτει συμβάσεις για λογαριασμό άλλου προσώπου («αντιπροσωπευόμενος»), είτε στο όνομα του ίδιου του αντιπροσώπου είτε στο όνομα του αντιπροσωπευόμενου, για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών από τον αντιπροσωπευόμενο ή για την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών που προμηθεύει ο αντιπροσωπευόμενος».

⁵⁷ Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 1978 σχετικά με την αξιολόγηση ορισμένων συμφωνιών υπεργολαβίας σε σχέση με το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ, οι συμφωνίες υπεργολαβίας ορίζονται ως «συμφωνίες στο πλαίσιο των οποίων μια εταιρεία, που καλείται «ανάδοχος», αναθέτει —είτε ως επακόλουθο προηγούμενης εντολής τρίτου είτε όχι— σε κάποια άλλη εταιρεία, που καλείται «υπεργολάβος», την παραγωγή αγαθών, την παροχή υπηρεσιών ή την εκτέλεση εργασιών υπό τις οδηγίες του αναδόχου, με σκοπό την παράδοσή τους στον ανάδοχο ή την εκτέλεσή τους για λογαριασμό του».

⁵⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 30.

υπεργολαβίας οι περιορισμοί που επιβάλλονται στον υπεργολάβο δυνατόν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, όπως η απαγόρευση «*διεξαγωγής ή εκμετάλλευσης της έρευνας και ανάπτυξης του υπεργολάβου*» ή η απαγόρευση «*παραγωγής για λογαριασμό τρίτων*».⁵⁹

Έτσι, κατά την αξιολόγηση μίας κάθετης συμφωνίας αρχικά καθορίζονται από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις τα μερίδια αγοράς του προμηθευτή και του αγοραστή στις αγορές όπου πωλούν και αγοράζουν αντίστοιχα τα συμβατικά προϊόντα/υπηρεσίες. Εάν το μερίδιο αγοράς τόσο του προμηθευτή όσο και του αγοραστή δεν υπερβαίνει έκαστο το 30%⁶⁰ και οι συμφωνίες δεν περιέχουν ούτε περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας,⁶¹ ούτε αποκλειόμενους περιορισμούς που δεν διαχωρίζονται από το υπόλοιπο κείμενο της συμφωνίας⁶² τότε η συμφωνία εμπίπτει στην περιοχή ασφαλείας. Ενώ, εάν το μερίδιο αγοράς τόσο του προμηθευτή όσο και του αγοραστή υπερβαίνει έκαστο το 30% ή η συμφωνία περιέχει τουλάχιστον έναν περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας ή αποκλειόμενο περιορισμό που δεν διαχωρίζεται, τότε αξιολογείται κατά πόσο η συμφωνία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση που η συμφωνία εμπίπτει, τότε εξετάζεται εάν αυτή ικανοποιεί τις προϋποθέσεις για εξαίρεση ως ορίζει το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ.⁶³

Ωστόσο, η περιοχή ασφαλείας εφαρμόζεται εφόσον η Επιτροπή ή οποιαδήποτε εθνική Αρχή Ανταγωνισμού δεν έχουν ανακαλέσει το ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία σε συγκεκριμένη περίπτωση.⁶⁴ Επισημαίνεται, επίσης ότι αυτή η περιοχή ασφαλείας δυνατόν να αρθεί σε περίπτωση που μία κάθετη συμφωνία αφού εξεταστεί είτε ατομικά ή σε συνδυασμό με παρόμοιες συμφωνίες ανταγωνιζόμενων προμηθευτών ή αγοραστών υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ και δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ.⁶⁵

Βεβαίως, ο Κανονισμός δεν εφαρμόζεται σε «*μονομερείς συμπεριφορές επιχειρήσεων*», αλλά σε κάθετες συμφωνίες. Εν προκειμένω θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την ύπαρξη συμφωνίας απαιτείται η κοινή βούληση των μερών και σε περίπτωση που δεν υπάρχει ρητή συμφωνία οι εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού θα πρέπει να αποδείξουν «*ότι η μονομερής πολιτική του ενός μέρους έχει τη συναίνεση του έτερου μέρους*». Η ρητή συναίνεση είτε προβλέπεται σε ρήτρα υφιστάμενης συμφωνίας είτε πρέπει να αποδειχθεί ότι το ένα μέρος ζητά «*ρητά ή σιωπηρά*» τη συνεργασία του αντισυμβαλλόμενου του.⁶⁶

⁵⁹ *Ibid*, παρά. 47.

⁶⁰ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 3.

⁶¹ *Ibid*, άρ. 4.

⁶² *Ibid*, άρ. 5.

⁶³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 7.

⁶⁴ *Ibid*, παρά. 48.

⁶⁵ *Supra*, υποσ. 15, άρ. 61.

⁶⁶ Υπόθεση C-74/04 P, C-74/04 P - *Commission v Volkswagen*, [2006] ECR I-6585, σκέψεις 39-42.

Επιπλέον, συμφωνίες «με φυσικά πρόσωπα τα οποία ενεργούν για σκοπούς που δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή επαγγελματική τους δραστηριότητα, δεδομένου ότι τα πρόσωπα αυτά δεν είναι επιχειρήσεις» δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού αυτού, καθώς αυτός εφαρμόζεται σε συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων.⁶⁷

Οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές, για να θεωρηθούν κάθετες και να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού αυτού, θα πρέπει να συνάπτονται από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας της παραγωγής ή της διανομής. Ωστόσο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού εμπίπτουν και συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται, δηλαδή, στο ίδιο επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, εφόσον σε ορισμένες περιπτώσεις είναι πιθανόν να συνάπτονται κάθετες συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιστών.⁶⁸

Ο Κανονισμός καλύπτει κυρίως τις συμφωνίες προμήθειας και διανομής, καθώς οι κάθετες συμφωνίες αφορούν τους όρους που τα συμβληθέντα μέρη «δύνανται να αγοράζουν, να πωλούν ή να μεταπωλούν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες».⁶⁹ Επίσης, ο Κανονισμός εφαρμόζεται και στις συμφωνίες δικαιόχρησης (franchising), οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «σύμβαση διανομής αγαθών ή υπηρεσιών»⁷⁰ για σκοπούς εφαρμογής του Κανονισμού.

Αντίθετα, οι συμφωνίες μίσθωσης και χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, καθώς ναί μεν σε αυτόν εμπίπτουν οι συμφωνίες αγοράς και πώλησης αγαθών «με σκοπό τη μίσθωσή τους προς τρίτους», εντούτοις στις συμφωνίες μίσθωσης και χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν ενυπάρχει πώληση ή μεταπώληση αγαθών.⁷¹

3. Η οικονομική προσέγγιση των κάθετων συμφωνιών

Το ζήτημα του κατά πόσον οι κάθετοι περιορισμοί είναι όντως επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό, είτε εξ αντικειμένου είτε εκ του αποτελέσματος, έτσι ώστε να εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ απαιτεί την εξέταση τόσο του νομικού όσο και του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου η κάθετη συμφωνία αναπτύσσεται και τη στάθμιση των θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων της στον ανταγωνισμό σύμφωνα με τις περιστάσεις της κάθε περίπτωσης.

Οι ρίζες της συγκεκριμένης «κατά περίπτωση ανάλυσης» (in concreto) βρίσκονται στο αντιμονοπωλιακό δίκαιο των Ηνωμένων Πολιτειών που με κάποια καθυστέρηση

⁶⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 56.

⁶⁸ *Supra*, υποσ. 5, αιτιολ. σκ. 3.

⁶⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 59.

⁷⁰ *Supra*, υποσ. 13, σελ. 207.

⁷¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 61.

ακολούθησε η ΕΕ.⁷² Ακολουθώντας την κρατούσα άποψη του Chicago τα οικονομικά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία «κρίνεται η σκοπιμότητα -και συνεπώς η νομιμότητα- ενός καθέτου περιορισμού είναι η αποτελεσματικότητα (efficiency) που αυτός μπορεί να προκαλέσει και η συμβολή του στην καταναλωτική ευημερία (consumer welfare)»,⁷³ έτσι ώστε θα ήταν, ίσως, πιο κατάλληλος ο όρος «*more effects based approach*» αντί «*more economics approach*».⁷⁴

Στο πλαίσιο της οικονομικοποίησης της ενωσιακής πολιτικής του ανταγωνισμού (more economic approach) η *per se* τοποθέτηση αντικαθίσταται με την κατά περίπτωση ανάλυση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς που αξιολογεί στη βάση του κανόνα της λογικής (rule of reason)⁷⁵ με κριτήριο τα οικονομικά της αποτελέσματα.⁷⁶ Βέβαια η στάθμιση των θετικών και αρνητικών για τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων μιας κάθετης συμφωνίας υπό το ενωσιακό δίκαιο του ανταγωνισμού πραγματοποιείται υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ.⁷⁷ Παράλληλα, υπό την ισχύ του Κανονισμού οι κάθετοι περιορισμοί θεωρούνται λιγότερο επιβλαβείς από τους οριζόντιους, εφόσον μπορεί να συμβάλλουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας,⁷⁸ έτσι ώστε να επιτρέπεται ηπιότερη μεταχείριση από το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Στο συγκεκριμένο σημείο, κρίσιμη είναι και η διάκριση μεταξύ διασηματικού (interbrand) και ενδοσηματικού (intra-brand) ανταγωνισμού.⁷⁹ Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι κάθετες συμφωνίες περιλαμβάνουν, από τη μια, περιορισμούς που επιδρούν άμεσα στις ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των μερών εντός του δικτύου διανομής περιορίζοντας τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό, αλλά έμμεσα επηρεάζουν, ενισχύουν ή αποδυναμώνουν και τον διασηματικό ανταγωνισμό μεταξύ προμηθευτών είναι σκόπιμο να αξιολογηθεί η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ «*αυτών των δύο διαστάσεων του ανταγωνισμού*». Επομένως, δεδομένου ότι «*ο αποτελεσματικότερος τρόπος οργάνωσης της διανομής*» με την εισαγωγή περιορισμών στο δίκτυο ενισχύει τον ανταγωνισμό μεταξύ προμηθευτών, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο και μέχρι ποίου σημείου μπορεί να θυσιαστεί «*η ανταγωνιστική*

⁷² Γ. Τριανταφυλλάκης, Οικονομική ελευθερία ή αποτελεσματικότητα ως προστατευτέο έννομο αγαθό στο δίκαιο κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού, σελ. 170.

⁷³ *Supra*, υποσ. 12, σελ. 153.

⁷⁴ S. Bishop & M. Walker, *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, p. 1-009.

⁷⁵ *Supra*, υποσ. 20, αρ. 61-63.

⁷⁶ Δ. Τζουγανάτος, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, §1, αρ. 40-42.

⁷⁷ *Supra*, υποσ. 20, αρ. 64 επ.

⁷⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 10.

⁷⁹ Σύμφωνα με Γ. Τριανταφυλλάκης, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 152, «*διασηματικός (interbrand) είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων που παράγουν/εμπορεύονται διαφορετικά, δηλ. ανταγωνιστικά, σήματα-ετικέτες-μάρκες (π.χ. ο ανταγωνισμός είτε μεταξύ της Mercedes και της BMW, είτε του διανομέα αυτοκινήτων Mercedes και του διανομέα αυτοκινήτων BMW). Ενδοσηματικός (intra-brand) είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων που εμπορεύονται τα ίδια, δηλ. μη ανταγωνιστικά μεταξύ τους σήματα-ετικέτες-μάρκες (π.χ. ο ανταγωνισμός μεταξύ τριών Ελλήνων διανομέων αυτοκινήτων Ford)*».

ελευθερία των μελών του δικτύου διανομής» (ο ενδοσηματικός, ανταγωνισμός) για την ενίσχυση του διασηματικού ανταγωνισμού.⁸⁰

Ο διασηματικός ανταγωνισμός επηρεάζει την οικονομική αξιολόγηση των κάθετων περιορισμών, εφόσον «όσο πιο έντονος είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ σημάτων, τόσο πιθανότερο είναι τα ευνοϊκά για τον ανταγωνισμό και την αποδοτικότητα αποτελέσματα να υπερσχύουν των αντιανταγωνιστικών επιπτώσεων των κάθετων περιορισμών».⁸¹ Ενδεικτικό κριτήριο για την εκτίμηση του διασηματικού ανταγωνισμού και «σημείο αναφοράς κάθε οικονομικής ανάλυσης πλέον στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού (τόσο αναφορικά με τις συμπράξεις, όσο και με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων και της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης) συνιστά η δύναμη των συμβαλλομένων στην αγορά».⁸² Για να διαπιστωθεί αυτός ο βαθμός ισχύος μίας επιχείρησης στη σχετική αγορά λαμβάνεται υπόψη το μερίδιο αγοράς και ο ετήσιος κύκλος εργασιών της,⁸³ καθώς και άλλοι παράγοντες της διάρθρωσης της αγοράς, π.χ. η ύπαρξη εμποδίων εισόδου⁸⁴ και η παρουσία υποκατάστατων προϊόντων ως προς τη ζήτηση.⁸⁵

4. Συστήματα διανομής

4.1 Αποκλειστική διανομή προϊόντων ή/και υπηρεσιών

Υπό το σύστημα αποκλειστικής διανομής «ο προμηθευτής κατανέμει γεωγραφική περιοχή ή ομάδα πελατών αποκλειστικά στον ίδιο ή σε πέντε αγοραστές κατ' ανώτατο όριο και θέτει σε όλους τους άλλους αγοραστές του περιορισμούς ως προς την ενεργητική πώληση στην αποκλειστική γεωγραφική περιοχή ή στην αποκλειστική ομάδα πελατών».⁸⁶ Αξιοσημείωτο ότι ο Κανονισμός σε σύγκριση με τον προηγούμενο, στο σύστημα αποκλειστικής διανομής εισάγει τη διανομή και σε «αποκλειστική ομάδα πελατών». Μέσω του συστήματος αποκλειστικής διανομής, οι προμηθευτές παρέχουν κίνητρα στους διανομείς ώστε να επενδύουν για την ανάπτυξη του σήματος των προμηθευτών σε νέες γεωγραφικές περιοχές ή να εστιάζονται στην πώληση συγκεκριμένου προϊόντος. Παράλληλα, οι διανομείς πιθανόν να πετύχουν ένα όγκο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με παρεπόμενο περιθώριο κέρδους που να αποζημιώνει για τις υλοποιηθείσες επενδύσεις.⁸⁷ Η εξ ορισμού αποκλειστικότητα στη διανομή από τη φύση της περιορίζει τον ανταγωνισμό, καθώς εξαφανίζει τη δυνατότητα του προμηθευτή να παρέχει τα προϊόντα του σε άλλους διανομείς στη συγκεκριμένη αγορά εξουδετερώνοντας τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό στην εν λόγω

⁸⁰ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 36-37.

⁸¹ *Supra*, υποσ. 43, αρ. 54.

⁸² *Supra*, υποσ. 12, σελ. 154.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ Λ. Κοσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού - Αθέμιτου-Ελεύθερου, Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές, σελ. 534 επ.

⁸⁵ *Ibid.*, σ. 438.

⁸⁶ *Supra*, υποσ. 5, αρ. 1(η).

⁸⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 118.

αγορά.⁸⁸ Δηλαδή, εντός της συγκεκριμένης αγοράς ο διανομέας απολάβει, σε «ενδοσηματικό επίπεδο», μονοπωλιακή θέση και ταυτόχρονα περιορίζονται οι παράλληλες εισαγωγές και σε περίπτωση ύπαρξης ισχυρής ή δεσπτόζουσας θέσης του προμηθευτή απειλείται και ο «διασηματικός ανταγωνισμός».⁸⁹ Επιπλέον, ο ανταγωνισμός απειλείται με κατακερματισμό της αγοράς που μπορεί να διευκολύνει τις διακρίσεις ως προς τις τιμές, καθώς και με την πρακτική οι περισσότεροι ή οι ισχυρότεροι προμηθευτές υπό του συστήματος της επιλεκτικής διανομής που μπορεί να περιορίσει τον διασηματικό ανταγωνισμό ή/και να διευκολύνει τις αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ προμηθευτών ή διανομέων.⁹⁰

Η αποκλειστική διανομή απαλλάσσεται βάσει του Κανονισμού εφόσον το μερίδιο αγοράς εκατέρωθεν των μερών δεν υπερβαίνει το 30%, η συμφωνία δεν περιλαμβάνει περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας και οι διανομείς ανά γεωγραφική περιοχή ή ομάδα πελατών δεν είναι περισσότεροι από πέντε. Ακόμα, μία συμφωνία αποκλειστικής διανομής πιθανόν να απαλλάσσεται όταν συνδυάζεται με άλλους κάθετους περιορισμούς, αρκεί αυτοί να μην είναι ιδιαίτερης σοβαρότητας, για παράδειγμα «η υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη, η επιβολή όρων ως προς τις ποσότητες ή η αποκλειστική προμήθεια».⁹¹

Η αξιολόγηση μίας συμφωνίας αποκλειστικής διανομής ως προς τα ανταγωνιστικά της αποτελέσματα προϋποθέτει εις βάθος ανάλυση της δομής της αγοράς και εξέτασης διάφορων παραγόντων π.χ. η θέση του προμηθευτή και των ανταγωνιστών του, οι φραγμοί εισόδου, η αγοραστική ισχύς, η φύση του προϊόντος. Η θέση που κατέχουν ο προμηθευτής και οι ανταγωνιστές του στη σχετική αγορά είναι καίριας σημασίας, καθώς ο περιορισμός του ενδοσηματικού ανταγωνισμού θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά μόνο όταν ο διασηματικός ανταγωνισμός μεταξύ προμηθευτών ή διανομέων εξασθενίζει.⁹² Εντούτοις, η θέση των ανταγωνιστών στη σχετική αγορά μπορεί να έχει διπλή σημασία. Δηλαδή, η ύπαρξη ισχυρών ανταγωνιστών δείχνει ότι η μείωση του ενδοσηματικού ανταγωνισμού θα αντισταθμίζεται από επαρκή διασηματικό ανταγωνισμό. Όμως, σε περίπτωση που οι προμηθευτές μειώνονται κατέχοντας παρεμφερή θέση όσον αφορά το μερίδιο αγοράς, παραγωγική ικανότητα και δίκτυο διανομής τότε αυξάνεται ο κίνδυνος για αθέμιτη σύμπραξη ή/και περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο κίνδυνος αυτός μεγιστοποιείται με τον περιορισμό του ενδοσηματικού ανταγωνισμού, κυρίως όταν αριθμός προμηθευτών χρησιμοποιεί κοινά συστήματα διανομής.⁹³

⁸⁸ *Supra*, υποσ. 12, σελ. 172.

⁸⁹ *Ibid*, σελ. 172-173.

⁹⁰ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 119.

⁹¹ *Ibid*, παρά. 120.

⁹² *Ibid*, παρά. 125.

⁹³ *Ibid*, παρά. 126.

Επίσης, προβλήματα προκαλεί ο συνδυασμός της αποκλειστικής διανομής με ορισμένους κάθετους περιορισμούς. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός της αποκλειστικής διανομής με την προώθηση ενός σήματος ωθεί μεν τους αποκλειστικούς διανομείς να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη ενός σήματος βελτιώνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα προς όφελος των καταναλωτών, εντούτοις όταν παρατηρείται ισχύς στην αγορά σε επόμενο στάδιο, παραμονεύει ο κίνδυνος να αποκλειστούν άλλοι διανομείς, ιδίως «στην περίπτωση των πολύ μεγάλων γεωγραφικών περιοχών όπου ένα αποκλειστικός διανομέας καθίσταται αποκλειστικός αγοραστής για μια ολόκληρη αγορά» π.χ. μία αλυσίδα σουπερμάρκετ η οποία αποτελεί τον μοναδικό διανομέα ενός ισχυρού σήματος σε μία εθνική αγορά.⁹⁴

Επιπλέον, η αποκλειστική διανομή σε συνάρτηση με τον αποκλειστικό εφοδιασμό, όπου οι αποκλειστικοί διανομείς υποχρεώνονται να προμηθεύονται τα προϊόντα σήματος του προμηθευτή μόνο από αυτόν, εντείνει τον κίνδυνο για περιορισμό του ενδοσηματικού ανταγωνισμού και κατακερματισμό της αγοράς. Συγκεκριμένα, η αποκλειστική διανομή περιορίζει τον ανταγωνισμό, εφόσον περιορίζει τους διανομείς ανά γεωγραφική περιοχή και συναφώς τις αποκλίσεις στις τιμές. Ταυτόχρονα, ο αποκλειστικός εφοδιασμός καταργεί τις αποκλίσεις στις τιμές για τους αποκλειστικούς διανομείς που δεν μπορούν να προμηθευτούν από άλλη πηγή. Όμως, ο προμηθευτής δύναται να περιορίσει τον ενδοσηματικό περιορισμό με τη χρήση διαφορετικών όρων πώλησης σε βάρος των καταναλωτών.⁹⁵

4.2 Επιλεκτική διανομή

Στο πλαίσιο του συστήματος επιλεκτικής διανομής «ο πάροχος αναλαμβάνει να πωλεί τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες, άμεσα ή έμμεσα, μόνο σε διανομείς επιλεγμένους με βάση ορισμένα κριτήρια και εφόσον οι διανομείς αυτοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην πωλούν τα εν λόγω αγαθά ή υπηρεσίες σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή εντός της οποίας ο προμηθευτής εφαρμόζει το σύστημα αυτό».⁹⁶ Ο ορισμός αυτός επιτρέπει την επισήμανση της ομοιότητας μεταξύ των δύο συστημάτων αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής, καθώς αμφότερα «περιορίζουν τον αριθμό των εξουσιοδοτημένων διανομέων και τις δυνατότητες μεταπώλησης». Εξάλλου, ο διανομέας στα δύο συστήματα δεν απολαμβάνει την ίδια προστασία καθώς ο διανομέας στο σύστημα αποκλειστικής διανομής «προστατεύεται από τις ενεργητικές πωλήσεις» εκτός της αποκλειστικής γεωγραφικής περιοχής του, ενώ στο σύστημα επιλεκτικής διανομής «προστατεύεται από τις ενεργητικές και παθητικές πωλήσεις» μη εξουσιοδοτημένων διανομέων.⁹⁷

⁹⁴ *Ibid*, παρά. 130.

⁹⁵ *Ibid*, παρά. 129.

⁹⁶ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 1(1)(ζ).

⁹⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 145.

Όπως στο σύστημα αποκλειστικής διανομής έτσι και στην εφαρμογή του συστήματος επιλεκτικής διανομής οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι για τον ανταγωνισμό είναι ο περιορισμός του ενδοσηματικού ανταγωνισμού, ο αποκλεισμός ορισμένων ειδών διανομέων κυρίως με την ύπαρξη σωρευτικού αποτελέσματος, η μείωση του ανταγωνισμού και η διευκόλυνση αθέμιτων συμπράξεων σε επίπεδο προμηθευτών ή αγοραστών, εξαιτίας της μείωσης των αγοραστών.⁹⁸ Όμως, ο κίνδυνος αποκλεισμού των πιο αποτελεσματικών διανομέων είναι εντονότερος στην περίπτωση της επιλεκτικής διαμονής παρά της αποκλειστικής διανομής, λόγω του κλειστού χαρακτήρα που χαρακτηρίζει την επιλεκτική διαμονή και εμποδίζει την απόκτηση προμηθειών από μη εξουσιοδοτημένους διανομείς, όπως, ιδίως, στα εκπτωτικά καταστήματα. Ταυτόχρονα, ο κλειστός χαρακτήρας πιθανόν να εμποδίσει τους καταναλωτές να επωφεληθούν «*χαμηλότερες τιμές, μεγαλύτερη διαφάνεια και ευρύτερη πρόσβαση στο προϊόν*».⁹⁹ Βεβαίως, αυτοί οι κίνδυνοι είναι δυνατόν να ανταθμιστούν με την «*εξοικονόμηση δαπανών υλικοτεχνικής στήριξης*» διά οικονομιών κλίμακας στη μεταφορά, με την εξάλειψη φαινομένων παρασιτισμού μεταξύ των διανομέων ή με την ισχυροποίηση της εικόνας ενός σήματος, ιδίως για νέα ή σύνθετα προϊόντα.¹⁰⁰

Η επιλεκτική διανομή δύναται να χρησιμοποιείται για «*προϊόντα υψηλής ποιότητας ή υψηλής τεχνολογίας*» και «*είδη πολυτελείας*».¹⁰¹ Όντως, η επιλεκτική διανομή αποτελεί τη συνήθη επιλογή για την πώληση προϊόντων υψηλού βαθμού τεχνικής πολυπλοκότητας λ.χ. αυτοκίνητα, φωτογραφικές μηχανές και ηλεκτρονικές συσκευές που λόγω της πολυπλοκότητάς τους απαιτούν εξειδικευμένες συμβουλές και υπηρεσίες.¹⁰² Αυτός ο τύπος διανομής χρησιμοποιείται επίσης για την πώληση προϊόντων που παρότι δεν είναι τεχνικά πολύπλοκα, εντούτοις θεωρούνται προϊόντα πολυτελείας¹⁰³ με ιδιαίτερη φήμη και σε υψηλές τιμές π.χ. ενδύματα γνωστών οίκων μόδας, καλλυντικά και αρώματα πολυτελείας, πολυτελή ρολόγια και κοσμήματα.¹⁰⁴

Συνεπώς, η φύση των συμβατικών προϊόντων αποτελεί σημαντική παράμετρο για τη δημιουργία ενός συστήματος επιλεκτικής διανομής και παράλληλα διασφαλίζει από πλευράς ανταγωνισμού ότι το σύστημα επιλεκτικής διανομής στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια δικαιολογώντας τους περιορισμούς του ανταγωνισμού στο επίπεδο των μεταπωλητών.¹⁰⁵ Συγκεκριμένα, αναφορικά με τη συμβατότητα του συστήματος επιλεκτικής διανομής με το άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ πρέπει να υπάρχει διάκριση μεταξύ «*της ποιοτικής επιλεκτικής διανομής και της ποσοτικής επιλεκτικής διανομής*».¹⁰⁶ Στην πρώτη διανομή, οι

⁹⁸ *Ibid*, παρά. 146.

⁹⁹ *Ibid*, παρά. 154.

¹⁰⁰ *Ibid*, παρά. 162.

¹⁰¹ *Ibid*, παρά. 149.

¹⁰² V. Korah and D. O' Sullivan, *Distribution Agreements under the EC Competition Rules*, p. 185.

¹⁰³ *Ibid*

¹⁰⁴ Γ. Καρύδης, Η στεγανότητα του συστήματος επιλεκτικής διανομής προϊόντων και το δίκαιο του ανταγωνισμού, σελ. 149.

¹⁰⁵ Μ.-Θ. Μαρίνος, σε: Σχινά (επιμ.), Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, σελ. 134-135.

¹⁰⁶ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 147.

διανομείς επιλέγονται στη βάση αντικειμενικών ποιοτικών κριτηρίων ώστε να ανταποκρίνονται στη φύση του προϊόντος.¹⁰⁷ Η εφαρμογή τέτοιων κριτηρίων δεν μπορεί να μειώσει τον αριθμό των διανομέων. Επιπλέον, η καθαρά ποιοτική επιλεκτική διανομή πιθανόν να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, εφόσον ικανοποιούνται τα τρία κριτήρια Metro:¹⁰⁸ (α) η φύση των εξεταζόμενων προϊόντων δικαιολογεί αυτή τη μορφή διανομής, (β) οι μεταπωλητές επιλέγονται χωρίς διακρίσεις συγκριτικά με τους δυνητικούς διανομείς στη βάση αντικειμενικών ποιοτικών κριτηρίων και (γ) τα κριτήρια τελούν υπό την αρχή αναλογικότητας. Σε αντίθεση, στην ποσοτική επιλεκτική διανομή τα κριτήρια περιορίζουν άμεσα τον αριθμό των διανομέων με την επιβολή καθορισμένου αριθμού διανομέων.¹⁰⁹

Παρά την πιο πάνω διάκριση, η εφαρμογή της ομαδικής απαλλαγής του Κανονισμού δεν εξαρτάται από την ικανοποίηση των κριτηρίων Metro στις συμφωνίες ποιοτικής ή/και ποσοτικής επιλεκτικής διανομής. Η επιλεκτική διανομή απαλλάσσεται σύμφωνα με τον Κανονισμό, ανεξάρτητα εάν βασίζεται σε ποιοτικά ή ποσοτικά κριτήρια, εφόσον το μερίδιο αγοράς του προμηθευτή και του αγοραστή δεν ξεπερνάει έκαστο το 30% και στη συμφωνία δεν περιλαμβάνονται περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας.¹¹⁰ Ωστόσο, το ευεργέτημα της απαλλαγής πιθανόν να ανακληθεί όταν η συμφωνία επιλεκτικής διανομής είτε οδηγεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού είτε δεν εξασφαλίζει βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας ως αντιστάθμισμα των αντιανταγωνιστικών αποτελεσμάτων εξαιτίας των κριτηρίων επιλογής, τα οποία είτε δεν δικαιολογούνται από τη φύση του προϊόντος είτε δεν βελτιώνουν τη διανομή.¹¹¹

Κατά την αξιολόγηση των αντιανταγωνιστικών αποτελεσμάτων της επιλεκτικής διανομής είναι αναγκαία η εξέταση της θέσης που κατέχουν ο προμηθευτής και οι ανταγωνιστές του, καθώς «η άμβλυση του ενδοσηματικού ανταγωνισμού» είναι ενδεχόμενη μόνο όταν ο διασηματικός ανταγωνισμός είναι εξασθενημένος. Εξίσου σημαντικός παράγοντας για την εκτίμηση του περιοριστικού αποτελέσματος είναι «ο αριθμός των δικτύων επιλεκτικής διανομής» στην ίδια σχετική αγορά, καθώς ενδέχεται να εμφανιστούν σωρευτικά αποτελέσματα.¹¹² Εντούτοις, δεν μπορεί να θεωρηθεί πιθανή η εμφάνιση σωρευτικών αποτελεσμάτων, εφόσον το συνολικό μερίδιο αγοράς που καλύπτει η επιλεκτική διανομή δεν είναι άνω του 50%. Όμως, ακόμη και αν το ποσοστό κάλυψης της αγοράς είναι άνω του 50% δεν θεωρείται πιθανός ο επηρεασμός του ανταγωνισμού, εφόσον το συνολικό μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων προμηθευτών είναι μικρότερο του 50%. Σε περίπτωση που και οι δύο αυτοί δείκτες υπερβαίνουν το 50% η αξιολόγηση διαφέρει και εξαρτάται από τον

¹⁰⁷ *Ibid*, παρά. 149.

¹⁰⁸ Υπόθεση C-26/76, *Metro v Commission*, [1977] ECR 1875, σκέψεις 20 και 21.

¹⁰⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 144.

¹¹⁰ *Ibid*, παρά. 151.

¹¹¹ *Ibid*, παρά. 152.

¹¹² *Ibid*, παρά. 153-154.

αριθμό των μεγαλύτερων προμηθευτών που εφαρμόζουν επιλεκτική διανομή, δηλαδή εάν είναι και οι πέντε ή όχι, καθώς όσο πιο ισχυρή είναι η θέση των ανταγωνιστών που δεν εφαρμόζουν την επιλεκτική διανομή τόσο πιο μικρός είναι ο κίνδυνος αποκλεισμού άλλων διανομέων. Όταν και οι πέντε μεγαλύτεροι προμηθευτές εφαρμόζουν το σύστημα επιλεκτικής διανομής μπορεί να προκύψει επηρεασμός του ανταγωνισμού, ιδίως όταν οι συμφωνίες που συνάπτουν εισάγουν ποσοτικά κριτήρια.¹¹³ Συνήθως, δεν είναι πιθανόν να ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ, καθώς τα συστήματα επιλεκτικής διανομής που δημιουργούν σωρευτικό αποτέλεσμα αποκλείουν από την αγορά νέους διανομείς, οι οποίοι είναι επιδέξιοι πωλητές των σχετικών προϊόντων, ιδίως των εκπωπωτικών καταστημάτων ή των διανομέων που πωλούν αποκλειστικά μέσω του διαδικτύου και σε χαμηλότερες τιμές, περιορίζοντας έτσι τη διανομή προς όφελος συγκεκριμένων διαύλων διανομής και εις βάρος των καταναλωτών. Πάντως, προμηθευτής με μερίδιο αγοράς μικρότερο του 5% δεν συμβάλλει στο σωρευτικό αποτέλεσμα.¹¹⁴

Εν τέλει, δεν προκύπτει ζήτημα αποκλεισμού άλλων προμηθευτών όταν η επιλεκτική διανομή δεν συνδυάζεται με την προώθηση ενός συγκεκριμένου σήματος. Ωστόσο, ο συνδυασμός αυτός θα μπορούσε να αποκλείσει άλλους προμηθευτές, όταν το δίκτυο εξουσιοδοτημένων διανομέων είναι πυκνό ή «σε περίπτωση σωρευτικού αποτελέσματος». Ακόμη και αν δεν επιβάλλεται «υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού», παραμένει «ο κίνδυνος αποκλεισμού των ανταγωνιζόμενων προμηθευτών από την αγορά», στην περίπτωση που οι μεγαλύτεροι προμηθευτές επιβάλλουν στους διανομείς τους πρόσθετες υποχρεώσεις π.χ. να δεσμεύουν έναν ελάχιστο χώρο στα ράφια για τα προϊόντα του προμηθευτή ή να πραγματοποιούν πωλήσεις των προϊόντων του προμηθευτή κατά ένα ελάχιστο μερίδιο του κύκλου εργασιών τους.¹¹⁵

4.3 Δικαιόχρηση

Καταρχάς πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ακριβής νομικός ορισμός του όρου δικαιόχρηση και ιδίως για σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού.¹¹⁶ Οι συμφωνίες δικαιόχρησης «*περιλαμβάνουν άδειες εκμετάλλευσης ΔΔΙ¹¹⁷ που αφορούν ιδίως εμπορικά σήματα ή διακριτικά γνωρίσματα και τεχνογνωσία για τη χρήση και τη διανομή αγαθών ή υπηρεσιών*». Ο δικαιοπάροχος παρέχει τις άδειες εκμετάλλευσης των ΔΔΙ, καθώς και εμπορική ή τεχνική συνδρομή σ' όλη τη διάρκεια της συμφωνίας. Η άδεια εκμετάλλευσης και η συνδρομή συνθέτουν την επιχειρηματική μέθοδο, η οποία «*αποτελεί αντικείμενο της δικαιόχρησης*».¹¹⁸ Στη συνέχεια, ο δικαιοδόχος, για τη χρήση αυτής της επιχειρηματικής

¹¹³ *Ibid*, παρά. 155.

¹¹⁴ *Ibid*, παρά. 156.

¹¹⁵ *Ibid*, παρά. 160.

¹¹⁶ *Supra*, υποσ. 11, π. 77.

¹¹⁷ Δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

¹¹⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 165.

μεθόδου, καταβάλλει στον δικαιοπάροχο αμοιβή (franchise fee).¹¹⁹ Η δικαιόχρηση ως μέθοδος διανομής καθίσταται ελκυστική εξαιτίας των ωφελειών που προσφέρει, καθώς ο μεν δικαιοπάροχος επεκτείνει το δίκτυό του «*χωρίς την πλήρη ανάληψη του επιχειρηματικού κινδύνου*», επιτυγχάνει εξωτερική ομοιογένεια και ομοιομορφία εξασφαλίζοντας έτσι τη διατήρηση της φήμης του και αμείβεται από τον δικαιοδόχο για την παροχή των δικαιωμάτων, ενώ ο δικαιοδόχος αποκτά σήματα προϊόντων/υπηρεσιών καθιερωμένης εταιρείας που οι καταναλωτές είναι εξοικειωμένοι και κατ' ακολουθία διασφαλίζει την «*ταχεία εμπορική του εδραίωση*».¹²⁰

Η αξιολόγηση των συμφωνιών δικαιόχρησης δεν διαφέρει από αυτή των υπόλοιπων κάθετων συμφωνιών, λόγω του ότι οι συμφωνίες δικαιόχρησης περιέχουν περιορισμούς και ως τέτοιες εξετάζονται σύμφωνα με τις αρχές της συμφωνίας διανομής που είναι πιο συναφείς, για παράδειγμα, εάν οδηγούν σε κλειστό δίκτυο εξετάζονται σύμφωνα με τις αρχές της επιλεκτικής διανομής, ενώ εάν παραχωρούν εδαφική αποκλειστικότητα σύμφωνα με αυτές της αποκλειστικής διανομής.¹²¹ Οι συνηθισμένοι, λοιπόν, περιορισμοί στη σύμβαση δικαιόχρησης «*θα είναι για τον δικαιοδόχο η απαγόρευση συναλλαγής με πωλητές εκτός δικτύου, η υποχρέωση εμπορίας μόνο των προϊόντων του δικαιοπαρόχου και όχι και άλλων ανταγωνιστικών, η απαγόρευση των ενεργητικών ή και παθητικών πωλήσεων σε πελάτες εκτός του καθορισμένου γι' αυτόν σημείου πώλησης, η υποχρέωση πώλησης των αγαθών στις καθορισμένες τιμές από τον δικαιοπάροχο, η υποχρέωση μη ανταγωνισμού για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μετά τη λήξη της συμφωνίας*». Από την άλλη, ο δικαιοπάροχος «*θα περιορίζεται να εγκαταστήσει άλλο δικαιοδόχο στην ίδια γεωγραφική περιοχή, θα υφίσταται απαγόρευση ανταγωνισμού του δικαιοδόχου του και δεν θα μπορεί να συναλλάσσεται με διανομείς που άμεσα ή έμμεσα θα εμπορεύονται τα αγαθά στην καθορισμένη επικράτεια του δικαιοδόχου*».¹²²

Έτσι, οι κάθετοι περιορισμοί για την αγορά, πώληση ή μεταπώληση προϊόντων/υπηρεσιών υπό του πλαισίου της συμφωνίας δικαιόχρησης, είτε αυτή είναι επιλεκτική διανομή, είτε προώθηση συγκεκριμένου σήματος ή αποκλειστική διανομή, καλύπτονται από την ομαδική απαλλαγή του Κανονισμού, εφόσον το μερίδιο αγοράς του προμηθευτή και του αγοραστή δεν υπερβαίνει έκαστο το 30%.¹²³ Στην αντίθετη περίπτωση, η συμφωνία δικαιόχρησης απαιτεί ατομική αξιολόγηση στη βάση του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη ότι «*όσο σημαντικότερη είναι η μεταφορά τεχνογνωσίας τόσο πιθανότερο είναι να προκύπτει βελτίωση της αποτελεσματικότητας από τους κάθετους περιορισμούς*» είτε αυτοί

¹¹⁹ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 292.

¹²⁰ *Supra*, υποσ. 12, σελ. 182-183.

¹²¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 167.

¹²² *Supra*, υποσ. 12, σελ. 183.

¹²³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 167.

απαιτούνται για την προστασία της τεχνογνωσίας οπότε οι κάθετοι περιορισμοί πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ.¹²⁴

Όσον αφορά τις συμφωνίες δικαιόχρησης, η κρίσιμη απόφαση Pronuptia¹²⁵ είχε προμηνύσει τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 4087/88¹²⁶ για την εφαρμογή του άρθρου 101 στις συμφωνίες franchise.¹²⁷ Στη συγκεκριμένη απόφαση το ΔΕΚ αντιμετώπισε με πιο επιεική διάθεση τους κάθετους περιορισμούς που «*συμβάλλουν στη βελτίωση των συστημάτων διανομής*»,¹²⁸ εφόσον υιοθέτησε «*μία πιο φιλελεύθερη στάση*» από αυτή που είχε κρατήσει στην υπόθεση Consten & Grundig,¹²⁹ αφού θεώρησε ότι ακόμα και η παραχώρηση απόλυτης γεωγραφικής προστασίας πιθανόν να δικαιολογείται στο πλαίσιο του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ, καθώς αυτή είναι αναγκαία για να πραγματοποιηθούν επενδύσεις και να ληφθούν δεσμεύσεις από τους δικαιοδόχους.¹³⁰ Έτσι, το άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζεται στις αναγκαίες διατάξεις για τη λειτουργία των συστημάτων δικαιόχρησης λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της δικαιόχρησης π.χ. «*η χρήση ενιαίας εταιρικής επωνυμίας, οι ομοιόμορφες επιχειρηματικές μέθοδοι (συμπεριλαμβανομένης της άδειας εκμετάλλευσης ΔΔΙ) και η καταβολή αντιπαραροχής ως αντάλλαγμα για τα χορηγούμενα οφέλη*».¹³¹ Εντούτοις, πέρα από τους περιορισμούς που είναι απαραίτητοι «*για την προστασία της τεχνογνωσίας που μεταβιβάζεται ή τη διαφύλαξη της ταυτότητας και της καλής φήμης του δικτύου*», ορισμένοι περιορισμοί, για παράδειγμα, αυτοί «*που προβαίνουν σε καταμερισμό των αγορών μεταξύ παραχωρητών και παραχωρησιούχων ή μεταξύ παραχωρησιούχων ή που παρεμποδίζουν τους παραχωρησιούχους να επιδίδονται σε ανταγωνισμό τιμών μεταξύ τους*», περιορίζουν τον ανταγωνισμό.¹³² Τέλος, όσον αφορά «*μία από τις πλέον αμφιλεγόμενες, από την άποψη του ανταγωνισμού, πρακτικές σε παρόμοιες συμφωνίες, τον καθορισμό τιμολογιακών περιορισμών μεταπώλησης από το δικαιοπάροχο στο δικαιοδόχο*», κρίθηκε ότι «*οι ενδεικτικές τιμές μεταπώλησης δεν συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού, εφόσον δεν εφαρμόζονται ως εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ των συμβαλλομένων ή των διαφόρων δικαιοδόχων του δικτύου*».¹³³

¹²⁴ *Ibid*, παρά. 168.

¹²⁵ Υπόθεση 161/84, *Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis*, [1986] ECR 353.

¹²⁶ Κανονισμός (ΕΟΚ) 4087/88 της Επιτροπής της 30ής Νοεμβρίου 1988 για την εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 3 της συνθήκης σε κατηγορίες συμφωνιών franchise.

¹²⁷ *Supra*, υποσ. 12, σελ. 183.

¹²⁸ *Ibid*, σελ. 183-184.

¹²⁹ *E.R. Hurley*, *Pronuptia de Paris v. Schillgallis: Permissible Restraints of Trade on Franchising in the EEC*, Volume 8, Issue 2, Fall 1987, pp. 487-489.

¹³⁰ *Supra*, υποσ. 125, αιτιολ. σκ. 24' *Supra*, υποσ. 102, p. 98-99.

¹³¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 166.

¹³² *Supra*, υποσ. 125, αιτιολ. σκ. 23.

¹³³ *Supra*, υποσ. 12, σελ. 184.

5. Κάθετοι περιορισμοί

Το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ εισάγει ένα κριτήριο, το οποίο προβλέπει ότι τόσο η καθαυτή συμφωνία όσο και οι περιορισμοί που αυτή εμπεριέχει πρέπει να είναι απαραίτητοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Εν ολίγοις, εξετάζεται κατά πόσο η συμφωνία ή ο περιορισμός επιφέρουν μεγαλύτερη βελτίωση της αποτελεσματικότητας από ότι η έλλειψη τους. Έτσι, κατά τη συγκεκριμένη αξιολόγηση, οι επιχειρήσεις λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης θα πρέπει να αποδείξουν γιατί ορισμένες εναλλακτικές λύσεις, ενώ «φαίνονται ρεαλιστικές και σημαντικά λιγότερο περιοριστικές» εντούτοις θα ήταν λιγότερο αποτελεσματικές.¹³⁴ Με αυτό το σκεπτικό θα ήταν σκόπιμο να αναλυθούν οι διάφοροι περιορισμοί που θεωρούνται στον Κανονισμό.

5.1 Προώθηση συγκεκριμένου σήματος

Οι εν λόγω συμφωνίες περιλαμβάνουν «τις συμφωνίες που έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό ότι ο αγοραστής υποχρεώνεται ή παρακινείται να συγκεντρώνει τις παραγγελίες του για συγκεκριμένο είδος προϊόντος σε έναν προμηθευτή». Η απαίτηση αυτή παρατηρείται, μεταξύ άλλων, στην υποχρέωση «μη άσκησης ανταγωνισμού» και στην επιβολή στον αγοραστή όρων σχετικά με τις ποσότητες, ενώ η δεύτερη αποτελεί «μια ηπιότερη μορφή της υποχρέωσης μη άσκησης ανταγωνισμού». Ο όρος «μη άσκησης ανταγωνισμού» στηρίζεται σε «σύστημα κινήτρων» όπου ο αγοραστής αναγκάζεται να προμηθεύεται το 80% των αναγκών του σε μια αγορά από ένα προμηθευτή. Όμως, αυτός δεν εννοεί ότι ο αγοραστής υποχρεώνεται να αγοράζει μόνο από τον προμηθευτή, αλλά να μην αγοράζει, μεταπωλεί και ενσωματώνει στα προϊόντα του ανταγωνιστικά αγαθά ή υπηρεσίες.¹³⁵

Σε περίπτωση που το μερίδιο αγοράς προμηθευτή και αγοραστή δεν υπερβαίνει το 30% η μεταξύ τους συμφωνία προώθησης συγκεκριμένου σήματος απαλλάσσεται βάσει του Κανονισμού. Ακόμη συμφωνία που είναι σιωπηρά ανανεώσιμη πέραν των πέντε χρόνων μπορεί να απαλλάσσεται, εφόσον ο αγοραστής μπορεί να επαναδιαπραγματευτεί ή να καταγγείλει τη συμφωνία σε εύλογη προθεσμία προειδοποίησης. Σε διαφορετική περίπτωση η συμφωνία κρίνεται κατά τη διαδικασία ατομικής αξιολόγησης.¹³⁶

Οι συγκεκριμένες συμφωνίες συχνά βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα. Για παράδειγμα, η αποκλειστικότητα που περιλαμβάνεται στον περιορισμό του ανταγωνισμού πετυχαίνει για τα μέρη συνεχή προμήθεια. Ταυτόχρονα, ο προμηθευτής έχει την ευχέρεια πιο ασφαλούς προγραμματισμού των πωλήσεών του, ενώ, με σκοπό να δεσμεύσει τους πελάτες του να μην αγοράζουν ανταγωνιστικά προϊόντα και να τους ωθεί στην «ενεργή προώθηση των

¹³⁴ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 295.

¹³⁵ *Ibid*, παρά. 298.

¹³⁶ *Ibid*, παρά. 300.

συμβατικών προϊόντων», συχνά τους προσφέρει ως αντιστάθμισμα διάφορα οφέλη π.χ. χαμηλότοκα δάνεια, επιχειρηματικές και οικονομικές συμβουλές, εκπαίδευση.¹³⁷

Ωστόσο, τέτοιες συμφωνίες περικλείουν διάφορους κίνδυνους για τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, αποκλείονται από την αγορά ανταγωνιζόμενοι και δυνητικοί προμηθευτές, περιορίζεται ο ανταγωνισμός και διευκολύνονται οι αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ προμηθευτών σε περίπτωση σωρευτικής χρήσης¹³⁸ και σε περίπτωση που ο αγοραστής είναι λιανοπωλητής, αγοράζοντας οι λιανοπωλητές ένα συγκεκριμένο σήμα για συγκεκριμένο αγαθό απειλείται ο διασηματικός ανταγωνισμός εντός του συγκεκριμένου καταστήματος («*in-store competition*»)¹³⁹. Ο κίνδυνος αποκλεισμού ενεργητικών ή δυνητικών ανταγωνιστών εντείνεται καθώς τέτοιες συμφωνίες συνιστούν φραγμό εισόδου εφόσον συνάπτονται από τον προμηθευτή που αποτελεί δεσπόζουσα επιχείρηση¹⁴⁰ και κυρίως «*αναπόφευκτο εμπορικό εταίρο*» για πολλούς λιανοπωλητές.¹⁴¹

Παράγοντες για την αξιολόγηση των αντανταγωνιστικών επιπτώσεων των συμφωνιών αυτών, πέραν από τη θέση του προμηθευτή, αποτελούν η θέση των ανταγωνιστών δηλαδή εάν μπορούν να ανταγωνιστούν «*επί ίσοις όροις στην αγορά για την κάλυψη του συνόλου της ζήτησης κάθε μεμονωμένου πελάτη*», η διάρκεια των υποχρεώσεων που επιβάλλει ο προμηθευτής για την προώθηση συγκεκριμένου σήματος¹⁴² και το επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής.¹⁴³

5.2 Αποκλειστική προμήθεια

Εν συνεχεία, η αποκλειστική προμήθεια αναφέρεται σε «*περιορισμούς οι οποίοι υποχρεώνουν ή παρακινούν τον προμηθευτή να πωλεί τα αναφερόμενα στη σύμβαση προϊόντα μόνο ή κυρίως σε έναν αγοραστή, εν γένει ή για συγκεκριμένη χρήση*». Επομένως, οι περιορισμοί αυτοί πιθανόν να λάβουν «*τη μορφή υποχρέωσης αποκλειστικής προμήθειας*», όπου ο προμηθευτής υποχρεώνεται να πωλεί «*μόνο σε έναν αγοραστή με σκοπό τη μεταπώληση ή για συγκεκριμένη χρήση*» είτε «*τη μορφή επιβολής όρων στον προμηθευτή ως προς τις ποσότητες*», όπου ο προμηθευτής και ο αγοραστής συμφωνούν κίνητρα που καταλήγουν να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των πωλήσεων του προμηθευτή στον αγοραστή αυτόν.¹⁴⁴

Η συμφωνία αποκλειστικής προμήθειας απαλλάσσεται βάσει του Κανονισμού, εφόσον το μερίδιο αγοράς του προμηθευτή και του αγοραστή δεν υπερβαίνει έκαστο το 30%.¹⁴⁵

¹³⁷ *Ibid*, παρά. 306· A. Jones & B. Sufirin, Eu Competition Law - Text, Cases and Materials, p. 663.

¹³⁸ *Ibid*, παρά. 299.

¹³⁹ *Ibid*, παρά. 314· *Supra*, υποσ. 12, σελ. 181.

¹⁴⁰ Υπόθεση T-65/98, *Van den Bergh Foods v Commission*, [2003], ECR II-04653.

¹⁴¹ Απόφαση ΕΠΑντ 520/VI/2011, Καταγγελία της εταιρίας ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΒΕΕ κατά της εταιρίας TASTY FOODS ΑΒΓΕ.

¹⁴² *Supra*, υποσ. 28, παρά. 302.

¹⁴³ *Ibid*, παρά. 307.

¹⁴⁴ *Ibid*, παρά. 321.

¹⁴⁵ *Ibid*, παρά. 322.

Ωστόσο, στην αποκλειστική προμήθεια ο ανταγωνισμός απειλείται με τον «*αποκλεισμό των άλλων αγοραστών*» και η απειλή επιτείνεται όταν «*ο αποκλειστικός διανομέας καθίσταται αποκλειστικός αγοραστής για το σύνολο της αγοράς*»,¹⁴⁶ ενώ στην αντίθετη πλευρά, είναι πιθανή η επίτευξη βελτίωσης της αποτελεσματικότητας προς αντιμετώπιση του προβλήματος «*ομηρίας*», ιδιαίτερα όταν αφορά ενδιάμεσα παρά τελικά προϊόντα.¹⁴⁷

Για την αξιολόγηση αντιανταγωνιστικού αποτελέσματος μίας συμφωνίας αποκλειστικής προμήθειας ουσιαστικός παράγοντας είναι η θέση του αγοραστή τόσο στο προηγούμενο στάδιο της αγοράς προμηθειών όσο και στην αγορά επόμενου σταδίου. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη ισχύος του αγοραστή στην πρώτη περίπτωση είναι σημαντική για την αξιολόγηση της δυνατότητάς του «*να επιβάλλει υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας με την οποία αποκλείεται η πρόσβαση άλλων αγοραστών στις προμήθειες*», ενώ στη δεύτερη περίπτωση εάν η ισχύς του αγοραστή είναι περιορισμένη δεν αναμένονται αρνητικά αποτελέσματα για τους καταναλωτές.¹⁴⁸ Εξίσου σημαντική είναι η θέση των ανταγωνιζόμενων αγοραστών στην αγορά προηγούμενου σταδίου αφού ο αποκλεισμός τους δεν φαίνεται πολύ πιθανός όταν είναι παρόμοιας αγοραστικής ισχύος και δύνανται «*να προσφέρουν ανάλογες δυνατότητες πωλήσεων στους προμηθευτές*».¹⁴⁹

Επιπλέον, εφόσον ο «*κίνδυνος αποκλεισμού υπάρχει κυρίως στην περίπτωση ανίσχυρων προμηθευτών και ισχυρών αγοραστών*», δεν πρέπει να παρακάμπτεται «*η αντισταθμιστική ισχύς των προμηθευτών*».¹⁵⁰

Περαιτέρω, το αποτέλεσμα αποκλεισμού της αποκλειστικής προμήθειας θα εξαρτάται από τον βαθμό και τη «*διάρκεια εφαρμογής της υποχρέωσης αποκλειστικής προμήθειας*». Επομένως, συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας διάρκειας πέραν της πενταετίας δεν θεωρούνται, κατά κανόνα, «*απαραίτητες για την επίτευξη των προβαλλόμενων βελτιώσεων της αποτελεσματικότητας*».¹⁵¹ Αντίστοιχα, «*η επιβολή όρων στον προμηθευτή ως προς τις ποσότητες, όπως υποχρεώσεις ελάχιστων προμηθειών*», θεωρούνται «*μια λιγότερο περιοριστική εναλλακτική λύση*».¹⁵²

Τέλος, πέραν των πιο πάνω, σημαντικοί παράγοντες για την ατομική αξιολόγηση μίας συμφωνίας αποκλειστικής προμήθειας θεωρούνται η εμφάνιση φραγμών εισόδου σε επίπεδο προμηθευτών, καθώς επίσης «*το επίπεδο εντός της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής και η φύση του προϊόντος*». Επισημαίνεται δε ότι η ύπαρξη προβλήματος αποκλεισμού απομακρύνεται στην περίπτωση ενδιάμεσου ή ομοιογενούς προϊόντος.¹⁵³

¹⁴⁶ *Ibid*, παρά. 323.

¹⁴⁷ *Ibid*, παρά. 329.

¹⁴⁸ *Ibid*, παρά. 323.

¹⁴⁹ *Ibid*, παρά. 325.

¹⁵⁰ *Ibid*, παρά. 327.

¹⁵¹ *Ibid*, παρά. 324.

¹⁵² *Ibid*, παρά. 330.

¹⁵³ *Ibid*, παρά. 328.

5.3 Περιορισμοί στη χρήση διαδικτυακών αγορών

Οι διαδικτυακές αγορές παρέχουν επιγραμματικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης και συνδέουν εμπόρους και πελάτες διευκολύνοντας τις απευθείας αγορές. Οι διαδικτυακές υπηρεσίες οι οποίες ανακατευθύνουν τους πελάτες σε άλλους διαδικτυακούς τόπους στους οποίους μπορούν να πραγματοποιούνται αγορές, είναι οι υπηρεσίες διαφήμισης. Με τις διαδικτυακές αγορές οι λιανοπωλητές και προμηθευτές έχουν πρόσβαση σε περισσότερους πελάτες και τελικούς χρήστες, διευκολύνονται οι διασυνοριακές πωλήσεις και αυξάνεται η προβολή μικρομεσαίων πωλητών. Επίσης, οι λιανοπωλητές με τις διαδικτυακές αγορές δύνανται να πραγματοποιούν πωλήσεις με χαμηλότερες αρχικές επενδύσεις.¹⁵⁴

Περιορισμοί στη χρήση διαδικτυακών αγορών πιθανόν να τύχουν απαλλαγής, για παράδειγμα, οι περιορισμοί για διασφάλιση της ποιότητας ή μιας συγκεκριμένης εικόνας του ηλεκτρονικού καταστήματος του αγοραστή, απαιτήσεις αναφορικά με τη θέση των αγαθών/υπηρεσιών στο επιγραμματικό κατάστημα π.χ. ο ελάχιστος αριθμός ειδών που εμφανίζονται ή ο τρόπος παρουσίασης των εμπορικών σημάτων, περιορισμοί σε σχέση με τη χρήση συγκεκριμένων διαδικτυακών διαύλων πωλήσεων π.χ. άμεσες ή έμμεσες απαγορεύσεις στη χρήση διαδικτυακών αγορών, απαιτήσεις ο αγοραστής να λειτουργεί ένα ή περισσότερα φυσικά καταστήματα και να πραγματοποιεί έναν ελάχιστο απόλυτο όγκο πωλήσεων σε αυτά¹⁵⁵ και περιορισμοί της επιγραμματικής διαφήμισης¹⁵⁶ (δεδομένου ότι δεν έχουν ως αντικείμενο να παρεμποδίσουν «την εξ ολοκλήρου χρήση ενός επιγραμματικού διαφημιστικού διαύλου»), π.χ. η επιγραμματική διαφήμιση πληροί πρότυπα ποιότητας ή περιλαμβάνει συγκεκριμένο περιεχόμενο ή πληροφορίες, ο αγοραστής δεν χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες παρόχων επιγραμματικής διαφήμισης που δεν πληρούν ορισμένα πρότυπα ποιότητας και ο αγοραστής δεν χρησιμοποιεί την εμπορική ονομασία του προμηθευτή στο όνομα τομέα του ψηφιακού του καταστήματος.

Ωστόσο, περιορισμοί που εκ των πραγμάτων απαγορεύουν τη χρήση του διαδικτύου θεωρούνται ως περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας, για παράδειγμα η απαίτηση πωλήσεων μόνο σε φυσικό χώρο ή με φυσική παρουσία ειδικευμένου προσωπικού, η απαγόρευση της χρήσης του εμπορικού σήματος και επωνυμίας του προμηθευτή στον ιστότοπό του, η απαίτηση από τον αγοραστή να αποκλείει την πρόσβαση στον ιστότοπό του σε πελάτες εκτός της γεωγραφικής του περιοχής ή να τους ανακατευθύνει, η απαίτηση από τον αγοραστή να τερματίζει πληρωμές που πραγματοποιούνται με πιστωτικές κάρτες εκτός της γεωγραφικής του περιοχής και η απαίτηση από τον αγοραστή να πραγματοποιεί ένα μερίδιο των συνολικών πωλήσεων εκτός σύνδεσης. Επίσης, η εξ ολοκλήρου

¹⁵⁴ *Ibid*, παρά. 332 και 333.

¹⁵⁵ *Ibid*, παρά. 208.

¹⁵⁶ *Ibid*, παρά. 210.

απαγόρευση της χρήσης ενός επιγραμμικού διαφημιστικού διαύλου, όπως οι μηχανές αναζήτησης ή υπηρεσίες σύγκρισης τιμών.¹⁵⁷

Έτσι, η συμφωνία πρέπει να αξιολογείται στο σύνολό της, καθώς η χρήση διάφορων περιορισμών στις διαδικτυακές πωλήσεις πιθανόν να εμποδίζει την αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου. Επίσης, οι ΚΓ παρέχουν σαφέστερες κατευθύνσεις για την αξιολόγηση των περιορισμών στη χρήση επιγραμμικών αγορών και ιστοτόπων σύγκρισης τιμών. Βεβαίως, οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται ανεξάρτητα από τον τύπο του συστήματος διανομής.

5.4 Περιορισμοί στη χρήση υπηρεσιών σύγκρισης τιμών

Με τις υπηρεσίες σύγκρισης τιμών, δηλαδή τους διαδικτυακούς τόπους ή τις εφαρμογές σύγκρισης τιμών, οι πελάτες έχουν την ευκαιρία να αναζητούν λιανοπωλητές, να συγκρίνουν τιμές για το ίδιο προϊόν ή να συγκρίνουν διαφορετικά προϊόντα και παράλληλα δημιουργώντας κίνηση στο ψηφιακό κατάστημα των λιανοπωλητών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η διαφάνεια των τιμών και να εντείνεται ο ανταγωνισμός στις τιμές λιανικής.¹⁵⁸ Αντιθέτως με τις διαδικτυακές αγορές, οι πελάτες ανακατευθύνονται στο διαδικτυακό κατάστημα του λιανοπωλητή, όπου εκεί είναι δυνατή η απευθείας συναλλαγή.¹⁵⁹

Οι προμηθευτές πιθανόν να επιθυμούν τον περιορισμό της χρήσης των συγκεκριμένων υπηρεσιών επιδιώκοντας την προστασία του εμπορικού τους σήματος, τη μείωση της απομίμησης και την προστασία του επιχειρηματικού τους μοντέλου.¹⁶⁰ Ωστόσο, η απαγόρευση της χρήσης των εν λόγω υπηρεσιών περιορίζει τον ανταγωνισμό από την «την εξ ολοκλήρου χρήση ενός επιγραμμικού διαφημιστικού διαύλου» ώστε να συνιστά περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας.¹⁶¹

Σε περίπτωση που η κάθετη συμφωνία εμποδίζει τη χρήση αυτών των υπηρεσιών με σκοπό την εξεύρεση πελατών σε περιοχή που έχει παραχωρηθεί σε άλλους αγοραστές ή σε περίπτωση που η συμφωνία περιορίζει τη χρήση των υπηρεσιών αυτών, π.χ. οι υπηρεσίες πρέπει να πληρούν πρότυπα ποιότητας, ενδέχεται οι συμφωνίες αυτές να μπορούν να επωφεληθούν από την απαλλαγή.¹⁶² Ενώ οι συμφωνίες που δεν απαλλάσσονται αξιολογούνται σύμφωνα με το άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ επί σχετικών παραγόντων, όπως η θέση του προμηθευτή και των ανταγωνιστών του, η σημασία των υπηρεσιών αυτών ως μέσου διαφήμισης για την πώληση των συμβατικών προϊόντων, το είδος και πεδίο εφαρμογής του περιορισμού και η επιβολή περιορισμού στον αγοραστή να χρησιμοποιήσει άλλη μορφή επιγραμμικής διαφήμισης.¹⁶³

¹⁵⁷ *Ibid*, παρά. 206.

¹⁵⁸ *Ibid*, παρά. 343.

¹⁵⁹ *Ibid*, παρά. 344.

¹⁶⁰ *Ibid*, παρά. 345.

¹⁶¹ *Ibid*, παρά. 347.

¹⁶² *Ibid*, παρά. 348 και 349.

¹⁶³ *Ibid*, παρά. 353.

5.5 Υποχρεώσεις ισοτιμίας

Οι υποχρεώσεις ισοτιμίας, οι οποίες μερικές φορές ονομάζονται «*ρήτρες του μάλλον ευνοούμενου κράτους*» ή «*συμφωνίες ισοτιμίας σε όλες τις πλατφόρμες*», «*επιβάλλουν στον πωλητή αγαθών ή υπηρεσιών την υποχρέωση να προσφέρει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες σε άλλο μέρος υπό όρους που δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από τους όρους που προσφέρει ο πωλητής σε ορισμένα άλλα μέρη ή μέσω ορισμένων άλλων διαύλων*». Διευκρινίζεται ότι οι όροι αυτοί «*μπορεί να αφορούν τιμές, αποθέματα, διαθεσιμότητα ή κάθε άλλο όρο ή προϋπόθεση προσφοράς ή πώλησης*». Επιπρόσθετα, οι υποχρεώσεις ισοτιμίας είτε αποτελούν συμβατικές ρήτρες είτε προκύπτουν από άλλα άμεσα ή έμμεσα μέτρα, π.χ. τη διαφοροποιημένη τιμολόγηση ή άλλα κίνητρα που η εφαρμογή τους εξαρτάται από τους όρους βάσει των οποίων ο προμηθευτής διαθέτει τα συμβατικά αγαθά/υπηρεσίες του «*σε άλλα μέρη ή μέσω άλλων διαύλων*».¹⁶⁴ Γενικά, οι υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής επιβάλλονται από τους παρόχους στους αγοραστές των επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης,¹⁶⁵ κυρίως για να αντιμετωπίσουν ένα πρόβλημα παρασιτισμού, δηλαδή επενδύουν στην ανάπτυξη της πλατφόρμας τους και τα οφέλη της επένδυσης σε σχέση με την αύξηση των πωλήσεων καταλήγουν σε ανταγωνιστικές πλατφόρμες ή σε διαύλους απευθείας πωλήσεων που προσφέρουν τα ίδια αγαθά/υπηρεσίες υπό ευνοϊκότερους όρους.¹⁶⁶

Ο Κανονισμός καλύπτει όλες τις υποχρεώσεις ισοτιμίας. Ωστόσο, προβλέπει διαφοροποιημένη μεταχείριση εάν πρόκειται για υποχρεώσεις «*στενής*» ισοτιμίας, οι οποίες «*αφορούν τους όρους που προσφέρονται στους διαύλους απευθείας πωλήσεων των πωλητών αγαθών ή υπηρεσιών*» ή «*ευρείας*» ισοτιμίας, οι οποίες «*αφορούν τους όρους που προσφέρονται σε όλους τους άλλους διαύλους πωλήσεων*».¹⁶⁷

Οι υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής σε όλες τις πλατφόρμες «*που υποχρεώνουν τον αγοραστή επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης να μην προσφέρει, πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες σε τελικούς χρήστες υπό ευνοϊκότερους όρους μέσω ανταγωνιστικών επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης*» (βάσει του άρθρου 5(1)(δ) του Κανονισμού) μπορεί να περιορίζουν τον ανταγωνισμό και να διευκολύνουν αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης, καθώς οι εν λόγω πάροχοι που επιβάλλουν τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις μπορούν να αυξήσουν την τιμή ή να μειώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών διαμεσολάβησης χωρίς να χάσουν μερίδιο αγοράς. Επίσης, οι συγκεκριμένες υποχρεώσεις μπορούν να αποκλείσουν την είσοδο ή την

¹⁶⁴ *Ibid*, παρά. 356.

¹⁶⁵ *Ibid*, παρά. 357.

¹⁶⁶ *Ibid*, παρά. 372.

¹⁶⁷ *Ibid*, παρά. 358.

επέκταση μικρότερων παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης που θα ήταν σε θέση να προσφέρουν «*διαφοροποιημένους συνδυασμούς τιμών και υπηρεσιών*».¹⁶⁸

Κατά την αξιολόγηση των εν λόγω υποχρεώσεων εκτιμώνται «*η θέση του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης που επιβάλλει την υποχρέωση και των ανταγωνιστών του στην αγορά*», το μερίδιο των αγοραστών των σχετικών υπηρεσιών, η συμπεριφορά τόσο των αγοραστών των επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης όσο και των τελικών χρηστών σε σχέση με την πλατφόρμα που χρησιμοποιούν (δηλαδή ανάλογα με τον αριθμό των ανταγωνιστικών επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης που χρησιμοποιούν), η ύπαρξη φραγμών εισόδου σε αυτή τη σχετική αγορά και τέλος «*η σημασία των διαύλων απευθείας πωλήσεων των αγοραστών*» των υπηρεσιών αυτών και κατά πόσο οι εν λόγω αγοραστές μπορούν να αποσύρουν τα προϊόντα τους από τις πλατφόρμες των συγκεκριμένων παρόχων».¹⁶⁹

Υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής επιβάλλονται και από τους λιανοπωλητές και αφορούν τους όρους που τα αγαθά/υπηρεσίες του πωλητή διατίθενται στους τελικούς καταναλωτές από ανταγωνιζόμενους λιανοπωλητές. Σε περίπτωση που οι εν λόγω υποχρεώσεις αφορούν την τιμή, τότε ο προμηθευτής συμφωνεί στην ελάχιστη τιμή πώλησης με τους ανταγωνιζόμενους λιανοπωλητές που συναλλάσσεται έτσι ώστε να συνιστούν περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας βάσει του άρθρου 4(α) του Κανονισμού.¹⁷⁰

Από την άλλη, «*οι υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής που επιβάλλονται από τους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε σχέση με τους διαύλους απευθείας πωλήσεων*» περιορίζουν τους αγοραστές των υπηρεσιών αυτών να προσφέρουν στους διαύλους απευθείας πωλήσεων τους ευνοϊκότερες τιμές και όρους από αυτές που προσφέρονται στην πλατφόρμα του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης που επιβάλλει την υποχρέωση, εντούτοις δεν τους περιορίζουν να προσφέρουν ευνοϊκότερες τιμές ή όρους μέσω άλλων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης.¹⁷¹

Ωστόσο, οι υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής που περιορίζουν τον ανταγωνισμό πιθανόν να οδηγούν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Έτσι θα πρέπει να αξιολογηθεί κατά πόσο «*οι επενδύσεις από τον πάροχο επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης δημιουργούν αντικειμενικά οφέλη*», ο κίνδυνος παρασιτισμού «*είναι πραγματικός και ουσιαστικός*» και η υποχρέωση ισοτιμίας είναι απαραίτητη «*για να επιτευχθούν αντικειμενικά οφέλη*». Περαιτέρω πρέπει να εξετάζεται ο βαθμός που οι χρήστες των υπηρεσιών διαμεσολάβησης (πωλητές και αγοραστές) χρησιμοποιούν πολλές πλατφόρμες και κατά πόσο «*η συμπεριφορά τους επηρεάζεται από τα αποτελέσματα των υποχρεώσεων*

¹⁶⁸ *Ibid*, παρά. 360.

¹⁶⁹ *Ibid*, παρά. 361.

¹⁷⁰ *Ibid*, παρά. 368.

¹⁷¹ *Ibid*, παρά. 369.

ισοτιμίας». Έτσι εάν αυτός ο βαθμός είναι υψηλός και οι φραγμοί εισόδου σημαντικοί «η ανάγκη προστασίας του εναπομένοντος ανταγωνισμού ενδέχεται να υπερβαίνει τα πιθανά οφέλη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας». Επιπλέον, «η συγκέντρωση των δαπανών προώθησης των χρηστών» και «η αυξημένη διαφάνεια των τιμών ή το μειωμένο κόστος συναλλαγών» μπορεί να αποτελούν οφέλη από τις ενδιάμεσες πλατφόρμες μόνο σε περίπτωση που ο πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης «αποδείξει άμεση αιτιώδη συνάφεια μεταξύ του εικαζόμενου οφέλους και της χρήσης του συγκεκριμένου είδους υποχρέωσης ισοτιμίας».¹⁷²

Περαιτέρω, λόγω του ότι οι υποχρεώσεις «στενής» ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής παράγουν λιγότερο σοβαρά περιοριστικά αποτελέσματα, καθώς και ο κίνδυνος παρασιτισμού από τους πωλητές αγαθών/υπηρεσιών μέσω των διαύλων απευθείας πωλήσεων τους είναι υψηλότερος, ιδίως επειδή οι πωλητές δεν επιβαρύνονται με δαπάνες προμήθειας πλατφόρμας, είναι πιθανότερο να αντισταθμίζονται από τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Όταν, όμως, ο κίνδυνος παρασιτισμού είναι περιορισμένος ή οι υποχρεώσεις «στενής» ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής δεν οδηγούν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας το ευεργέτημα της απαλλαγής κατά κατηγορία μπορεί να ανακληθεί. Η ανάκληση είναι ακόμη πιο πιθανή, σε περίπτωση που δεν σημειώνεται βελτίωση της αποτελεσματικότητας και οι υποχρεώσεις αυτές εφαρμόζονται από τους τρεις μεγαλύτερους παρόχους επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης στην αγορά, των οποίων το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς ξεπερνά το 50%.¹⁷³

5.6 Τέλη αρχικής πρόσβασης

Τα συγκεκριμένα τέλη αποτελούνται από «πάγια τέλη που καταβάλλουν οι προμηθευτές στους διανομείς στο πλαίσιο μιας κάθετης σχέσης, στην αρχή ορισμένης περιόδου, για να αποκτήσουν πρόσβαση στο δίκτυο διανομής τους και ως αντίτιμο για τις υπηρεσίες που τους παρέχουν οι λιανοπωλητές». Τέτοια τέλη είναι τα τέλη τοποθέτησης (slotting allowances),¹⁷⁴ τα τέλη παραμονής (pay-to-stay fees)¹⁷⁵ και τα ποσά που καταβάλλονται ώστε να επιτευχθεί πρόσβαση στις εκστρατείες προώθησης του διανομέα.¹⁷⁶

Τα τέλη αρχικής πρόσβασης μπορούν να οδηγήσουν σε αποκλεισμό είτε σε επόμενο είτε σε προηγούμενο στάδιο εμπορικής δραστηριότητας. Στη μεν πρώτη περίπτωση, ο προμηθευτής παρέχοντας ένα υψηλό τέλος στρέφει τις περισσότερες πωλήσεις του «μέσω ενός μόνο ή περιορισμένου αριθμού διανομέων» αποκλείοντας τους άλλους διανομείς και

¹⁷² *Ibid*, παρά. 373.

¹⁷³ *Ibid*, παρά. 374.

¹⁷⁴ Σύμφωνα με *N. Ζευγώλη*, Κάθετες Συμφωνίες και Ανταγωνισμός, σελ.306, πρόκειται για πάγια τέλη που καταβάλλουν οι παραγωγοί στους λιανοπωλητές ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στα ράφια του καταστήματός τους.

¹⁷⁵ *Ibid*, πρόκειται για εφάπαξ ποσό που καταβάλλεται με σκοπό να εξασφαλιστεί η παραμονή ενός υπάρχοντος προϊόντος στα ράφια για περισσότερο χρόνο.

¹⁷⁶ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 379.

έτσι για την εκτίμηση του αρνητικού αποτελέσματος αντιμετωπίζονται ως οι υποχρεώσεις αποκλειστικής προμήθειας. Στη δε δεύτερη περίπτωση, τα τέλη πιθανόν να αποκλείσουν μικρούς προμηθευτές, εφόσον «ο διανομέας έχει ισχυρή διαπραγματευτική θέση» είτε «η χρήση των τελών αρχικής πρόσβασης είναι ευρέως διαδεδομένη» έτσι ώστε για την εκτίμηση του αρνητικού αποτελέσματος αντιμετωπίζονται ως οι υποχρεώσεις προώθησης συγκεκριμένου σήματος, υπό προϋποθέσεις.¹⁷⁷

Σε περίπτωση που η αγορά διανομής είναι ιδιαίτερα συγκεντρωμένη, τα τέλη αυτά μπορούν περαιτέρω να οδηγήσουν σε αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ διανομέων, εφόσον ο προμηθευτής αυξάνει τις τιμές των συμβατικών προϊόντων για να καλύψει τα υψηλά τέλη, αυτές οι υψηλές τιμές περιορίζουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των λιανοπωλητών.¹⁷⁸

Ωστόσο, σε περίπτωση προώθησης νέου προϊόντος, οι διανομείς έχουν λιγότερες πληροφορίες από τον προμηθευτή για το δυναμικό επιτυχίας του προϊόντος αυτού περιορίζοντας ίσως τις πωλήσεις του, επομένως η χρήση των τελών αρχικής πρόσβασης μπορεί να μειώσει αυτή την «ασυμμετρία στην πληροφόρηση» έτσι ώστε να αυξάνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των προμηθευτών για τον χώρο στα ράφια.¹⁷⁹ Επίσης, λόγω της ασυμμετρίας αυτής οι προμηθευτές μπορεί να επωφεληθούν από την προσπάθεια των διανομέων να προωθήσουν κάποιο προϊόν που δεν είναι το καλύτερο, οπότε τα εν λόγω τέλη πιθανόν να περιορίσουν τέτοια φαινόμενα παρασιτισμού «μεταθέτοντας τον κίνδυνο αποτυχίας στον προμηθευτή».¹⁸⁰

5.7 Συμφωνίες διαχείρισης κατά κατηγορία

Υπό του πλαισίου των συμφωνιών αυτών, ο προμηθευτής («αρχηγός της κατηγορίας») αναλαμβάνει εκ μέρους του διανομέα, την εμπορία μιας κατηγορίας προϊόντων», δικών του και των ανταγωνιστών του, με αποτέλεσμα να επηρεάζει «την τοποθέτηση και την προώθηση των προϊόντων».¹⁸¹

Σε περίπτωση που ο «αρχηγός της κατηγορίας» περιορίζει ή υπονομεύει τη διανομή ανταγωνιστικών προϊόντων μπορεί να αποκλείσει άλλους προμηθευτές από τον ανταγωνισμό. Επιπλέον, ορισμένοι προμηθευτές μπορούν να αποκλειστούν από τον διανομέα που πωλεί και ανταγωνιστικά προϊόντα με το δικό του σήμα, έτσι η εκτίμηση του αποκλεισμού πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις στις υποχρεώσεις προώθησης συγκεκριμένου σήματος υπό προϋποθέσεις.¹⁸² Επίσης, οι συμφωνίες αυτές μπορεί να οδηγήσουν σε αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ διανομέων στην περίπτωση που ο προμηθευτής ως «αρχηγός της κατηγορίας» ενεργεί «για όλους ή για τους περισσότερους

¹⁷⁷ *Ibid*, παρά. 380 και 381.

¹⁷⁸ *Ibid*, παρά. 382.

¹⁷⁹ *Ibid*, παρά. 383.

¹⁸⁰ *Ibid*, παρά. 384.

¹⁸¹ *Ibid*, παρά. 385.

¹⁸² *Ibid*, παρά. 386.

από τους ανταγωνιζόμενους διανομείς», καθώς και μεταξύ προμηθευτών υποβοηθώντας έτσι την ανταλλαγή ευαίσθητων πληροφοριών για την αγορά μεταξύ των λιανοπωλητών.¹⁸³

Ωστόσο, οι συμφωνίες αυτές μπορεί να επιτύχουν «την έγκαιρη παρουσίαση της βέλτιστης ποσότητας προϊόντων», εφόσον οι διανομείς αποκτούν «πρόσβαση στην εμπειρογνώσια εμπορικής προώθησης του προμηθευτή για μια ορισμένη ομάδα προϊόντων» επιτυγχάνοντας οικονομίες κλίμακας, με άλλα λόγια βελτίωση της αποτελεσματικότητας.¹⁸⁴

5.8 Δεσμευμένη πώληση

Η πώληση αυτή λαμβάνει χώρα «όταν οι πελάτες που αγοράζουν ένα προϊόν (δεσμεύον προϊόν) υποχρεώνονται επίσης να αγοράσουν και ένα άλλο, διαφορετικό προϊόν (δεσμευμένο προϊόν) από τον ίδιο προμηθευτή ή από κάποιον που υποδεικνύει ο τελευταίος».¹⁸⁵ Ως επί το πλείστον, οι δεσμευμένες πωλήσεις αξιολογούνται ως καταχρηστική συμπεριφορά κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, εντούτοις σε περίπτωση που «προκύπτει υποχρέωση προώθησης συγκεκριμένου σήματος για το δεσμευμένο προϊόν» μπορεί να συνιστούν και κάθετο περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, οι οποίες αναφέρονται στις ΚΓ.¹⁸⁶

Ανάλογα με το ποσοστό της δέσμευσης επί των συνολικών πωλήσεων στην αγορά του δεσμευμένου προϊόντος, η δεσμευμένη πώληση μπορεί να αποκλείσει τον ανταγωνισμό όχι μόνο στη δεσμευμένη αγορά ή στη δεσμεύουσα, αλλά και στις δύο αγορές παράλληλα. Το ενδεχόμενο αποκλεισμού του δεσμευμένου προϊόντος αυξάνεται όταν στη συμφωνία πέρα από τους όρους για τις ποσότητες του συγκεκριμένου προϊόντος στον αγοραστή περιλαμβάνεται και ρήτρα μη άσκησης ανταγωνισμού σχετικά με το δεσμευμένο προϊόν. Επιπλέον, σε περίπτωση που οι πελάτες του δεσμευμένου προϊόντος δεν είναι αρκετοί ώστε να στηρίξουν τους «ανταγωνιστές του προμηθευτή στη δεσμευμένη αγορά», τότε η δεσμευμένη πώληση μπορεί να εκθέσει «τους πελάτες αυτούς σε αύξηση των τιμών» περιορίζοντας έτσι τον ανταγωνισμό «για τους πελάτες που ενδιαφέρονται να αγοράσουν το δεσμευμένο προϊόν αλλά όχι το δεσμεύον». Συνεπώς, οι μειωμένοι προμηθευτές του δεσμευμένου προϊόντος περιορίζουν την ποσότητα του προϊόντος αυτού στην αγορά και όταν το συγκεκριμένο προϊόν αποτελεί βασικό «συμπληρωματικό προϊόν για τους πελάτες του δεσμεύοντος προϊόντος», τότε η είσοδος στην αγορά μόνο του δεσμεύοντος προϊόντος δυσχεραίνει.¹⁸⁷

Τα κύρια κριτήρια για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων της δεσμευμένης πώλησης βάσει του άρθρου 101 είναι η ισχύς του προμηθευτή στην αγορά του δεσμεύοντος

¹⁸³ *Ibid*, παρά. 387.

¹⁸⁴ *Ibid*, παρά. 388.

¹⁸⁵ *Ibid*, παρά. 389.

¹⁸⁶ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 115.

¹⁸⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 391.

προϊόντος, οι φραγμοί εισόδου και η ισχύς των αγοραστών στην αγορά.¹⁸⁸ Συγκεκριμένα, εφόσον η εν λόγω συμφωνία «επιβάλλεται από τον προμηθευτή» τότε δεν είναι εύκολο για τον αγοραστή «να αρνηθεί μια υποχρέωση δεσμευμένης πώλησης», ιδίως όταν ο προμηθευτής διαθέτει ισχύ στην αγορά του δεσμευόντος προϊόντος.¹⁸⁹ Επομένως, δεν διακυβεύεται ο ανταγωνισμός εάν στην αγορά του δεσμευόντος προϊόντος υπάρχουν αρκετοί ανταγωνιστές με επαρκή ισχύ, καθώς υπάρχουν εναλλακτικές πηγές προμήθειας του δεσμευόντος προϊόντος χωρίς το δεσμευμένο προϊόν, νοουμένου ότι άλλοι προμηθευτές δεν εφαρμόζουν «παρόμοιες συμφωνίες δεσμευμένων πωλήσεων». Οι φραγμοί εισόδου στην αγορά του δεσμευόντος προϊόντος ενισχύουν περαιτέρω τη θέση του προμηθευτή, ιδίως εάν συνδυαστούν με υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού αναφορικά με το δεσμευόν προϊόν.¹⁹⁰ Βέβαια, οι αγοραστές δεν υποχρεώνονται εύκολα σε δεσμευμένες πωλήσεις εάν δεν θα ωφεληθούν από βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας.¹⁹¹ Έτσι, η δεσμευμένη πώληση μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας λόγω της κοινής παραγωγής ή της κοινής διανομής, σε περίπτωση που ο προμηθευτής δεν παράγει το δεσμευμένο προϊόν, λόγω των μεγάλων ποσοτήτων του συγκεκριμένου προϊόντος που αυτός αγοράζει και λόγω εξασφάλισης «βαθμού ομοιομορφίας και τυποποίησης της ποιότητας».¹⁹²

6. Περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας

Ο Κανονισμός εξαιρεί τις κάθετες συμφωνίες που περιέχουν περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας από το ευεργέτημα της απαλλαγής, καθώς κατά την έννοια του άρθρου 4 του Κανονισμού οι περιορισμοί αυτοί εξ αντικειμένου περιορίζουν τον ανταγωνισμό υπό το άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 του Κανονισμού¹⁹³ ορίζει ότι «η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 2 δεν εφαρμόζεται στις κάθετες συμφωνίες οι οποίες, άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που υπόκεινται στον έλεγχο των μερών...» και μνημονεύει κατά τρόπο περιοριστικό τους περιορισμούς αυτούς.

Ωστόσο, εάν σε κάθετη συμφωνία περιλαμβάνεται περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας, δεν τεκμαίρεται ότι η συμφωνία αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ. Για παράδειγμα, εάν κάθετη συμφωνία εμπεριέχει τέτοιο περιορισμό, ο οποίος όμως επιβάλλεται για διασφάλιση της συμμόρφωσης «με δημόσια απαγόρευση πώλησης επικίνδυνων ουσιών» για λόγους δημόσιας υγείας ή ασφάλειας τότε η συμφωνία αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ. Επομένως, κατά την αξιολόγηση

¹⁸⁸ *Supra*, υποσ. 137, p. 784.

¹⁸⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 394.

¹⁹⁰ *Ibid*, παρά. 395.

¹⁹¹ *Ibid*, παρά. 396.

¹⁹² *Ibid*, παρά. 397.

¹⁹³ Το άρθρο 4 του Κανονισμού φέρει τίτλο «Περιορισμοί που οδηγούν στην άρση του ευεργετήματος της απαλλαγής κατά κατηγορία - περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας».

μίας κάθετης συμφωνίας εφαρμόζονται δύο αρχές: (α) όταν κάθετη συμφωνία περιλαμβάνει τέτοιο περιορισμό τότε αυτή μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ (β) όταν κάθετη συμφωνία εμπεριέχει τέτοιο περιορισμό τότε είναι απίθανο αυτή να ικανοποιεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ.¹⁹⁴

Έτσι, σε κάθε περίπτωση οι επιχειρήσεις δύνανται να αποδείξουν ότι η συγκεκριμένη συμφωνία επιφέρει περισσότερες θετικές παρά αρνητικές για τον ανταγωνισμό συνέπειες,¹⁹⁵ πληροί όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ και ότι με την εισαγωγή ιδιαίτερης σοβαρότητας περιορισμού σε σχέση με την εισαγωγή λιγότερο επαχθούς περιορισμού προκύπτει βελτίωση της αποτελεσματικότητας, οπότε η ελεγκτική αρχή θα προβεί στην αξιολόγηση των πιθανών αποτελεσμάτων της συμφωνίας ως προς τον ανταγωνισμό.¹⁹⁶

Είναι σκόπιμο επίσης να σημειωθεί ότι η απαρίθμηση των περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας ισχύει για τις κάθετες συμφωνίες, οι οποίες αφορούν συναλλαγές που πραγματοποιούνται εντός της ΕΕ. Ωστόσο, για τις κάθετες συμφωνίες που αφορούν το εμπόριο της ΕΕ με τρίτες χώρες γίνεται δεκτό ότι «*συμφωνία συνεπαγόμενη δέσμευση του μεταπωλητή έναντι του παραγωγού να περιορίζει την εμπορία των προϊόντων που αφορά η σύμβαση σε αγορά εκτός της Κοινότητας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ως αντικείμενο τον αισθητό περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ότι δύναται αφ' εαυτής να επηρεάσει το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο*»^{197, 198}

6.1 Καθορισμός των τιμών μεταπώλησης

Το άρθρο 101(1)ΣΛΕΕ επιδιώκει να διασφαλίσει ότι η κάθε επιχείρηση πρέπει να μπορεί ελεύθερη να καθορίζει την οικονομική πολιτική της, χωρίς το ενδεχόμενο επιβολής δέσμευσης σε σχέση με τις τιμές μεταπώλησης.¹⁹⁹ Δηλαδή, ο κάθε διανομέας «*πρέπει να έχει τη δυνατότητα να πωλεί ακόμη και με ζημία του, όπως επίσης να έχει και την ευχέρεια παραχώρησης διευκολύνσεων στους πελάτες του*», όμως μέχρι το σημείο που δεν θα προσβάλλεται «*η φήμη των προϊόντων*» ή θα απειλείται «*η υπόσταση του δικτύου (εξαφάνιση του ενδοσηματικού ανταγωνισμού λόγω της εξαιρετικά χαμηλής τιμής πώλησης των προϊόντων)*».²⁰⁰

Ο Κανονισμός (άρθρο 4(α)), σε συμμόρφωση με τα πιο πάνω, χαρακτηρίζει ως περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας τον καθορισμό των τιμών μεταπώλησης (ΚΤΜ), δηλαδή τη συμφωνία που έχει «*ως άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο τον καθορισμό πάγιου ή ελάχιστου*

¹⁹⁴ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 180.

¹⁹⁵ Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης (2004/C 101/08).

¹⁹⁶ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 181.

¹⁹⁷ Υπόθεση C-306/96, *Javico v Yves Saint Laurent Parfums*, [1998] ECR I-01983.

¹⁹⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 178.

¹⁹⁹ *Supra*, υποσ. 84, σελ. 468.

²⁰⁰ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 102· Δ. Τζουγανάτος, Οι Συμφωνίες Αποκλειστικής και Επιλεκτικής Διανομής στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού (Ελεύθερου και Αθέμιτου), σελ. 191.

επιπέδου τιμής μεταπώλησης ή πάγιου ή ελάχιστου επιπέδου τιμής» που οφείλει να τηρεί ο αγοραστής,²⁰¹ χωρίς όμως τον περιορισμό της δυνατότητας του προμηθευτή για επιβολή μέγιστης τιμής ή συνιστώμενης τιμής μεταπώλησης.²⁰² Ο συγκεκριμένος περιορισμός αποτελεί περιορισμό που εξαρχής το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, ενωσιακό και εθνικό, τον κατάτασε ρητά στους εξ αντικειμένου περιορισμούς του ανταγωνισμού (άρθρο 101(1)(α)), έτσι ώστε να «παρέλκει η διαπίστωση του αποτελέσματος» που προκαλείται στον ανταγωνισμό από τον περιορισμό αυτό.²⁰³

Ο ενωσιακός νομοθέτης υιοθετώντας τη στροφή της αμερικανικής νομολογίας με την απόφαση «*State Oil Co. v. Khan*»²⁰⁴ έπαυσε «να αντιμετωπίζει την επιβολή ανώτατης τιμής μεταπώλησης ως *per se* απαγορευμένο περιορισμό του ανταγωνισμού», όμως δεν ακολούθησε την ίδια πρακτική σε σχέση με τον «καθορισμό συγκεκριμένης ή ελάχιστης τιμής πώλησης», αφού εξακολουθεί να τον αντιμετωπίζει ως «*per se* απαγορευμένη συμπεριφορά» στο πλαίσιο του προϊσχύοντος Κανονισμού²⁰⁵ και ακολούθως στο πλαίσιο του Κανονισμού. Σε αντίθεση, στην απόφαση «*Leegin*»²⁰⁶ έγινε δεκτό ότι ο ΚΤΜ «πρέπει να αξιολογείται βάσει του *rule of reason*».²⁰⁷

Περαιτέρω, οι ΚΓ αφιερώνουν ένα μεγάλο μέρος εκφράζοντας τις ανησυχίες της Επιτροπής για τα αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα που πιθανόν να προκύψουν από τον ΚΤΜ.²⁰⁸ Συγκεκριμένα, ο ΚΤΜ πιθανόν να επιδράσει αρνητικά στον ανταγωνισμό, εφόσον διευκολύνει τις αθέμιτες οριζόντιες συμπράξεις μεταξύ προμηθευτών ή αγοραστών με τη διαφάνεια των τιμών, εξασθενεί τον ανταγωνισμό μεταξύ παραγωγών ή/και λιανοπωλητών χρησιμοποιώντας ίδιους διανομείς, παρέχοντας περιορισμένα κίνητρα στον προμηθευτή για να μειώσει τις τιμές στους διανομείς του, εμποδίζοντας την είσοδο νέων συστημάτων διανομής αποθαρρύνει την καινοτομία σε επίπεδο λιανικής, αποκλείοντας λιγότερο ισχυρούς ανταγωνιστές και εμποδίζοντας τους διανομείς να μειώσουν την τιμή πώλησης συγκεκριμένου σήματος.²⁰⁹

Ωστόσο, η αυστηρή στάση της Επιτροπής απέναντι στους τιμολογιακούς περιορισμούς σε κάθετο επίπεδο μετριάζεται, όταν οι εν λόγω περιορισμοί μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να επηρεάσουν θετικά την ανταγωνιστική διαδικασία, επιτυγχάνοντας βελτίωση της

²⁰¹ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 73.

²⁰² *Supra*, υποσ. 28, παρά. 188.

²⁰³ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 73.

²⁰⁴ Θ. Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, σ. 535 επ.

²⁰⁵ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 74-75.

²⁰⁶ Υπόθεση *Leegin Creative Leather Products Inc. v. PSKS Inc.*, [2007] 551 U.S.877.

²⁰⁷ *Supra*, υποσ. 205, αρ. 75.

²⁰⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 196.

²⁰⁹ Α. Ρούσσο, Ο Καθορισμός Ελάχιστης Τιμής Μεταπώλησης (κτμ) και η Συμβατότητα με το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού: η Αναβίωση μιας Παλιάς Διαμάχης στο Δίκαιο των ΗΠΑ Μετά και την *Leegin* και οι Ανταντακλαστικές Συνέπειες της στην Κοινωνική Έννομη Τάξη, σε: Ι. Κόκκορη, Ι. Λιανού, Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σ. 335 επ.

αποτελεσματικότητας.²¹⁰ Επομένως, οι επιχειρήσεις μπορούν να αμυνθούν σύμφωνα με το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ για ανατροπή της αρχικής δυσμενούς αντιμετώπισης ως προς τη συμφωνία τους εάν επικαλεστούν ότι ο ΚΤΜ έχει εφαρμοστεί ώστε να (α) διευκολυνθεί η είσοδος νέου προϊόντος, (β) χρηματοδοτηθεί συντονισμένη εκστρατεία χαμηλών τιμών σύντομης διάρκειας (συνήθως 2 έως 6 εβδομάδων) στο πλαίσιο ενιαίου συστήματος διανομής π.χ. δικαιόχρησης, (γ) παρεμποδισθεί ο διανομέας να μεταπωλεί το προϊόν ενός προμηθευτή επί ζημία για προσέλκυση πελατών και (δ) αποφευχθεί «ο κίνδυνος παρασιτισμού σε επίπεδο διανομής».²¹¹

Ο ΚΤΜ πιθανόν να εισάγεται σε μία συμφωνία με άμεσο τρόπο, για παράδειγμα σε συμβατικές διατάξεις ή εναρμονισμένες πρακτικές,²¹² εντούτοις ενδέχεται να προκύπτει έμμεσα μέσα από κίνητρα ή αντικίνητρα που ουσιαστικά ισοδυναμούν με τιμολογιακό περιορισμό²¹³. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, τα οποία διαφυλάσσουν ένα μη εξαντλητικό κατάλογο με τέτοιες έμμεσες πρακτικές είναι ο «καθορισμός του περιθωρίου κέρδους από τη μεταπώληση»,²¹⁴ ο «καθορισμός του ανώτατου επιπέδου έκπτωσης που μπορεί να χορηγήσει ο διανομέας από ένα καθορισμένο επίπεδο τιμών»,²¹⁵ η «εξάρτηση της χορήγησης εκπτώσεων ή της επιστροφής των δαπανών προώθησης εκ μέρους του προμηθευτή από την τήρηση συγκεκριμένου επιπέδου τιμών»,²¹⁶ η «επιβολή πολιτικών ελάχιστης διαφημιζόμενης τιμής, οι οποίες απαγορεύουν στον διανομέα να διαφημίζει τιμές που κυμαίνονται κάτω από ένα ορισμένο ποσό που καθορίζεται από τον προμηθευτή»,²¹⁷ η

²¹⁰ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 197· βλ. *supra*, υποσ. 209, σ. 321 επ.· βλ. *M. Mano, G. Duquesne & Th. Bowman*, «Reform of the Vertical Block Exemption Regulation and the accompanying Vertical Guidelines: a last call for an economic perspective», *Elgaronline*, Volume 7: Issue 1, 2022.

²¹¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 197.

²¹² Σχετικές οι αποφάσεις ΕπΑντ 657/2018, *MINEPBA*, στην οποία διαπιστώθηκε ότι οι συμφωνίες μεταξύ της *MINEPBA* και των συνεργατών της περιείχαν ρήτρες που τους υποχρέωναν σε εφαρμογή των τιμών τιμολογίου για τα συμβατικά προϊόντα και σύμφωνη γνώμη της *MINEPBA* για παραχώρηση έκπτωσης ή παροχής σε πελάτες· ΕπΑντ 663/2018, *Ελαΐς-Unilever*, σκ. 475, όπου οι διανομείς υποχρεώνονταν με συμβατικό όρο να εφαρμόζουν τις τιμές τιμοκαταλόγου· ΕπΑντ 676/2018, *FrieslandCampina Hellas S.A.*, σκ. 315, στην οποία διαπιστώθηκε παράβαση του άρθρου 101(1) ΣΛΕΕ, καθώς κατά την περίοδο 1996-2009 οι συμφωνίες μεταξύ της *Friesland* και των συνεργατών δικτύου της περιείχαν ρήτρα ΚΤΜ, ενώ κατά την περίοδο 2009-2014 μετά την τυπική απάλειψη της συγκεκριμένης ρήτρας διαπιστώθηκε εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ της *Friesland* και των διανομένων της με την εφαρμογή των τιμοκαταλόγων χονδρικής ως τιμών μεταπώλησης.

²¹³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 187.

²¹⁴ Σχετική η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *COMP/37.975 PO/Yamaha*, [2003], σκ. 81-82 και 144, στην οποία κρίθηκε ότι η επίμαχη ρήτρα σχετικά με τον υπολογισμό της τιμής μεταπώλησης των συμβατικών προϊόντων βάσει της τιμής αγοράς του αγοραστή πολλαπλασιασμένη με μία σταθερά (1,0877) είχε ως αποτέλεσμα τον ΚΤΜ στον αγοραστή και την τεχνητή εναρμόνιση των τιμών μεταπώλησης και των εκπτώσεων μεταξύ των γεωγραφικών περιοχών.

²¹⁵ Σχετικές οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *COMP/37.975 PO/Yamaha* [2003], σκ. 126 στην οποία κρίθηκε ότι η απαγόρευση παροχής εκπτώσεων πέραν του 15% ισοδυναμεί με καθορισμό ελάχιστης τιμής μεταπώλησης που επιτυγχάνεται από την προτεινόμενη τιμή μεταπώλησης μείον την ανώτατη έκπτωση (15%)· *COMP/36.264, Mercedes-Benz*, L 257/1, [2001], σκ. 113 στην οποία καταδίκασε την εν λόγω εταιρεία, καθώς παρεμπόδιζε τους Βέλγους διανομείς να χορηγούν έκπτωση πέραν του 3%.

²¹⁶ Σχετική η απόφαση ΕπΑντ 332/Ν/2007, *Εμμ. Ψιψίκας & Σία Ε.Ε.Ε. κατά της εταιρείας με την επωνυμία ΜΑΥΑ Εμποροβιομηχανική Α.Ε.*, σκ. 32.1.3, στην οποία διαπιστώθηκε ότι η *ΜΑΥΑ*, αποκλειστικός διανομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας *Renault* στην Ελλάδα, εφάρμοζε συγκεκριμένη πολιτική τιμών λιανικής, εφόσον καθόριζε τη λιανική τιμή και συγκεκριμένο κέρδος για κάθε μοντέλο αυτοκινήτου και παράλληλα απαιτούσε «σεβασμό» προς την πολιτική τιμών «που υπεδείκνυε, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την παροχή πριμ προς τον διανομέα».

²¹⁷ Απόφαση *CMA* στην Υπόθεση *CE/9856/14*, *Online resale price maintenance in the commercial refrigeration sector*, [2016], στην οποία διαπιστώθηκε ότι ο προμηθευτής επέβαλε πολιτική ελάχιστης διαφημιζόμενης τιμής

«σύνδεση της καθορισμένης τιμής μεταπώλησης με τις τιμές μεταπώλησης των ανταγωνιστών»²¹⁸ και οι «απειλές, εκφοβισμοί, προειδοποιήσεις, επιβολή κυρώσεων, καθυστέρηση ή αναστολή παραδόσεων ή καταγγελία συμβάσεων σε συνάρτηση με την τήρηση ενός δεδομένου επιπέδου τιμών».²¹⁹ Επιπλέον, παρά το ότι δεν γίνεται ρητή μνεία στις ΚΓ, εντούτοις η απαγόρευση παράλληλων εισαγωγών οδηγεί τεχνηέντως σε ΚΤΜ, εφόσον λειτουργώντας ως γεωγραφικός περιορισμός επιτρέπει στον παραγωγό εφαρμογή διακριτικής τιμολόγησης ανά γεωγραφική περιοχή και ταυτόχρονα αποκλεισμό εναλλακτικών φθηνότερων πηγών προμήθειας.²²⁰

Ακόμη, η αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων πρακτικών²²¹ μπορεί να ενισχυθεί όταν συνδυαστεί «με τη λήψη μέτρων για τον εντοπισμό διανομένων που εφαρμόζουν μειωμένες τιμές, όπως η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης των τιμών,²²² ή η επιβολή υποχρέωσης στους λιανοπωλητές να καταγγέλλουν άλλα μέλη του δικτύου διανομής που αποκλίνουν από το καθορισμένο επίπεδο τιμών».²²³ Σε ακόλουθο αποτέλεσμα μπορεί να οδηγήσει και η εφαρμογή μέτρων που αποτρέπουν ουσιαστικά τον αγοραστή να μειώσει τις τιμές μεταπώλησης, για παράδειγμα, όταν ο προμηθευτής αναγράφει στο προϊόν συνιστώμενη τιμή μεταπώλησης είτε υποχρεώνει τον αγοραστή για εφαρμογή της ρήτρας «του μάλλον ευνοούμενου πελάτη».²²⁴ Εντούτοις, επισημαίνεται ότι «η παρακολούθηση των τιμών και η αναφορά των τιμών, αυτές καθαυτές, δεν συνιστούν ΚΤΜ».²²⁵ Έτσι, όταν δεν υπάρχει ρητός συμβατικός όρος, θα «πρέπει να εξετάζεται κατά πόσο υπάρχει ρητή ή

κατά την οποία περιοριζόταν η τιμή που οι λιανοπωλητές μπορούσαν να διαφημίζουν στο διαδίκτυο το προϊόν του προμηθευτή.

²¹⁸ Σύμφωνα με *N. Ζευγάλη*, Κάθετες Συμφωνίες και Ανταγωνισμός, σελ. 100, η συγκεκριμένη πρακτική θα πρέπει να διακρίνεται από αυτή όπου ο μεταπωλητής καθορίζει «μόνος του την τιμή μεταπώλησης των προς πώληση προϊόντων ή των παρεχόμενων υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη του τις τιμές μεταπώλησης των ανταγωνιστών του» καθώς αυτή «συνιστά ευφυή προσαρμογή στις συνθήκες της αγοράς κι ως απλή παράλληλη συμπεριφορά» και δεν στοιχειοθετεί παράβαση. Επίσης, βλ. *Supra*, υποσ. 45, παρά. 4.50, όπου γίνεται εκτενής αναφορά στην υπόθεση *Tobacco, Office of Fair Trading*, 15.4.2010.

²¹⁹ Σχετικές οι αποφάσεις *ΕπΑντ 657/2018* στην υπόθεση *ΜΙΝΕΡΒΑ*, σκ. 141, στην οποία έγινε δεκτό ότι «το δικαίωμα καταγγελίας που γεννά η παράβαση οποιουδήποτε συμβατικού όρου ... συνιστά έναν επιπλέον μέσο επιβολής του καθορισμού τιμών μεταπώλησης»· Υπόθεση *T-208/01, Volkswagen v Commission*, [2003] ECR II-05141, σκ. 21, στην οποία αναφέρεται ότι «ορισμένες από τις επίδικες συστάσεις συνοδεύονταν από απειλές καταγγελίας της σύμβασης εμπορικής αντιπροσώπευσης».

²²⁰ Περισσότερα για το ζήτημα της απαγόρευσης παράλληλων εισαγωγών βλ. *Supra*, υποσ. 7, σελ. 108-112· *Supra*, υποσ. 137, pp. 656-658.

²²¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 190.

²²² Σχετική η απόφαση *ΕπΑντ 495/VI/2010*, υπόθεση *ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.*, σκ. 89, όπου κρίθηκε ότι «Η πρόβλεψη μηχανισμού παρακολούθησης των λιανικών τιμών (μέσω διασυνδεδεμένου ηλεκτρονικού συστήματος μεταξύ της ΚΑΡΦΟΥΡ και των δικαιοδόχων της), αν και όχι αναγκαία προϋπόθεση, συνέβαλε εκ των πραγμάτων στην αποτελεσματικότητα της πολιτικής καθορισμού τιμών μεταπώλησης της ΚΑΡΦΟΥΡ»²²². Επίσης, βλ. *Commission Staff Working Document, Accompanying the document Report from the Commission to the Council and the European Parliament Final report on the E-commerce Sector Inquiry*, SWD(2017) 154 final, 10.5.2017, παρ. 602-603.

²²³ Υπόθεση *AT.40182, Pioneer*, [2018], παρ. 136 και 155· Υπόθεση *AT.40465, ASUS*, [2018], παρ. 27· Υπόθεση *AT.40469, Denon & Marantz*, [2018], παρ. 95.

²²⁴ Σύμφωνα με *Δ. Τζουγανάτο*, Η ρήτρα του «μάλλον ευνοούμενου πελάτη» (MFN) στις διαδικτυακές συναλλαγές σε *Δ. Τζουγανάτος*, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, §12, αρ. 161, οι μεταξύ των κρατών συναλλαγές περιλαμβάνουν τη ρήτρα «του μάλλον ευνοούμενου κράτους», ενώ οι συναλλαγές μεταξύ εμπόρων τη ρήτρα «του μάλλον ευνοούμενου πελάτη», η οποία δεσμεύει τον πωλητή έναντι του αγοραστή «να επεκτείνει και σε εκείνον (αναδρομικά) όσους ευνοϊκούς όρους πώλησης (:κυρίως την τιμή πώλησης) ενδεχομένως θα προσφέρει σε άλλον αγοραστή εντός καθορισμένης χρονικής περιόδου».

²²⁵ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 191.

σιωπηρή συναίνεση των διανομέων έναντι του προμηθευτή ως προς τη διαμόρφωση συγκεκριμένων τιμών μεταπώλησης.²²⁶

Η Επιτροπή εξαιρεί από τις πιο πάνω περιοριστικές πρακτικές και αποδέχεται τη χρήση συνιστώμενων ή μέγιστων τιμών μεταπώλησης υπό την προϋπόθεση ότι το μερίδιο αγοράς καθενός από τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας δεν είναι πέραν του 30% και εφόσον η πρακτική αυτή «δεν ισοδυναμεί με επιβολή ελάχιστης ή καθορισμένης τιμής πώλησης ως αποτέλεσμα πίεσης ή κινήτρων από οποιοδήποτε από τα μέρη».²²⁷ Εντούτοις, όταν το μερίδιο αγοράς των μερών είναι μεγαλύτερο του 30% προκαλεί ανησυχίες στον ανταγωνισμό, καθώς οι συνιστώμενες και μέγιστες τιμές μεταπώλησης πιθανόν να λειτουργήσουν, ιδίως όταν υπάρχει ένας ισχυρός προμηθευτής, «ως σημείο εστίασης για τους μεταπωλητές» με αποτέλεσμα την εφαρμογή των συγκεκριμένων τιμών από την πλειονότητα των μεταπωλητών και επίσης πιθανόν «να αμβλύνουν τον ανταγωνισμό ή να διευκολύνουν τις αθέμιτες συμπράξεις μεταξύ προμηθευτών».²²⁸ Επομένως, πρακτικές που ενισχύουν περαιτέρω τη διαρθρωτική ακαμψία των τιμών έτσι ώστε «να εμποδίζεται ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός ως προς τις τιμές» θα πρέπει να αποτρέπονται και συνεπώς δεν επιτρέπεται «αυστηρή καθοδήγηση» ως προς τις τιμές λιανικής.²²⁹

Κατά τη σύμβαση εκτέλεσης, «ο προμηθευτής συνάπτει κάθετη συμφωνία με αγοραστή για την εκτέλεση (διεκπεραίωση) συμφωνίας προμήθειας που έχει συναφθεί προηγουμένως μεταξύ του προμηθευτή και συγκεκριμένου πελάτη». Η επιβολή τιμής μεταπώλησης από τον προμηθευτή δεν συνιστά ΚΤΜ όταν ο προμηθευτής επιλέγει την επιχείρηση που θα παρέχει τις υπηρεσίες διεκπεραίωσης, ενώ όταν ο πελάτης επιλέγει την επιχείρηση αυτή τότε συνιστά ΚΤΜ.²³⁰

Όσον αφορά τις συμφωνίες εμπορικής αντιπροσωπείας, οι οποίες καταλαμβάνονται από το άρθρο 101(1) ΣΛΕΕ, «η επιβολή υποχρέωσης με την οποία απαγορεύεται στον αντιπρόσωπο, ή περιορίζεται η ευχέρειά του, να μειώνει την προμήθειά του, πάγια ή κυμαινόμενη, προς όφελος του πελάτη» συνιστά περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4(α) του Κανονισμού. Συνεπώς, «ο αντιπρόσωπος θα πρέπει να

²²⁶ Απόφαση ΕπΑντ 370/VI/2007, «ΑΡΗΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.Β.Ε. - ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ν «ΧΙΟΥΝΤΑΙ ΕΛΛΑΣ Π & Ρ ΔΑΒΑΡΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και «ΑΟΥΤΟΝΤΗΛ ΕΛΛΑΣ Π & Ρ ΔΑΒΑΡΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

²²⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 198. Σχετική η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΑΤ.40465, ASUS, [2018], κατά την οποία επιβλήθηκε πρόστιμο 63,5 εκατομμυρίων ευρώ στην εν λόγω εταιρεία, καθώς απειλούσε και επέβαλλε κυρώσεις (απαγόρευση της χρήσης του λογότυπου Asus διαδικτυακά, διακοπή της προμήθειας, περικοπή συγκεκριμένων μπόνους και αποκλεισμό από ορισμένα προγράμματα συνεργατών) στους διανομείς των προϊόντων της (ηλεκτρονικοί υπολογιστές και ηλεκτρονικά προϊόντα) που δεν τηρούσαν τις συνιστώμενες τιμές μεταπώλησης και παρακολουθούσε την τιμολόγηση μέσω λογισμικού. Επίσης, η Επιτροπή την ίδια ημερομηνία, ήτοι 24/7/2018 εξέδωσε άλλες τρεις αντίστοιχες αποφάσεις, Υπόθεση ΑΤ.40182, Pioneer' Υπόθεση ΑΤ.40465, ASUS' Υπόθεση ΑΤ.40469, Denon & Marantz.

²²⁸ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 199 και 200. Σύμφωνα με την παράγραφο 201 θα πρέπει να εξετάζεται κατά πόσο οι μέγιστες τιμές μεταπώλησης ενδέχεται να οδηγήσουν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας με την αποφυγή, για παράδειγμα της «διπλής περιθωριοποίησης».

²²⁹ Υπόθεση T-67/01, *JCB Service v Commission*, [2004] ECR II-00049, σκ. 126 & 130-133.

²³⁰ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 193.

διατηρεί ελευθερία μείωσης της πραγματικής τιμής που καταβάλλει ο πελάτης χωρίς να μειώνεται το εισόδημα του αντιπροσωπευόμενου».²³¹

Τέλος, το άρθρο 4(α) του Κανονισμού βρίσκει εφαρμογή και στις επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης και υπό την έννοια αυτή, απαγορεύει στον πάροχο υπηρεσιών διαμεσολάβησης να επιβάλλει καθορισμένη ή ελάχιστη τιμή πώλησης για τις συναλλαγές που αποτελούν αντικείμενο διαμεσολάβησης. Ωστόσο, ο πάροχος των υπηρεσιών αυτών μπορεί να παρέχει κίνητρα στους χρήστες των υπηρεσιών να πωλούν τα προϊόντα/υπηρεσίες τους σε ανταγωνιστική τιμή ή να ελαττώνουν τις τιμές τους.²³²

6.2 Περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας σύμφωνα με το άρθρο 4 στοιχεία β), γ), δ) και ε) του κανονισμού (ΕΕ) 2022/720

Το άρθρο 4, στα στοιχεία β), γ) και δ) του Κανονισμού παρέχει κατάλογο περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας που ισχύουν στα συστήματα αποκλειστικής, επιλεκτικής και ελεύθερης διανομής, αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διατάξεις του άρθρου 4, στοιχεία β), γ) και δ) του Κανονισμού εφαρμόζονται ανεξάρτητα από το αν οι πωλήσεις πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου ή μη.²³³

Είναι γεγονός ότι το διαδίκτυο έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο εργασίας, κοινωνικής αλληλεπίδρασης και αγοραπωλησιών. Συνεπώς, το ηλεκτρονικό εμπόριο έχει γνωρίσει την τελευταία δεκαετία σημαντική άνθιση, η οποία συνοδεύεται με την εμφάνιση ισχυρών διαμεσολαβητών, συμπεριλαμβανομένων διαδικτυακών αγορών, κοινωνικών δικτύων, διαδικτυακών πλατφορμών κρατήσεων και ιστοσελίδων σύγκρισης τιμών, με την αύξηση των προμηθευτών που πωλούν τα προϊόντα τους στους καταναλωτές μέσω των διαδικτυακών καταστημάτων λιανικής και ανταγωνίζονται με τους δικούς τους εξουσιοδοτημένους λιανοπωλητές. Επίσης, οι αγορές έχουν εισέλθει στον τομέα του λιανικού εμπορίου και μεταπωλούν τα ίδια προϊόντα. Επομένως, οι προμηθευτές και οι μεσάζοντες έχουν διπλό ρόλο και ανταγωνίζονται τους εμπόρους και τους εξουσιοδοτημένους λιανοπωλητές.²³⁴

Το ζήτημα των κάθετων περιορισμών ελκύει την προσοχή όλων των Αρχών Ανταγωνισμού όταν σχετίζονται με υποθέσεις που αφορούν ψηφιακές αγορές, καθώς (α) στις διαδικτυακές αγορές, το κόστος αναζήτησης για τους καταναλωτές είναι σχετικά χαμηλό, ώστε τους επιτρέπει να συγκρίνουν ευκολότερα τις τιμές μεταξύ ανταγωνιστών,²³⁵ (β) το γεωγραφικό πεδίο των επιχειρηματικών συναλλαγών διευρύνεται με το ηλεκτρονικό εμπόριο με

²³¹ *Ibid*, παρά. 192.

²³² *Ibid*, παρά. 194.

²³³ *Ibid*, παρά. 202.

²³⁴ A. Clatici & D. Waelbroeck, Vertical Restraints in the Digital Economy, Vertical Block Exemption Regulation Reform and the Future of Distribution, p. 107-108.

²³⁵ J. R. Brown & A. Goolsbee, «Does the Internet Make Markets More Competitive? Evidence from the Life Insurance Industry», *Journal of Political Economy*, Vol. 110, No. 3, 2002, pp. 481–507.

αποτέλεσμα να ενθαρρύνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ παραγωγών και λιανοπωλητών που δεν συμβαίνει στη μη διαδικτυακή αγορά,²³⁶ (γ) έχει αλλάξει σημαντικά τόσο η επίδραση στο κόστος διανομής όσο και η σχέση παραγωγών-διανομέων-καταναλωτών, εφόσον αρκετοί παραγωγοί πωλούν απευθείας στους καταναλωτές, κάποιες φορές με τη βοήθεια πλατφορμών σύγκρισης τιμών και ορισμένοι λιανοπωλητές εισέρχονται στις αγορές, επειδή στα διαδικτυακά καταστήματα το κόστος διανομής (και τα αποθέματα) ελαχιστοποιούνται έτσι ώστε οι λιανοπωλητές να προσφέρουν στους καταναλωτές καλύτερη ποικιλία αγαθών²³⁷ και (δ) το ηλεκτρονικό εμπόριο επηρεάζει την ασυμμετρία στην πληροφόρηση καταναλωτών και παραγωγών, εφόσον οι καταναλωτές δεν έχουν τη δυνατότητα να δοκιμάσουν τα αγαθά πριν τα αγοράσουν, με αποτέλεσμα παραγωγοί και διανομείς να δυσχεραίνονται να δημιουργήσουν καλή φήμη.²³⁸

Επομένως, σε αυτό το πλαίσιο, τα εδάφια (β), (γ) και (δ) του άρθρου 4 του Κανονισμού αποκτούν νέα δυναμική και αυξημένη σοβαρότητα.

6.2.1 Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα αποκλειστικής διανομής (άρθρο 4(β) του Κανονισμού)

Ο συγκεκριμένος περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας αναφέρεται στις συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο, είτε άμεσα ή έμμεσα, τον περιορισμό της αποκλειστικής γεωγραφικής περιοχής ή της πελατείας του αγοραστή στην οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί ενεργητικές²³⁹ ή παθητικές πωλήσεις²⁴⁰ των συμβατικών αγαθών/υπηρεσιών.²⁴¹

²³⁶ Εντούτοις, υπάρχουν χρήστες του διαδικτύου, οι οποίοι αγοράζουν διαδικτυακά από πωλητές που βρίσκονται στη γεωγραφική τους περιοχή, δηλαδή δεν εξερευνούν πλήρως τη χωρίς όρια εμβέλεια του Διαδικτύου. Βλ. για παράδειγμα *A. Hortaçsu, F. Martínez-Jerez & J. Douglas*, «The Geography of Trade in Online Transactions: Evidence from eBay and Mercadolibre», *American Economic Journal: Microeconomics*, Vol. 1, No. 1, 2009, pp. 53–74.

²³⁷ *E. Brynjolfsson, Y. Hu & M. Smith*, «Consumer Surplus in the Digital Economy: Estimating the Value of Increased Product Variety at Online Booksellers», *Management Science*, Vol. 49, No. 11, 2003, pp. 1580–1596, όπου το Amazon προσφέρει 57 φορές περισσότερους τίτλους βιβλίων από ένα μεγάλο παραδοσιακό βιβλιοπωλείο.

²³⁸ OECD Policy Roundtables, Vertical Restraints for online sales, 2013, p. 20.

²³⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 1(ιβ) του Κανονισμού, ενεργητικές πωλήσεις είναι «η ενεργός στόχευση πελατών με επισκέψεις, επιστολές, ηλεκτρονικά μηνύματα, κλήσεις ή άλλα μέσα άμεσης επικοινωνίας ή μέσω στοχευμένης διαφήμισης και προώθησης, εκτός ή εντός διαδικτύου, για παράδειγμα μέσω έντυπων ή ψηφιακών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των επιγραμμικών μέσων, υπηρεσιών σύγκρισης τιμών ή διαφήμισης σε μηχανές αναζήτησης που απευθύνονται στοχευμένα σε πελάτες συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών ή σε συγκεκριμένες ομάδες πελατών, της λειτουργίας δικτυακού τόπου με τομέα ανωτάτου επιπέδου που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές ή της προσφοράς γλωσσών σε δικτυακούς τόπους που χρησιμοποιούνται συνήθως σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, όταν οι γλώσσες αυτές είναι διαφορετικές από εκείνες που χρησιμοποιούνται συνήθως στη γεωγραφική περιοχή στην οποία είναι εγκατεστημένος ο αγοραστής».

²⁴⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 1(ιγ) του Κανονισμού, παθητικές πωλήσεις είναι «οι πωλήσεις που ανταποκρίνονται σε αυτοβούλως εκφρασμένη ζήτηση μεμονωμένων πελατών, συμπεριλαμβανομένης της παράδοσης αγαθών ή υπηρεσιών στον πελάτη, χωρίς η έναρξη της πώλησης να έχει γίνει με ενεργό στόχευση του συγκεκριμένου πελάτη ή της συγκεκριμένης ομάδας πελατών ή της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων που προκύπτουν από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων ή από την απάντηση σε ιδιωτικές προσκλήσεις υποβολής προσφορών».

²⁴¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 217.

Το γεγονός ότι ο περιορισμός της γεωγραφικής περιοχής ή της πελατείας περιλαμβάνεται στους περιορισμούς ιδιαίτερης σοβαρότητας δεν ξαφνιάζει ιδιαίτερα εάν λάβουμε υπόψη τη θέση του ενωσιακού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού στις πρακτικές εκείνες που μπορούν να καταμερίζουν τις εθνικές αγορές και να ευνοούν τις τιμολογιακές διακρίσεις.²⁴² Ακόμη περισσότερο, η χορήγηση απόλυτης εδαφικής αποκλειστικότητας με τρόπο που εμποδίζει την πραγματοποίηση παράλληλων εισαγωγών από διανομείς μεταξύ κρατών μελών, είτε αυτή οφείλεται σε περιορισμούς απαγόρευσης εξαγωγών «βάσει ρητών συμβατικών όρων, υποδείξεων προς τους διανομείς ή παγιωμένες πρακτικές» είτε σε πρακτικές διακριτικής τιμολόγησης ή άλλα αντίστοιχα μέτρα.²⁴³

Οι συγκεκριμένοι περιορισμοί πιθανόν να προκύπτουν άμεσα, για παράδειγμα, να περιλαμβάνεται στη συμφωνία «η υποχρέωση μη πώλησης σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές ή σε ορισμένους πελάτες ή η υποχρέωση μετάθεσης των παραγγελιών από τους πελάτες αυτούς σε άλλους διανομείς».²⁴⁴ Εντούτοις, είναι γνωστό ότι όταν επιβάλλονται τέτοιοι άμεσοι περιορισμοί είναι σε αντίθεση με τους σκοπούς του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, για αυτό σπάνια εμφανίζεται ρητή πρόβλεψη τέτοιων απαγορευτικών ρητρών σε συμβάσεις διανομής που ετοιμάζονται με προσοχή.²⁴⁵

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, η Επιτροπή προβλέπει έμμεσες πρακτικές που ουσιαστικά είναι ισοδύναμες με κατανομή των αγορών κατά περιοχές ή πελάτες, για παράδειγμα, «η υποχρέωση του αγοραστή να ζητεί την πρότερη έγκριση του προμηθευτή για την πώληση», «η άρνηση ή η μείωση των πριμοδοτήσεων ή των εκπτώσεων»,²⁴⁶ «η διακοπή της προμήθειας προϊόντων, αν ο αγοραστής πραγματοποιεί πωλήσεις στους εν λόγω πελάτες», «ο περιορισμός ή η μείωση των παρεχόμενων ποσοτήτων», ανάλογα με τη ζήτηση σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές ή από ορισμένες ομάδες πελατών, «η απειλή καταγγελίας της κάθετης συμφωνίας», «η χρέωση υψηλότερων τιμών στον διανομέα για τα προϊόντα που πρόκειται να πωληθούν στους εν λόγω πελάτες», «ο περιορισμός του ποσοστού των

²⁴² *Ibid*, παρά. 119 και 121. Σχετική η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΑΤ.40436 - *Ancillary Sports Merchandise*, [2019], όπου αφορούσε «μια σειρά πρακτικών που περιορίζουν τις ενεργητικές και παθητικές διασυννοριακές πωλήσεις αδειοδοτημένων εμπορευμάτων τέθηκαν σε εφαρμογή σε όλο το φάσμα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της Nike στον τομέα των ποδοσφαιρικών εμπορευμάτων (*merchandising*). Οι πρακτικές αυτές αφορούσαν τις διαδικτυακές και μη διαδικτυακές πωλήσεις αδειοδοτημένων εμπορευμάτων σε ολόκληρο τον ΕΟΧ.». Η απόφαση καλύπτει τέσσερις τύπους περιορισμών, μεταξύ των οποίων, «α) Άμεσα μέτρα που περιορίζουν τις πωλήσεις δικαιούχων εκτός περιοχής τους, όπως i) απαγόρευση παθητικών και ενεργητικών πωλήσεων εκτός περιοχής· ii) υποχρέωση να παραπέμπουν παραγγελίες για πωλήσεις εκτός περιοχής ή αιτήματα στη Nike· iii) ρήτρες ανάκτησης των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης και των εσόδων που προέρχονται από πωλήσεις εκτός περιοχής· και iv) ρήτρες με τις οποίες επιβάλλονται διπλά δικαιώματα για πωλήσεις εκτός περιοχής». Εν τέλει, επιβλήθηκε στη Nike πρόστιμο 12.555.000 ευρώ.

²⁴³ *Supra*, υποσ. 15, αρ. 80.

²⁴⁴ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 204.

²⁴⁵ *Supra*, υποσ. 45, παρά. 4.73.

²⁴⁶ Υπόθεση Τ-450/05, *Peugeot and Peugeot Nederland v Commission*, [2009] ECR II-02533, σκ. 47· Απόφαση ΕπΑντ 610/2015, η οποία αφορούσε αυτεπάγγελτη έρευνα για την εξέταση τυχόν παραβάσεων των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, από τις εταιρίες «Colgate-Palmolive (Hellas) A.B.E.E.» και «Colgate-Palmolive Εμπορική (Ελλάς) Μονοπρόσωπη ΕΠΕ» και από επιχειρήσεις λιανικής και χονδρικής πώλησης ειδών σουπερμάρκετ, όπου η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού επέβαλε πρόστιμο ύψους 8.671.267 ευρώ στις εταιρίες Colgate και επιπλέον πρόστιμο σε σουπερμάρκετς για ρήτρα στις μεταξύ τους συμβάσεις που προέβλεπε ότι δεν θα αποδοθεί η προβλεπόμενη έκπτωση σε περίπτωση διάθεσης προϊόντων παράλληλης εισαγωγής.

πωλήσεων που πραγματοποιεί ο αγοραστής στους εν λόγω πελάτες», «η παρεμπόδιση της χρήσης πρόσθετων γλωσσών από τον αγοραστή στη συσκευασία», «η προμήθεια άλλου προϊόντος» ή «η πληρωμή του αγοραστή ως αντάλλαγμα για την παύση των πωλήσεων», «η επιβολή υποχρέωσης στον αγοραστή για μεταβίβαση κερδών από τους εν λόγω πελάτες» και «η εξαίρεση από υπηρεσία εγγύησης σε ολόκληρη την Ένωση» παρεχόμενη σε προϊόντα «που μεταπωλούνται εκτός της γεωγραφικής περιοχής του αγοραστή» ή σε προϊόντα «που πωλούνται στην περιοχή του αγοραστή από αγοραστές που βρίσκονται σε άλλες περιοχές».²⁴⁷

Οι προαναφερόμενες έμμεσες πρακτικές περιορίζουν ακόμη περισσότερο εάν συνδυαστούν με την εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης εκ μέρους του προμηθευτή²⁴⁸ με σκοπό να ελέγχει τον «προορισμό των παραδοθέντων αγαθών» μέσω π.χ. της χρήσης «*διαφορετικών ετικετών, συγκεκριμένων γλωσσικών ομάδων ή αριθμών σειράς*».²⁴⁹ Ωστόσο, δεν περιλαμβάνονται στη μαύρη λίστα των περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στον αγοραστή σχετικά με τον τρόπο πώλησης των προϊόντων ή σε σύστημα επιλεκτικής διανομής, οι απαιτήσεις σχετικά με το μέγεθος και εμφάνιση του καταστήματος του αγοραστή π.χ. εξοπλισμό, επίπλωση, σχεδιασμό και φωτισμό είτε την παρουσίαση των προϊόντων π.χ. ελάχιστη μεταξύ τους απόσταση.²⁵⁰ Ακόμη, δεν περιλαμβάνονται στη μαύρη λίστα οι απαιτήσεις που επιβάλλονται στον αγοραστή αναφορικά με τον τρόπο πώλησης των προϊόντων μέσω διαδικτύου.²⁵¹

Ο συγκεκριμένος περιορισμός γνωρίζει πέντε διακριτές εξαιρέσεις εκ των οποίων ουσιαστικότερη είναι αυτή της διάκρισης μεταξύ ενεργητικών και παθητικών πωλήσεων. Συγκεκριμένα, η πρώτη εξαίρεση του άρθρου 4(β)(i) προβλέπει ότι ο προμηθευτής περιορίζει τις ενεργητικές πωλήσεις του αποκλειστικού διανομέα και των άμεσων πελατών του σε γεωγραφική περιοχή ή ομάδα πελατών που ο προμηθευτής είτε έχει κρατήσει αποκλειστικά για τον ίδιο είτε έχει παραχωρήσει αποκλειστικά σε μέχρι πέντε

²⁴⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 204.

²⁴⁸ Σχετική η απόφαση της ΕπΑντ 455/Ν/2009 όπου εκτιμήθηκε ότι η υποχρέωση ενημέρωσης εμπίπτει στο σύστημα παρακολούθησης. Η εν λόγω απόφαση, η οποία επικυρώθηκε με την υπ' αριθ. ΔΕΦΑθ 3282/2012 και μετά με την απόφαση του ΣΤΕ υπ' αριθ. 550/2015 που τροποποίησε μόνο το ύψος του προστίμου, αφορούσε την επίμαχη ρήτρα 3.7 της σύμβασης «*υποχρέωση ενημέρωσης της εταιρείας PEARSON από την εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ σε περίπτωση που η τελευταία δέχεται παραγγελίες εκτός της γεωγραφικής περιοχής της Ελλάδος, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα στην εταιρεία PEARSON να αποτρέψει τις (παθητικές) εξαγωγές από την εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ σε οποιαδήποτε περιοχή εκτός Ελλάδος και εντός της Κοινότητας ...*». Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο εκδοτικός οίκος PEARSON χρησιμοποίησε τυποποιημένα συμβόλαια διανομής σε όλα τα κράτη μέλη που διένειμε τα βιβλία του, έτσι ώστε η πρακτική του αυτή οδήγησε σε κατανομή των αγορών. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι «*δεν τυγχάνει ατομικής απαλλαγής η συμφωνία του εκδοτικού οίκου PEARSON που συνήφθη με την εταιρεία ΑΠΟΛΛΩΝ, καθόσον στην εν λόγω συμφωνία διαπιστώθηκαν περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας, όπως κατανομή της αγοράς και απαγόρευση παθητικών πωλήσεων (άρθρο 4, στοιχ. β Κανονισμού)*».

²⁴⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 205.

²⁵⁰ *Ibid*, παρά. 207.

²⁵¹ *Ibid*, παρά. 208.

αποκλειστικούς διανομείς.²⁵² Εντούτοις, ο προμηθευτής έχει τη δυνατότητα παραχώρησης αποκλειστικότητας σε ένα μόνο διανομέα σε μία συγκεκριμένη περιοχή και συγκεκριμένη πελατεία,²⁵³ παράλληλα όμως ενδέχεται άλλοι διανομείς να προβούν σε παθητικές πωλήσεις στη συγκεκριμένη περιοχή ή πελατεία.²⁵⁴ Παρά ταύτα, για να μπορούν οι αποκλειστικοί διανομείς να αποσβέσουν σημαντικές μη ανακτήσιμες επενδύσεις ο προμηθευτής οφείλει να διασφαλίσει ότι οι άλλοι αγοραστές του δεν θα προβαίνουν σε πωλήσεις στη συγκεκριμένη περιοχή ή πελατεία, είτε σε στοχευμένη επιγραμματική διαφήμιση, χωρίς όμως να μπορεί να τους εμποδίσει να πωλούν σε πελάτες σε επόμενα στάδια της αλυσίδας διανομής.²⁵⁵

Σύμφωνα με τη δεύτερη εξαίρεση (άρθρο 4(β)(ii)) ο προμηθευτής περιορίζει τόσο τις ενεργητικές όσο και τις παθητικές πωλήσεις του αποκλειστικού διανομέα και των πελατών του σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς στη γεωγραφική περιοχή των οποίων ο προμηθευτής εφαρμόζει σύστημα επιλεκτικής επιλογής για τα συμβατικά προϊόντα. Δηλαδή όταν ο προμηθευτής εφαρμόζει σύστημα αποκλειστικής διανομής σε μία περιοχή και σύστημα επιλεκτικής διανομής σε άλλη μπορεί να περιορίζει τους αποκλειστικούς διανομείς και τους πελάτες τους να διενεργούν ενεργητικές ή παθητικές πωλήσεις σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς που βρίσκονται σε περιοχή όπου ο προμηθευτής εφαρμόζει σύστημα επιλεκτικής διανομής.²⁵⁶ Περαιτέρω, η τρίτη εξαίρεση (άρθρο 4(β)(iii)) προβλέπει ότι ο προμηθευτής έχει τη δυνατότητα επιβολής στον αγοραστή περιορισμού των καταστημάτων διανομής και των αποθηκών του σε «*συγκεκριμένη διεύθυνση, τόπο ή περιοχή*», εντούτοις εάν ο διανομέας δημιουργήσει διαδικτυακό κατάστημα αυτό δεν λογίζεται φυσικό κατάστημα και γι' αυτό δεν περιορίζεται.²⁵⁷ Σύμφωνα με την τέταρτη εξαίρεση (άρθρο 4(β)(iv)), συμφωνείται ο περιορισμός των πωλήσεων του αποκλειστικού χονδρεμπόρου στους τελικούς χρήστες, ώστε να πετυχαίνεται η διάκριση μεταξύ του χονδρικού και λιανικού εμπορίου.²⁵⁸ Είναι πιθανόν ο περιορισμός να λάβει τη μορφή απόλυτης απαγόρευσης ή να επιτρέπει εν μέρει στον χονδρέμπορο να προβαίνει σε πωλήσεις σε ορισμένους τελικούς χρήστες, καθώς πωλεί σε μεγαλύτερους τελικούς χρήστες π.χ. πολυεθνικές εταιρείες, αλλά παράλληλα απαγορεύεται η πώληση στους υπόλοιπους τελικούς χρήστες π.χ. ιδιώτες ή τοπικές εταιρείες.²⁵⁹ Τέλος, (άρθρο 4(β)(v)), λαμβάνοντας υπόψη ότι ο προμηθευτής δεν είναι υποχρεωμένος να διευκολύνει τους

²⁵² *Ibid*, παρά. 219.

²⁵³ *Ibid*, παρά. 221.

²⁵⁴ *Ibid*, παρά. 222.

²⁵⁵ *Ibid*, παρά. 220.

²⁵⁶ *Ibid*, παρά. 223.

²⁵⁷ *Ibid*, παρά. 224.

²⁵⁸ Υπόθεση C-26/76, *Metro v Commission*, [1977] ECR 01875, σκ. 29, όπου αναφέρεται ότι «οι χονδρέμποροι, που σε γενικές γραμμές υπόκεινται συγκριτικά σε πιο περιορισμένες επιβαρύνσεις λόγω του επιπέδου στο οποίο ασκούν εμπορία, ανταγωνίζονται τους λιανεμπόρους στο επίπεδο του λιανικού εμπορίου, ιδίως κατά την προμήθεια ιδιωτών καταναλωτών».

²⁵⁹ *Supra*, υποσ. 45, παρά. 4.155, αναφέρεται ότι ο συγκεκριμένος περιορισμός πιθανόν να επιβληθεί σε οποιαδήποτε κάθετη συμφωνία, συμπεριλαμβανομένης της επιλεκτικής διανομής.

ανταγωνιστές του²⁶⁰ θεωρείται θεμιτή η επιβολή υποχρέωσης στον αποκλειστικό διανομέα να μην πωλεί εξαρτήματα στους ανταγωνιστές του προμηθευτή, οι οποίοι θα τα χρησιμοποιήσουν για κατασκευή ομοειδών αγαθών με αυτά του προμηθευτή.²⁶¹

6.2.2 Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα επιλεκτικής διανομής (άρθρο 4(γ) του Κανονισμού)

Ο περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 4(γ)(i) του Κανονισμού ασχολείται με τις συμφωνίες που έχουν ως αντικείμενο, είτε άμεσα ή έμμεσα, τον περιορισμό της γεωγραφικής περιοχής ή της πελατείας στην οποία τα μέλη του συστήματος επιλεκτικής διανομής (εξουσιοδοτημένοι διανομείς) μπορούν να πραγματοποιούν ενεργητικές ή παθητικές πωλήσεις των συμβατικών αγαθών/υπηρεσιών.²⁶² Η διάταξη του συγκεκριμένου άρθρου ουσιαστικά επαναλαμβάνει τα όσα έχουν ήδη αναφερθεί για τον γενικό κανόνα του άρθρου 4(β) του Κανονισμού περί απαγόρευσης των περιορισμών γεωγραφικής περιοχής ή πελατείας στις πωλήσεις από τους αποκλειστικούς διανομείς, μεταφέροντάς τον στο σύστημα επιλεκτικής διανομής. Ωστόσο, διαφέρει καθώς δεν νομιμοποιεί, ως το άρθρο 4(β)(i), τον περιορισμό των ενεργητικών πωλήσεων από τους επιλεγμένους διανομείς εντός της γεωγραφικής περιοχής που εφαρμόζεται σύστημα επιλεκτικής διανομής, ακόμη και εάν συνδυάζεται με παραχώρηση αποκλειστικότητας σε συγκεκριμένη περιοχή ή πελατεία.²⁶³

Επιπρόσθετα, το άρθρο 4(γ)(iii) του Κανονισμού προβλέπει τον περιορισμό των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων σε τελικούς χρήστες από εξουσιοδοτημένους διανομείς που δραστηριοποιούνται σε επίπεδο λιανικής, δηλαδή ο προμηθευτής δεν μπορεί να περιορίζει τους εξουσιοδοτημένους διανομείς του αναφορικά με τις πωλήσεις σε τελικούς χρήστες ή αντιπροσώπους προμηθειών, οι οποίοι ενεργούν για αυτούς.²⁶⁴ Επιπλέον, ο προμηθευτής στο σύστημα επιλεκτικής διανομής έχει τη δυνατότητα επιλογής των εξουσιοδοτημένων διανομέων σύμφωνα με ποιοτικά ή/και ποσοτικά κριτήρια με διαφορετικά κριτήρια για διαδικτυακές πωλήσεις ή μη, καθώς και επιβολής στους εξουσιοδοτημένους διανομείς του μη ισοδύναμα κριτήρια για τις πωλήσεις σε ψηφιακά καταστήματα και μη, δεδομένου του εγγενώς διαφορετικού χαρακτήρα των δύο διαύλων πώλησης π.χ. διαφορετικά κριτήρια για τη βιώσιμη ανάπτυξη στους δύο αυτούς τύπους καταστημάτων.²⁶⁵

Περαιτέρω, ο περιορισμός του άρθρου 4(γ)(ii) του Κανονισμού απευθύνεται στον «περιορισμό των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ εξουσιοδοτημένων διανομέων» σ' ένα σύστημα επιλεκτικής διανομής, ανεξάρτητα από το επίπεδο της εμπορικής δραστηριότητας

²⁶⁰ *Supra*, υποσ. 200, σελ. 141.

²⁶¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 226, «ο όρος «εξάρτημα» περιλαμβάνει κάθε είδους ενδιάμεσα αγαθά και ο όρος «ενσωμάτωση» αναφέρεται στη χρήση οποιασδήποτε εισροής για την παραγωγή αγαθών».

²⁶² *Supra*, υποσ. 28, παρά. 227.

²⁶³ *Ibid*, παρά. 236.

²⁶⁴ *Ibid*, παρά. 234.

²⁶⁵ *Ibid*, παρά. 235.

τους. Δηλαδή το άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο μίας συμφωνίας δεν μπορεί να είναι η παρεμπόδιση ή ο περιορισμός των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων μεταξύ των εξουσιοδοτημένων διανομών. Έτσι, πρακτικές «που αποσκοπούν να εξαναγκάσουν τους διανομείς να προμηθεύονται τα συμβατικά προϊόντα αποκλειστικά από συγκεκριμένη πηγή» ή περιορισμοί που αναιρούν την ελευθερία των εξουσιοδοτημένων χονδρεμπόρων να προμηθεύουν τους εξουσιοδοτημένους διανομείς θεωρούνται ως περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας. Καταληκτικά, η διάταξη αυτή ευθυγραμμίζεται με το ενωσιακό δίκαιο του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του οποίου χαρακτηρίζονται ασύμβατες με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ οι πρακτικές που εμποδίζουν τους εξουσιοδοτημένους διανομείς να επωφεληθούν από τις διαφορές στις τιμές στα διάφορα κράτη-μέλη.²⁶⁶

6.2.3 Κατανομή αγοράς κατά γεωγραφική περιοχή ή πελατεία σε σύστημα ελεύθερης διανομής (άρθρο 4(δ) του Κανονισμού)

Ο περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας του άρθρου 4(δ) του Κανονισμού αντιμετωπίζει τις συμφωνίες που είτε άμεσα ή έμμεσα περιορίζουν τη γεωγραφική περιοχή ή την πελατεία στην οποία ο αγοραστής μπορεί να πωλεί, ενεργητικά ή παθητικά, τα συμβατικά προϊόντα μέσα σε ένα σύστημα ελεύθερης διανομής, όμως με κάποιες εξαιρέσεις.²⁶⁷

6.2.4 Επιγραμμικές πωλήσεις (άρθρο 4(ε) του Κανονισμού)

Το άρθρο 4(ε) ορίζει ότι μία κάθετη συμφωνία που στοχεύει να εμποδίσει την αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου²⁶⁸ από τον αγοραστή ή τους πελάτες του για την πώληση των συμβατικών αγαθών/υπηρεσιών σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές ή σε συγκεκριμένους πελάτες, συνιστά περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας.²⁶⁹

Ωστόσο, ο προμηθευτής μπορεί να επιβάλει (α) άλλους περιορισμούς στις επιγραμμικές πωλήσεις²⁷⁰-για παράδειγμα απαιτήσεις σχετικές με τον τρόπο πώλησης μέσω διαδικτύου ή/και πρότυπα ποιότητας- ή/και να απαγορεύουν τη χρήση επιγραμμικών αγορών, εφόσον ο αγοραστής παραμένει ελεύθερος (i) να εκμεταλλεύεται το δικό του επιγραμμικό κατάστημα

²⁶⁶ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 129.

²⁶⁷ Οι εξαιρέσεις, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 4(δ) και επεξηγούνται στις παραγράφους 240-244 των Κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01) αφορούν: «i) τον περιορισμό των ενεργητικών πωλήσεων από τον αγοραστή και τους άμεσους πελάτες του σε γεωγραφική περιοχή ή σε ομάδα πελατών που προορίζεται αποκλειστικά για τον προμηθευτή ή έχει παραχωρηθεί από τον προμηθευτή αποκλειστικά σε πέντε κατ' ανώτατο όριο αποκλειστικούς διανομείς· ii) τον περιορισμό των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων από τον αγοραστή και τους πελάτες του σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς που βρίσκονται στη γεωγραφική περιοχή όπου ο προμηθευτής εφαρμόζει σύστημα επιλεκτικής διανομής για τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες· iii) τον περιορισμό του τόπου εγκατάστασης του αγοραστή· iv) τον περιορισμό των ενεργητικών ή παθητικών πωλήσεων σε τελικούς χρήστες από αγοραστή που δραστηριοποιείται σε επίπεδο χονδρικής· v) τον περιορισμό της δυνατότητας του αγοραστή να πωλεί, ενεργητικά ή παθητικά, εξαρτήματα, τα οποία προορίζονται για ενσωμάτωση, σε πελάτες που θα τα χρησιμοποιήσουν για την κατασκευή αγαθών ομοειδών με αυτά που παράγει ο προμηθευτής».

²⁶⁸ Παραδείγματα αποχρεώσεων που στοχεύουν να παρεμποδίσουν την αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου και παραδείγματα απαιτήσεων που τυγχάνουν απαλλαγής στις παραγράφους 206 και 208 του Κανονισμού 2022/720, αντίστοιχα.

²⁶⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 203.

²⁷⁰ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 4(ε)(i).

και (ii) να διαφημίζεται μέσω διαδικτύου²⁷¹ και (β) περιορισμούς στην επιγραμμική διαφήμιση, εφόσον δεν εμποδίζουν «την εξ ολοκλήρου χρήση ενός επιγραμμικού διαφημιστικού διαύλου», για παράδειγμα, των υπηρεσιών σύγκρισης τιμών ή των διαφημίσεων σε μηχανές αναζήτησης.²⁷² Γενικά, ο χαρακτηρισμός ενός περιορισμού ως ιδιαίτερης σοβαρότητας μπορεί να θεωρεί το περιεχόμενο του περιορισμού αυτού και το πλαίσιο που εντάσσεται, όμως δεν πρέπει να εξαρτάται από περιστάσεις της αγοράς ή ατομικά χαρακτηριστικά των μερών.²⁷³

6.3 Περιορισμοί στις πωλήσεις ανταλλακτικών

Οι περιορισμοί αυτοί του άρθρου 4(στ) του Κανονισμού αφορούν τη συμφωνία μεταξύ ενός προμηθευτή εξαρτημάτων και ενός αγοραστή εξαρτημάτων που ενσωματώνει τα συγκεκριμένα εξαρτήματα στα δικά του (δηλ. «κατασκευαστής αρχικού εξοπλισμού») και η οποία συμφωνία έχει σκοπό να περιορίσει, άμεσα ή έμμεσα, τον κατασκευαστή των ανταλλακτικών να τα πωλεί σε «τελικούς χρήστες, ανεξάρτητους επισκευαστές, χονδρεμπόρους ή παρόχους υπηρεσιών». Έμμεσα εξισώνεται με την περίπτωση όπου ο προμηθευτής από τη μια δεν αρνείται την προμήθεια των συγκεκριμένων ανταλλακτικών, αλλά από την άλλη αποκλείει την αξιοποίησή τους, εφόσον στερεί τις απαραίτητες τεχνικές πληροφορίες και ειδικό εξοπλισμό για τη χρήση τους «από τους τελικούς χρήστες, τους ανεξάρτητους επισκευαστές ή τους παρέχοντες υπηρεσίες».²⁷⁴ Παρόλα αυτά δεν επηρεάζεται η δυνατότητα ενός κατασκευαστή αρχικού εξοπλισμού να περιορίζει την προμήθεια ανταλλακτικών στους επισκευαστές ή στους παρέχοντες υπηρεσίες που συνεργάζεται. Έτσι, ο κατασκευαστής αρχικού εξοπλισμού μπορεί να δεσμεύσει το δικό του δίκτυο επισκευής και παροχής υπηρεσιών να αγοράζει τα ανταλλακτικά από τον ίδιο.²⁷⁵

Είναι ίσως πρόδηλος ο σκοπός που επιδιώκεται με τη συμπερίληψη των συγκεκριμένων συμφωνιών στη «μαύρη λίστα των περιορισμών», αφού η Επιτροπή από τη μία δρα προληπτικά για να αποτρέψει τον αδικαιολόγητο περιορισμό του ενδοσηματικού ανταγωνισμού που θα κατέληγε στον σχηματισμό μονοπωλίου στη σχετική αγορά επισκευής ή συντήρησης και από την άλλη επιτυγχάνει την αποτελεσματική πρόσβαση στην ανεξάρτητη αγορά ανταλλακτικών, ώστε να αποτρέψει την επιβολή αυθαίρετα υψηλών τιμών.²⁷⁶

²⁷¹ Υπόθεση C-439/09, *Pierre Fabre Dermo-Cosmétique* [2011] ECR I-09419, σκέψεις 56 και 57.

²⁷² *Supra*, υποσ. 5, άρ. 4(ε)(ii). *Supra*, υποσ. 28, παρά. 210.

²⁷³ Αιτιολογική σκέψη 15 του Κανονισμού 2022/720.

²⁷⁴ Επαναλαμβάνεται η θέση της Επιτροπής ως αυτή διατυπώνεται στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 461/2010 στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, σκ. 13 ότι η ικανότητα ανταγωνισμού μεταξύ εξουσιοδοτημένων και ανεξάρτητων επιχειρήσεων καθώς και μεταξύ προμηθευτών ανταλλακτικών και επισκευαστών «εξαρτάται από τη χωρίς περιορισμούς πρόσβασή τους σε βασικές εισροές, όπως ανταλλακτικά και τεχνικές πληροφορίες».

²⁷⁵ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 245.

²⁷⁶ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 130· *Supra*, υποσ. 45, παρά. 4.193.

7. Αποκλειόμενοι περιορισμοί

Σύμφωνα με όσα έχουν αναλυθεί, όταν υπάρχει σε κάθετη συμφωνία έστω και ένας «περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας», τότε αυτόματα ολόκληρη η συμφωνία τίθεται εκτός του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού. Ωστόσο, ακόμη και αν η κάθετη συμφωνία δεν περιέχει «περιορισμό ιδιαίτερης σοβαρότητας», θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο περιέχει περιορισμό ή υποχρέωση που ο Κανονισμός αποκλείει.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού, ορισμένες υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται σε κάθετη συμφωνία εξαιρούνται από το ευεργέτημα της απαλλαγής παρά την ύπαρξη ή μη υπέρβασης των ορίων του μεριδίου αγοράς. Εν ολίγοις, το συγκεκριμένο άρθρο προβλέπει τις υποχρεώσεις εκείνες που δεν θεωρούνται με βεβαιότητα ότι πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ. Έτσι, οι υποχρεώσεις αυτές υπόκεινται σε ατομική αξιολόγηση σύμφωνα με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Η διαφορά, λοιπόν, με το άρθρο 4 του Κανονισμού έγκειται στο ότι δεν απαλλάσσεται ολόκληρη η συμφωνία, αλλά η συγκεκριμένη υποχρέωση και η υπόλοιπη συμφωνία εξακολουθεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.²⁷⁷

Ο πρώτος λόγος αποκλεισμού, ως ορίζει το άρθρο 5(1)(α) του Κανονισμού, είναι «κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού,²⁷⁸ η διάρκεια της οποίας είναι αόριστη ή υπερβαίνει τα πέντε έτη». Επομένως, όταν κάθετη συμφωνία περιέχει υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού για αόριστο χρόνο ή για πέραν της πενταετίας, τότε το συγκεκριμένο μέρος της συμφωνίας δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, ενώ όταν η υποχρέωση αυτή είναι διάρκειας μικρότερης των πέντε χρόνων και ο αγοραστής μετά την πάροδο των πέντε χρόνων δεν κωλύεται να απαλλαγεί από την «υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού» τότε ο συγκεκριμένος περιορισμός πιθανόν να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.²⁷⁹

Ωστόσο, ο συγκεκριμένος αποκλεισμός από το ευεργέτημα της απαλλαγής του Κανονισμού αναφορικά με την «υποχρέωση μη άσκησης του ανταγωνισμού», επιδέχεται ορισμένες εξαιρέσεις. Συγκεκριμένα, «ο περιορισμός της διάρκειας των υποχρεώσεων μη άσκησης ανταγωνισμού σε πέντε έτη δεν ισχύει σε περίπτωση που τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες μεταπωλούνται από τον αγοραστή σε χώρους και οικόπεδα που είτε ανήκουν στον προμηθευτή είτε εκμισθώνονται σε αυτόν από τρίτους μη συνδεδεμένους με

²⁷⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 246.

²⁷⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 1(1)(στ) του Κανονισμού 2022/720, «υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού» ορίζεται «κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δύναμει της οποίας ο αγοραστής δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή να μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες που είναι ανταγωνιστικά προς τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες, ή κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση του αγοραστή να πραγματοποιεί από τον προμηθευτή ή από άλλη επιχείρηση την οποία υποδεικνύει ο προμηθευτής, πάνω από το 80 % των συνολικών προμηθειών του σε αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες και υποκατάστατά τους στη σχετική αγορά, ποσοστό το οποίο υπολογίζεται με βάση την αξία ή, όταν αυτή είναι η συνήθης πρακτική του κλάδου, με βάση τον όγκο των προμηθειών του αγοραστή κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος».

²⁷⁹ Υπόθεση C-234/89, *Delimitis v Henninger Bräu*, [1991] ECR I-00935, σκέψη 39.

τον αγοραστή», ενώ «η υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού μπορεί να επιβληθεί για μεγαλύτερη διάρκεια, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπερβαίνει τη διάρκεια κατοχής του σημείου πώλησης από τον αγοραστή».²⁸⁰

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν οι συμφωνίες προμήθειας μπίρας μεταξύ ζυθοποιίας και μπουραριών,²⁸¹ καθώς και οι συμφωνίες μεταξύ προμηθευτών και διανομέων υγρών καυσίμων,²⁸² εφόσον συνήθως περιέχουν ρήτρες αποκλειστικής ή ημι-αποκλειστικής προμήθειας μεγάλης διάρκειας. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις δικαιολογείται η επιβολή της υποχρέωσης μη άσκησης ανταγωνισμού που διαρκεί για όσο ο αγοραστής κατέχει τα σημεία πώλησης.

Βέβαια, η προαναφερόμενη εξαίρεση αυτή δικαιολογείται καθώς δεν φαίνεται λογικό από πλευράς του προμηθευτή να χορηγεί άδεια να πωλούνται αντανταγωνιστικά προϊόντα σε δικούς του χώρους και οικόπεδα. Θα πρέπει να σημειωθεί, εντούτοις, ότι *«η εξαίρεση αυτή δεν καλύπτει μορφώματα σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς που χρησιμοποιούνται τεχνηέντως για την παράκαμψη του ορίου των πέντε ετών, όπως η μεταβίβαση από τον διανομέα ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων του επί χώρων και οικοπέδων προς τον προμηθευτή για περιορισμένη μόνο περίοδο»*.²⁸³

Δεύτερος αποκλειόμενος περιορισμός είναι η *«κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής, μετά τη λύση της συμφωνίας, δεν μπορεί να παράγει, να αγοράζει, να πωλεί ή να μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες»*.²⁸⁴ Με άλλα λόγια, δεν θεωρείται συμβατή με τον Κανονισμό η μετασυμβατική υποχρέωση του αγοραστή να μην ασκήσει εμπορικές δραστηριότητες. Εντούτοις, η απαλλαγή εφαρμόζεται στην υποχρέωση αυτή αρκεί να πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:²⁸⁵ *α) η υποχρέωση αφορά αγαθά ή υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τα αναφερόμενα στη σύμβαση αγαθά ή υπηρεσίες· β) η υποχρέωση περιορίζεται στους χώρους και στα οικόπεδα όπου ο αγοραστής ασκούσε τις δραστηριότητές του κατά τη διάρκεια της σύμβασης· γ) η υποχρέωση είναι απαραίτητη για*

²⁸⁰ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 249.

²⁸¹ Υπόθεση C-453/99, *Courage and Crehan*, [2001] ECR I-06297, σκ. 5. Στη συγκεκριμένη υπόθεση συνήφθησαν δύο συμβάσεις μεταξύ της B. Crehan και IEL, οι οποίες ήταν εικοσαετείς συμβάσεις μίσθωσης όπου η IEL ανέλαβε την υποχρέωση αγοράς ζύθου αποκλειστικά από τη Courage.

²⁸² Υπόθεση C-214/99, *Neste*, [2000] ECR I-11121, σκ. 3-4. Στην υπόθεση αυτή οι εταιρίες Yötuuli και Kesoil Oy, φινλανδικού δικαίου, συνήψαν δεκαετή «*σύμβαση συνεργασίας και διανομής προϊόντων*», ισχύουσα από τις 7 Οκτωβρίου 1986, σύμφωνα με την οποία η πρώτη προσχωρούσε στην αλυσίδα διανομής της δεύτερης, με την αγορά και πώληση μέσω των πρατηρίων καυσίμων της προϊόντα πετρελαίου και άλλα συναφή προϊόντα που διέθετε στο εμπόριο κατ' αποκλειστικότητα η τελευταία.

²⁸³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 249.

²⁸⁴ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 5(1)(β).

²⁸⁵ *Ibid*, άρ. 5(3).

την προστασία της τεχνογνωσίας²⁸⁶ που μεταβιβάζει ο προμηθευτής στον αγοραστή.²⁸⁷ δ) η διάρκεια της υποχρέωσης περιορίζεται σε ένα έτος μετά τη λύση της συμφωνίας».

Τρίτος περιορισμός που αποκλείεται από το ευεργέτημα της απαλλαγής του Κανονισμού είναι η «κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας τα μέλη συστήματος επιλεκτικής διανομής δεν μπορούν να πωλούν σήματα ορισμένων ανταγωνιζόμενων προμηθευτών».²⁸⁸ Εν προκειμένω, δεν αφορά τη γενική απαγόρευση πώλησης ανταγωνιστικών προϊόντων/υπηρεσιών από επιλεγμένους διανομείς σ' ένα σύστημα επιλεκτικής διανομής, αφού αυτή καλύπτεται από το ευεργέτημα απαλλαγής του Κανονισμού, αλλά την απαγόρευση πώλησης σημάτων συγκεκριμένων ανταγωνιζόμενων προμηθευτών,²⁸⁹ δηλαδή πρόκειται για «στοχευμένη απαγόρευση».²⁹⁰

Η απαγόρευση της συγκεκριμένης υποχρέωσης δικαιολογείται, σύμφωνα με την Επιτροπή, αφού στοχεύει στην αποφυγή «συλλογικού μπούκοτάζ»,²⁹¹ δηλαδή προμηθευτές, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα ίδια σημεία επιλεκτικής διανομής παρεμποδίζουν ένα ή ορισμένους συγκεκριμένους ανταγωνιστές να διαθέσουν τα προϊόντα τους αξιοποιώντας τα ίδια σημεία πώλησης. Πίσω από τη σύναψη, λοιπόν, επιμέρους κάθετων συμφωνιών λανθάνει η εμφάνιση οριζόντιας σύμπραξης μεταξύ συγκεκριμένων προμηθευτών, η οποία παρακωλύει την ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού.²⁹²

Η τελευταία εξαίρεση από την απαλλαγή κατά κατηγορία είναι «κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση δυνάμει της οποίας ο αγοραστής επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης²⁹³ δεν μπορεί να προσφέρει, να πωλεί ή να μεταπωλεί αγαθά ή υπηρεσίες σε τελικούς χρήστες υπό ευνοϊκότερους όρους χρησιμοποιώντας ανταγωνιστικές επιγραμμικές υπηρεσίες

²⁸⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 1(ι) του Κανονισμού 2022/720, «τεχνογνωσία» είναι «το σύνολο πρακτικών πληροφοριών μη κατοχυρωμένων με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οι οποίες προκύπτουν από την εμπειρία και τις δοκιμές του παρόχου και οι οποίες είναι απόρρητες, ουσιώδεις και προσδιορισμένες· «απόρρητη» είναι η τεχνογνωσία όταν δεν είναι ευρύτερα γνωστή ή εύκολα προσβάσιμη· «ουσιώδης» είναι η τεχνογνωσία όταν είναι σημαντική και χρήσιμη στον αγοραστή για τη χρήση, πώληση ή μεταπώληση των αναφερόμενων στη σύμβαση αγαθών ή υπηρεσιών· «προσδιορισμένη» είναι η τεχνογνωσία όταν περιγράφεται κατά τρόπο επαρκώς διεξοδικό, ώστε να είναι δυνατό να διαπιστωθεί κατά πόσον πληροί τα κριτήρια του απόρρητου και του ουσιώδους».

²⁸⁷ Η συγκεκριμένη προϋπόθεση είναι σαφώς προσαρμοσμένη προς τις συμβάσεις δικαιόχρησης. Βλ. *Supra*, υποσ. 45, παρά. 5.60.

²⁸⁸ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 5(1)(γ).

²⁸⁹ *Ibid.*

²⁹⁰ *Supra*, υποσ. 7, σελ. 147.

²⁹¹ *Supra*, υποσ. 20, άρ. 188.

²⁹² *Supra*, υποσ. 7, σελ. 147-148.

²⁹³ Το άρθρο 1(ε) του Κανονισμού 2022/720 ορίζει ότι οι επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης είναι «οι υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, οι οποίες παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες:

i) σε άλλες επιχειρήσεις, με σκοπό τη διευκόλυνση της έναρξης άμεσων συναλλαγών μεταξύ των αυτών, ή
ii) ii) σε τελικούς καταναλωτές, με σκοπό τη διευκόλυνση της έναρξης άμεσων συναλλαγών μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών και των τελικών καταναλωτών, ανεξαρτήτως του εάν και πού θα πραγματοποιηθούν τελικά οι συναλλαγές».

διαμεσολάβησης»²⁹⁴.²⁹⁵ Η κάθε άμεση ή έμμεση υποχρέωση, λοιπόν, η οποία αναγκάζει έναν αγοραστή επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης να μην διαθέτει προϊόντα/υπηρεσίες σε τελικούς χρήστες με ευνοϊκότερους όρους μέσω ανταγωνιστικών επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (στενές ρήτρες ισοτιμίας) απαλλάσσεται. Ενώ ο Κανονισμός εξαιρεί τις ρήτρες ισοτιμίας, οι οποίες έχουν ως στόχο να περιορίσουν τους επιχειρηματικούς χρήστες μίας πλατφόρμας να πωλούν αγαθά/υπηρεσίες με ευνοϊκότερους όρους π.χ. τιμές, αποθέματα, διαθεσιμότητα, μέσω ανταγωνιστικών πλατφορμών διαμεσολάβησης (ευρείες ρήτρες ισοτιμίας). Ως εκ τούτου, οι ευρείες ρήτρες ισοτιμίας απαιτούν ατομική αξιολόγηση σύμφωνα με το άρθρο 101 ΣΛΕΕ.

8. Σύγκριση με τον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010

Αμφότεροι οι Κανονισμοί αφορούν στην εφαρμογή του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ σε κάθετες συμφωνίες και συγκεκριμένα παρέχουν ένα νόμιμο ασφαλές λιμάνι, καθώς οι συμφωνίες που πληρούν τις προϋποθέσεις των Κανονισμών εξαιρούνται από την εφαρμογή του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ. Παράλληλα, οι Κατευθυντήριες Γραμμές που συνοδεύουν τους Κανονισμούς παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο ερμηνείας και εφαρμογής των Κανονισμών, καθώς και για την αξιολόγηση σύμφωνα με τα άρθρα 101(1) και 101(3) ΣΛΕΕ των κάθετων συμφωνιών που δεν εμπίπτουν στους Κανονισμούς. Περαιτέρω, η αλληλεπίδραση των δύο Κανονισμών με άλλους Κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορίες²⁹⁶ παραμένει ίδια. Επίσης, ο Κανονισμός διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τη δομή του προηγούμενου.²⁹⁷

Ωστόσο, η Επιτροπή προέβη σε ουσιαστικές αλλαγές ώστε να αποσαφηνίσει ως προς την ουσία, καθώς και τη διατύπωση. Οι αλλαγές που έχουν επισημανθεί, αφενός, δίνουν στις εταιρείες την ευκαιρία να εφαρμόσουν αυστηρότερους ελέγχους στα συστήματα διανομής τους και από την άλλη, απαιτούν πιο προσεκτική εφαρμογή π.χ. στα συστήματα διπλής διανομής. Ακολουθούν οι αλλαγές:

²⁹⁴ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 5(1)(δ).

²⁹⁵ Διευκρινίσεις αναφορικά με τις διάφορες ρήτρες ισοτιμίας λιανικής παρέχονται στις παραγράφους 356-378 των νέων Κατευθυντήριων Γραμμών.

²⁹⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 461/2010 της Επιτροπής της 27ης Μαΐου 2010 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, για τον οποίο η Επιτροπή έχει ξεκινήσει την επανεξέτασή του, ώστε να αποφασίσει μέχρι 31 Μαΐου 2023 κατά πόσο θα τον ανανεώσει, θα τον αναθεωρήσει ή θα τον αφήσει να λήξει. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 της Επιτροπής της 14ης Δεκεμβρίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών έρευνας και ανάπτυξης. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 της Επιτροπής της 14ης Δεκεμβρίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών εξειδίκευσης. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 316/2014 της Επιτροπής της 21ης Μαρτίου 2014 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας.

²⁹⁷ A. Witt, «The Vertical Block Exemption Regulation», *Concurrences Competition Law Review*, N° 4-2022.

8.1 Διττή διανομή

Η διττή διανομή αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου ο προμηθευτής πωλεί αγαθά/υπηρεσίες σε ανεξάρτητους διανομείς αλλά και ο ίδιος δραστηριοποιείται, κατόντη, στο ίδιο επίπεδο εμπορίου με τους ανεξάρτητους διανομείς, ανταγωνιζόμενος έτσι τους ανεξάρτητους διανομείς. Για παράδειγμα, ο προμηθευτής πωλεί τα προϊόντα του σε ανεξάρτητους λιανοπωλητές αλλά παράλληλα λειτουργεί και το δικό του κατάστημα λιανικής, ηλεκτρονικό ή φυσικό.

Σε αμφότερους τους Κανονισμούς οι συμφωνίες διττής διανομής απαλλάσσονται εφόσον το μερίδιο αγοράς των μερών δεν υπερβαίνει καθένα το 30%.²⁹⁸

Μολονότι, ο κανονισμός ομαδικής απαλλαγής δεν εφαρμόζεται σε συμφωνίες μεταξύ ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων, το άρθρο 2(4) του Κανονισμού κάνει μία ευρύτερη εξαίρεση τώρα στην περίπτωση των κάθετων συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων που θεωρούνται ότι ανταγωνίζονται μόνο επειδή ο προμηθευτής δραστηριοποιείται σε διττή διανομή. Συγκεκριμένα, στην εξαίρεση αυτή ο προμηθευτής είτε είναι κατασκευαστής, εισαγωγέας ή χονδρέμπορος οι μη αμοιβαίες συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο της διττής διανομής μπορούν να επωφεληθούν από τον Κανονισμό υπό τον όρο ότι ο διανομέας δεν ανταγωνίζεται τον προμηθευτή σε επίπεδο ανάντη που αγοράζει τα αγαθά/υπηρεσίες. Επομένως, ο Κανονισμός εφαρμόζεται όχι μόνο όταν ένας κατασκευαστής προμηθεύει αγαθά και ανταγωνίζεται κατόντη έναν ανεξάρτητο διανομέα, υπό την προϋπόθεση ότι ο διανομέας δεν κατασκευάζει επίσης ανταγωνιστικά προϊόντα, ως ο προϊσχύων Κανονισμός, αλλά και όταν ένας εισαγωγέας ή χονδρέμπορος προμηθεύει εμπορεύματα και ανταγωνίζεται κατόντη, ανάλογα με την περίπτωση, έναν ανεξάρτητο χονδρέμπορο ή λιανοπωλητή υπό την προϋπόθεση ότι ο ανεξάρτητος χονδρέμπορος ή λιανοπωλητής δεν είναι ανταγωνιζόμενη επιχείρηση.

Ένα επιπρόσθετο θέμα που προκάλεσε και έντονη συζήτηση κατά την αξιολόγηση του προϊσχύοντος Κανονισμού και των συνοδευτικών Κατευθυντήριων Γραμμών, είναι η ανταλλαγή πληροφοριών στη διττή διανομή. Ο συγκεκριμένος Κανονισμός δεν προέβλεπε περιορισμό στην εφαρμογή του σε σχέση με την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της διττής διανομής. Αντίθετα, το άρθρο 2(5) του Κανονισμού προβλέπει ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών μιας κάθετης συμφωνίας που έχει συναφθεί στο πλαίσιο του συστήματος διττής διανομής εξαιρείται υπό τον όρο ότι πληρούνται δύο προϋποθέσεις: η ανταλλαγή αυτή (i) πρέπει να σχετίζεται άμεσα με την εφαρμογή της κάθετης συμφωνίας, και (ii) είναι αναγκαία για τη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των αγαθών/υπηρεσιών της σύμβασης. Βεβαίως, οι ΚΓ δίνουν ενδεικτικό κατάλογο παραδειγμάτων πληροφοριών που ενδέχεται να ικανοποιούν ή μη τις

²⁹⁸ Άρθρο 2(4) των Κανονισμών (330/2010 & 2022/720).

προϋποθέσεις απαλλαγής²⁹⁹ ώστε να είναι σε θέση οι επιχειρήσεις να αξιολογούν το συγκεκριμένο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών ανά περίπτωση,³⁰⁰ καθώς επίσης παραδείγματα προφυλάξεων που μπορούν να λαμβάνουν οι επιχειρήσεις ώστε να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο οριζόντιας παράβασης σε περίπτωση που ανταλλαγή πληροφοριών δεν απαλλάσσεται.³⁰¹

Με άλλα λόγια, παρατηρείται διεύρυνση του ασφαλούς λιμένα, για να καλύπτονται περισσότερα επίπεδα της εφοδιαστικής αλυσίδας π.χ. χονδρέμπορος και εισαγωγέας, αλλά και περιορισμός του σε σχέση με το εύρος της ανταλλαγής πληροφοριών που επιτρέπεται στο πλαίσιο της διττής διανομής, λαμβάνοντας υπόψη και τις ανησυχίες από την πρακτική στο οριζόντιο επίπεδο.

8.2 Πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης

Ο Κανονισμός εισάγει ειδικούς κανόνες για τους συγκεκριμένους πάροχους, οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως προμηθευτές, ενώ οι επιχειρήσεις που προσφέρουν αγαθά/υπηρεσίες μέσω αυτών των πλατφορμών θεωρούνται ως αγοραστές των επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης.³⁰² Επομένως, ο πάροχος επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης δεν μπορεί να θεωρηθεί αγοραστής για τα αγαθά/υπηρεσίες των οποίων διευκολύνει την πώληση. Αυτή η εκ προοιμίου κατηγοριοποίηση έχει σημαντικές συνέπειες: το μερίδιο αγοράς του παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (άρθρο 3(1) του Κανονισμού) υπολογίζεται στη σχετική αγορά των εν λόγω υπηρεσιών και όχι στην αγορά των αγαθών/υπηρεσιών που πωλούνται,³⁰³ οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τους παρόχους αυτούς στους αγοραστές των εν λόγω υπηρεσιών μπορεί να είναι ιδιαίτερης σοβαρότητας,³⁰⁴ οι πάροχοι με υβριδική λειτουργία (αυτοί που πωλούν επίσης αγαθά/υπηρεσίες ανταγωνιζόμενοι τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους) δεν απαλλάσσονται στο πλαίσιο της διττής διανομής,³⁰⁵ οι υποχρεώσεις ισοτιμίας σε επίπεδο λιανικής μεταξύ πλατφορμών που επιβάλλονται από τους παρόχους αυτούς εξαιρούνται από το ευεργέτημα της απαλλαγής³⁰⁶ και οι πάροχοι συνήθως δεν ικανοποιούν τις προϋποθέσεις για να αντιμετωπιστούν ως εμπορικοί αντιπρόσωποι.³⁰⁷

Από τα παραπάνω διαφαίνεται κάποια ανησυχία ως προς τους κάθετους περιορισμούς που επιβάλλονται από τις πλατφόρμες, καθώς είναι γενικά πιθανόν αυτοί να προβούν

²⁹⁹ Παράγραφοι 99 και 100 των νέων Κατευθυντήριων Γραμμών, αντίστοιχα.

³⁰⁰ *Ibid*, παρά. 101.

³⁰¹ *Ibid*, παρά. 103.

³⁰² *Supra*, υποσ. 5, άρ. 1(1)(ε) και *supra*, υποσ. 28, παρά. 67.

³⁰³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 67(β).

³⁰⁴ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 4 και *supra*, υποσ. 28, παρά. 67(γ).

³⁰⁵ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 2(6) και *supra*, υποσ. 28, παρά. 67(3).

³⁰⁶ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 5(1)(δ) και *supra*, υποσ. 28, παρά. 67(δ).

³⁰⁷ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 46 και 63.

επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό, σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από το εάν μπορεί να αποδειχθεί ισχύς στην αγορά.

8.3 Καθορισμός τιμών μεταπώλησης

Σε αμφότερους τους Κανονισμούς οι συμφωνίες που περιορίζουν τη δυνατότητα του αγοραστή να καθορίζει την τιμή μεταπώλησης κάτω από ένα επίπεδο θεωρούνται περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας.³⁰⁸ Εντούτοις, οι ΚΓ δίνουν σημαντικές διευκρινίσεις αναφορικά με την ελάχιστη διαφημιζόμενη τιμή, τις συμβάσεις εκτέλεσης και περιπτώσεις που ο ΚΤΜ μπορεί να επιφέρει βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας παρά το ότι αυτός θεωρείται περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας.

8.4 Περιορισμοί γεωγραφικής περιοχής ή πελατείας

Σε γενικές γραμμές, ο Κανονισμός δεν αλλάζει ουσιαστικά τις αρχές που αφορούν την αποκλειστική ή επιλεκτική διανομή αλλά αναδιοργανώνει τη λίστα των περιορισμών ιδιαίτερης σοβαρότητας διακρίνοντας σε συστήματα αποκλειστικής, επιλεκτικής και ελεύθερης διανομής και ορίζει πέραν από την επιλεκτική και την αποκλειστική διανομή. Μολονότι, η αναδιάρθρωση αυτή δεν επιφέρει κάποια αλλαγή στον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010 σχετικά με τους περιορισμούς μεταπώλησης, εντούτοις ο Κανονισμός διευρύνει το πεδίο εφαρμογής των περιορισμών μεταπώλησης που, εφόσον εξαιρούνται, δεν θεωρούνται περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας στο καθένα από τα τρία αυτά συστήματα διανομής. Επιπλέον, ο Κανονισμός ορίζει τις ενεργητικές και παθητικές πωλήσεις. Έτσι, ο Κανονισμός παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία από ότι ο προϊσχύων Κανονισμός, καθώς στον νέο περισσότερες περιπτώσεις εμπίπτουν στον ασφαλή λιμένα.

Αναφορικά με την αποκλειστική διανομή, ο Κανονισμός εισάγει τη δυνατότητα κοινής αποκλειστικότητας βάσει της οποίας ο προμηθευτής μπορεί να διορίσει μέχρι και πέντε διανομείς ανά αποκλειστική γεωγραφική περιοχή ή ομάδα πελατών και να αποτρέψει αντίστοιχα τις ενεργητικές πωλήσεις στη συγκεκριμένη περιοχή ή ομάδα πελατών από διανομείς άλλης γεωγραφικής περιοχής ή που δεν έχουν οριστεί για να προμηθεύσουν αυτή την ομάδα πελατών. Σε αντίθεση, σύμφωνα με τον προϊσχύοντα Κανονισμό, δεν ήταν δυνατό να υπάρχουν περισσότεροι από ένα αποκλειστικοί διανομείς σε μια γεωγραφική περιοχή ή ομάδα πελατών. Επιπλέον, ο προμηθευτής μπορεί να υποχρεώσει τον αποκλειστικό διανομέα να μετακυλήσει τον περιορισμό ενεργητικών πωλήσεων στους άμεσους πελάτες τους, όχι σε πελάτες επόμενων σταδίων.³⁰⁹ Αντίθετα, ο προϊσχύων Κανονισμός περιόριζε τη δυνατότητα επιβολής περιορισμών ενεργητικών πωλήσεων μόνο στον διανομέα από τον προμηθευτή και απαγόρευε την επιβολή υποχρέωσης στους διανομείς να μετακυλύουν τον περιορισμό αυτό στους δικούς του πελάτες. Επιπρόσθετα, ο

³⁰⁸ Άρθρο 4(α) και των δύο Κανονισμών (330/2010 & 2022/720).

³⁰⁹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 220.

συνδυασμός της αποκλειστικής διανομής με την επιλεκτική διανομή στην ίδια περιοχή δεν μπορεί να επωφεληθεί από την απαλλαγή κατά κατηγορία, για παράδειγμα, όταν ένας προμηθευτής λειτουργεί αποκλειστική διανομή σε επίπεδο χονδρικής και επιλεκτική διανομή σε επίπεδο λιανικής.³¹⁰

Αναφορικά με την επιλεκτική διανομή, ο Κανονισμός διασφαλίζει την ακεραιότητα του συστήματος επιλεκτικής διανομής που εφαρμόζεται σε περιοχή της ΕΕ/ΕΟΧ, όταν σε άλλες περιοχές εφαρμόζεται άλλο σύστημα διανομής. Περαιτέρω, ο προμηθευτής μπορεί να περιορίζει τον αγοραστή/διανομέα του να πωλεί σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς που βρίσκονται σε περιοχή όπου ο προμηθευτής λειτουργεί σύστημα επιλεκτικής διανομής, ανεξάρτητα από την περιοχή που δραστηριοποιείται ο αγοραστής/διανομέας, δηλαδή, σε αντίθεση με τον προηγούμενο Κανονισμό, ανεξάρτητα από το εάν ο αγοραστής/διανομέας δραστηριοποιείται σε σύστημα αποκλειστικής ή ελεύθερης διανομής. Επίσης, ο προμηθευτής μπορεί να μετακυλήσει τον περιορισμό αυτό και στους άμεσους και έμμεσους πελάτες του. Επιπλέον, οι συμφωνίες επιλεκτικής διανομής μπορούν να απαλλάσσονται ανεξάρτητα από τη φύση των προϊόντων, τη φύση των κριτηρίων επιλογής (ποιοτικά ή/και ποσοτικά) και τη δημοσίευση των κριτηρίων επιλογής.³¹¹ Οι περιορισμοί αμοιβαίας προμήθειας μεταξύ των μερών του συστήματος επιλεκτικής διανομής, καθώς και οι περιορισμοί γεωγραφικής περιοχής και πελατείας στην περιοχή όπου χρησιμοποιείται επιλεκτική διανομή, παραμένουν περιορισμοί ιδιαίτερης σοβαρότητας.

8.5 Περιορισμοί επιγραμμικών πωλήσεων

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο Κανονισμός στοχεύει να εκσυγχρονίσει τους κανόνες σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο και τις ηλεκτρονικές πωλήσεις. Όσο αφορά τους περιορισμούς επιγραμμικών πωλήσεων οι αλλαγές σε σχέση με τον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010 αφορούν τη διττή τιμολόγηση και τον κανόνα ισοδυναμίας. Αναφορικά με την πρώτη αλλαγή, η μεταχείριση της διττής τιμολόγησης³¹² είναι πιο φιλελεύθερη υπό τον Κανονισμό από ότι υπό του προϊσχύοντος Κανονισμού όπου θεωρείτο περιορισμός ιδιαίτερης σοβαρότητας. Πλέον η διττή τιμολόγηση μπορεί να απαλλάσσεται υπό προϋποθέσεις, με εξαίρεση η διαφορά τιμής χονδρικής δεν πρέπει να στοχεύει να: (α) περιορίσει στον αγοραστή τις διατιθέμενες ποσότητες προς πώληση στο διαδίκτυο και (β) αποτρέψει τον αγοραστή από την αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου για τις πωλήσεις του, δηλαδή όταν η διαφορά αυτή «*καθιστά τις διαδικτυακές πωλήσεις μη επικερδείς ή οικονομικά μη βιώσιμες*».³¹³ Σε σχέση με τη δεύτερη υπάρχει χαλάρωση του συγκεκριμένου κανόνα, καθώς ο προμηθευτής

³¹⁰ *Ibid*, παρά. 236.

³¹¹ *Ibid*, παρά. 151.

³¹² Η παράγραφος 209 των Κατευθυντήριων γραμμών για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01) προβλέπει ότι «η απαίτηση σύμφωνα με την οποία ο αγοραστής πρέπει να καταβάλλει διαφορετική τιμή χονδρικής για προϊόντα που πωλούνται μέσω του διαδικτύου απ' ό,τι για προϊόντα που πωλούνται εκτός διαδικτύου».

³¹³ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 209.

που εφαρμόζει σύστημα επιλεκτικής διανομής μπορεί πλέον να επιβάλλει στους εξουσιοδοτημένους διανομείς του κριτήρια για τις επιγραμμικές πωλήσεις που δεν είναι ισοδύναμα με αυτά που επιβάλλει για τις πωλήσεις σε φυσικά καταστήματα υπό την προϋπόθεση ότι οι απαιτήσεις που επιβάλλονται για τις επιγραμμικές πωλήσεις δεν πρέπει να στοχεύουν στην παρεμπόδιση της αποτελεσματικής χρήσης του διαδικτύου.³¹⁴

8.6 Συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/720 παρέχει εκτεταμένη καθοδήγηση σχετικά με το τι συνιστά γνήσια συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας και στενότερη ερμηνεία της απαλλαγής μίας τέτοιας συμφωνίας. Οι γνήσιες συμφωνίες εμπορικής αντιπροσωπείας εξακολουθούν να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1) ΣΛΕΕ. Με άλλα λόγια, γνήσιοι αντιπρόσωποι που αποτελούν μέρος του ολοκληρωμένου μοντέλου διανομής του αντιπροσωπευόμενου και δεν φέρουν ανεξάρτητο οικονομικό ή εμπορικό κίνδυνο δεν υπόκεινται στους περιορισμούς του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ. Ακόμη και εάν ο αντιπρόσωπος αποκτήσει την κυριότητα των συμβατικών αγαθών κατά την πώλησή τους για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου προσωρινά η συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας παραμένει εκτός του πεδίου εφαρμογής του 101(1)ΣΛΕΕ, εφόσον ο αντιπρόσωπος δεν επιβαρύνεται με κανένα σημαντικό κόστος ή κινδύνους σε σχέση με αυτή τη μεταβίβαση ιδιοκτησίας.³¹⁵

Οι προηγούμενες Κατευθυντήριες Γραμμές ανέφεραν ρητά ότι εάν ο αντιπρόσωπος φέρει τον χρηματοοικονομικό ή εμπορικό κίνδυνο αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας ως «*συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας*»,³¹⁶ ενώ οι ΚΓ εισάγουν μία δυναμικά σημαντική δόση αβεβαιότητας με την πρόβλεψη ότι μία τέτοια συμφωνία είναι «*λιγότερο πιθανό*» να μην εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101(1)ΣΛΕΕ, εφόσον ο αντιπρόσωπος εκπροσωπεί ένα μεγάλο αριθμό αντιπροσωπευόμενων προφανώς ακόμη και αν αυτός δεν φέρει τον κίνδυνο.³¹⁷

Υπό το νέο καθεστώς ο αντιπρόσωπος ορισμένων αγαθών/υπηρεσιών του προμηθευτή μπορεί να έχει διπλό ρόλο όταν παράλληλα ενεργεί και ως διανομέας για άλλα αγαθά/υπηρεσίες του ίδιου προμηθευτή. Για να τύχει απαλλαγής η συγκεκριμένη συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας πρέπει: (α) οι δραστηριότητες και οι κίνδυνοι που καλύπτονται από τη συμφωνία αυτή να μπορούν να οριοθετηθούν αποτελεσματικά, δηλαδή να αναφέρονται σε διακριτές λειτουργίες ή προϊόντα, (β) ο ανεξάρτητος διανομέας να είναι πραγματικά ελεύθερος να συνάψει μία τέτοια συμφωνία χωρίς να του επιβληθεί από τον προμηθευτή και (γ) όλοι οι σχετικοί εμπορικοί και χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι,

³¹⁴ *Ibid*, παρά. 235.

³¹⁵ *Ibid*, παρά. 33(α).

³¹⁶ *Ibid*, παρά. 13.

³¹⁷ *Ibid*, παρά. 30.

συμπεριλαμβανομένων όλων των επενδύσεων που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη συμφωνία βαρύνουν τον αντιπροσωπευόμενο-προμηθευτή.³¹⁸

Περαιτέρω, υπό τις ΚΓ η συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην οικονομία των επιγραμμικών πλατφορμών δεν πληροί τις προϋποθέσεις ώστε να κατηγοριοποιηθεί ως συμφωνία εμπορικής αντιπροσωπείας, λόγω της εξυπηρέτησης σημαντικού αριθμού πελατών, της σημαντικής ανισοροπίας ως προς τη διαπραγματευτική ισχύ των συμβληθέντων, καθώς και των σημαντικών χρηματοοικονομικών ή εμπορικών κινδύνων που αναλαμβάνουν.³¹⁹

8.7 Υποχρεώσεις ισοτιμίας

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 330/2010 εξαιρούνται όλες οι ρήτρες ισοτιμίας, ενώ υπό τον Κανονισμό η απαλλαγή δεν εφαρμόζεται σε συμφωνίες ευρείας ισοτιμίας λιανικής σε όλες τις πλατφόρμες, δηλαδή σε υποχρεώσεις ισοτιμίας που εξαιτίας αυτών, ο αγοραστής επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης να μην προσφέρει, πωλεί ή μεταπωλεί αγαθά/υπηρεσίες «σε τελικούς χρήστες υπό ευνοϊκότερους όρους χρησιμοποιώντας ανταγωνιστικές επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης»,³²⁰ οπότε οι εν λόγω υποχρεώσεις υπόκεινται σε ατομική αξιολόγηση υπό το άρθρο 101 ΣΛΕΕ. Ωστόσο, οι υπόλοιπες υποχρεώσεις ισοτιμίας, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων στενής ισοτιμίας λιανικής μπορούν να απαλλάσσονται.³²¹

Ο Κανονισμός προσαρμοζόμενος στις εξελίξεις της αγοράς με την άνθιση του ηλεκτρονικού εμπορίου εισάγει άρθρο με τίτλο «Ανάκληση σε μεμονωμένες περιπτώσεις»³²² το οποίο προβλέπει ότι το ευεργέτημα της απαλλαγής πιθανόν να ανακληθεί σε περίπτωση που (α) η αγορά παροχής «επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης» και (β) ο ανταγωνισμός μεταξύ των παρόχων των υπηρεσιών αυτών περιορίζεται από το σωρευτικό αποτέλεσμα παρόμοιων συμφωνιών.

8.8 Υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού

Αμφότεροι οι Κανονισμοί περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων υποχρεώσεων, για παράδειγμα, η υποχρέωση του αγοραστή να μην κατασκευάζει, αγοράζει ή πωλεί αγαθά ή υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τα συμβατικά αγαθά/υπηρεσίες ή η υποχρέωση του αγοραστή να αγοράζει περισσότερο από το 80% της συνολικής του ζήτησης για αγαθά/υπηρεσίες της σύμβασης και τα υποκατάστατά τους από έναν προμηθευτή. Επίσης, αμφότεροι οι Κανονισμοί προβλέπουν ότι οι υποχρεώσεις μη

³¹⁸ *Ibid*, παρά. 36.

³¹⁹ *Ibid*, παρά. 46.

³²⁰ *Supra*, υποσ. 5, άρ. 5(δ).

³²¹ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 254 και 359.

³²² *Supra*, υποσ. 5, άρ. 6.

άσκησης ανταγωνισμού που η διάρκειά τους δεν είναι αόριστη ή δεν υπερβαίνει τα πέντε χρόνια επωφελούνται από το ασφαλές λιμάνι της απαλλαγής κατά κατηγορία.³²³

Περαιτέρω, οι ΚΓ διευκρινίζουν ότι οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού που είναι σιωπηρά ανανεώσιμες πέραν των πέντε ετών και ο αγοραστής μπορεί ουσιαστικά να επαναδιαπραγματευτεί ή να τερματίσει τη συμφωνία με εύλογη προειδοποίηση και με εύλογο κόστος επωφελούνται επίσης από την απαλλαγή κατά κατηγορία.³²⁴ Αυτή η επέκταση της διάρκειας πέραν της λήξης της πενταετίας θα προσδώσει μεγαλύτερη ευελιξία στα μέρη για συμπερίληψη ρητρών μη άσκησης ανταγωνισμού στις μεταξύ τους συμφωνίες.

8.9 Βιωσιμότητα

Ενώ ο προηγούμενος Κανονισμός και οι συνοδευτικές Κατευθυντήριες Γραμμές δεν αναφέρονται στη βιωσιμότητα, οι ΚΓ αναγνωρίζουν ρητά ότι η επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας μπορεί να συνιστά αποτελεσματικότητα σύμφωνα με το άρθρο 101(3)ΣΛΕΕ.³²⁵ Επίσης, αναγνωρίζουν ότι τα ποιοτικά κριτήρια στην επιλεκτική διανομή μπορούν να αναφέρονται στην επίτευξη στόχων βιωσιμότητας π.χ. η προστασία του περιβάλλοντος ή ο περιορισμός της χρήσης φυσικών πόρων,³²⁶ καθώς και ότι οι υποχρεώσεις μη άσκησης ανταγωνισμού πέραν των πέντε χρόνων είναι πιο πιθανόν να ικανοποιούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101(3)ΣΛΕΕ εάν αυτές λαμβάνουν υπόψη την απόσβεση πράσινης επένδυσης.³²⁷

9. Συμπεράσματα

Ο Κανονισμός Ομαδικής Απαλλαγής, τόσο ο ισχύων όσο και ο προηγούμενος, παρέχει, σε συνδυασμό με τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές, καθοδήγηση όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ προμηθευτών και μεταπωλητών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά στάδια της αλυσίδας παραγωγής. Παρέχουν δηλαδή ένα ασφαλές λιμάνι και καθοδήγηση για αυτοαξιολόγηση, διασφαλίζοντας μια όσο το δυνατόν πιο συνεπή εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού.

Ο Κανονισμός οριοθετεί πλέον πιο ρητά τις απαγορεύσεις και τις εξαιρέσεις στα κύρια συστήματα διανομής, ήτοι στην αποκλειστική διανομή και στην επιλεκτική διανομή. Εν ολίγοις, η συνολική δομή του Κανονισμού είναι πιο προσιτή στους δραστηριοποιούμενους στην αγορά και προσφέρει κατ' επέκταση μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου. Έτσι πλέον οι

³²³ Άρθρο 5(1)(α) των Κανονισμών 2022/720 και 330/2010.

³²⁴ *Supra*, υποσ. 28, παρά. 248.

³²⁵ *Ibid*, παρά. 9.

³²⁶ *Ibid*, παρά. 144.

³²⁷ *Ibid*, παρά. 316.

επιχειρήσεις είναι σε θέση να έχουν ένα εργαλείο που θα τους βοηθάει να γνωρίζουν εκ των προτέρων κατά πόσο εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

Σε πιο συγκεκριμένο επίπεδο, ο Κανονισμός (ΕΕ) 330/2010 αναθεωρήθηκε ώστε να αντικατοπτρίζει την αύξηση του ηλεκτρονικού εμπορίου και τις εξελίξεις στην ψηφιακή αγορά, δηλαδή οι κανόνες που σχεδιάστηκαν την εποχή των φυσικών καταστημάτων, προσαρμόστηκαν στην ψηφιακή οικονομία με τη θέσπιση σαφών και συνεκτικών κανόνων για την αξιολόγηση των διαδικτυακών περιορισμών σε κάθετες σχέσεις. Όσον αφορά τις μη επιγραμμικές πωλήσεις ο Κανονισμός έχει παραμείνει σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητος, ενώ εισάγει νέους κανόνες για τις επιγραμμικές πωλήσεις. Εν ολίγοις, οι νέοι κανόνες από τη μια παρέχουν καθοδήγηση για την εφαρμογή του Κανονισμού και των ΚΓ σε κάθετες συμφωνίες στις οποίες το ένα μέρος είναι επιγραμμική πλατφόρμα και από την άλλη περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικά με τον τρόπο αξιολόγησης κάθετων συμφωνιών που περιλαμβάνουν περιορισμούς στη χρήση επιγραμμικών πλατφορμών.³²⁸

Ο Κανονισμός ο οποίος ισχύει κατά τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας περιορίζει το πεδίο εφαρμογής ορισμένων ασφαλών λιμένων, ειδικά για διαδικτυακές πλατφόρμες, με ιδιαίτερη έμφαση στις υποχρεώσεις διττής διανομής και υποχρεώσεων ισοτιμίας. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι νέοι κανόνες παρέχουν περισσότερη ευελιξία όσον αφορά τα συστήματα αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής καθώς και σε σχέση με περιορισμούς στις διαδικτυακές πωλήσεις.

Οι κανόνες ως προς το όριο των μεριδίων αγοράς τόσο του προμηθευτή όσο και του διανομέα παρέμειναν στο ίδιο επίπεδο, ήτοι 30% καθώς αποτελεί ένα σημαντικό ασφαλή λιμένα για τη διαπίστωση του κατά πόσο δύναται να επωφεληθεί μία επιχείρηση από το ευεργέτημα του Κανονισμού.

Οι κανόνες ως προς τον ΚΤΜ παρέμειναν ουσιαστικά αμετάβλητοι σε σχέση με τον Κανονισμό, όμως οι νέες αναθεωρημένες ΚΓ για τους κάθετους περιορισμούς παρέχουν στους ενδιαφερόμενους φορείς σημαντικές διευκρινίσεις αναφορικά με επιμέρους τομείς όπως η ελάχιστη διαφημιζόμενη τιμή και οι συμβάσεις εκτέλεσης καθώς επίσης και επιπλέον σπάνιες περιπτώσεις που δύναται να επιφέρουν βελτιώσεις αποτελεσματικότητας.

Στο άρθρο 4(β), εισάγεται πλέον η δυνατότητα κοινής αποκλειστικότητας, η οποία επιτρέπει στους προμηθευτές να επιλέξουν μέχρι και 5 διανομείς ανά αποκλειστική περιοχή ή ανά ομάδα πελατών. Οι νέες ΚΓ επεξηγούν ότι πάνω από αυτό το όριο των 5 διανομέων υπάρχουν συγκεκριμένοι κίνδυνοι αντιανταγωνιστικών αποτελεσμάτων που συνδέονται κυρίως με τα κίνητρα επενδύσεων.

³²⁸ Concurrences Antitrust Publications & Events, 11th May 2022, The Vertical Block Exemption Regulation: Renewal or Revolution?

Επιπλέον, το άρθρο 4(γ) του Κανονισμού παρέχει περαιτέρω προστασία στα συστήματα επιλεκτικής διανομής, έχοντας υπόψη ότι οι προμηθευτές μπορούν πλέον να απαγορεύουν στους αγοραστές και τους πελάτες τους να πωλούν σε μη εξουσιοδοτημένους διανομείς που βρίσκονται σε περιοχή όπου ο προμηθευτής λειτουργεί σύστημα επιλεκτικής διανομής, ανεξαρτήτως μάλιστα από το κατά πόσο οι εν λόγω αγοραστές και πελάτες είναι εγκατεστημένοι εντός αυτή της περιοχής.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι σε σχέση με ορισμένα έμμεσα μέτρα που περιορίζουν τις διαδικτυακές πωλήσεις, οι νέες κάθετες κατευθυντήριες γραμμές καθιστούν πλέον σαφές ότι οι προμηθευτές μπορούν να ορίσουν διαφορετικές χονδρικές τιμές για διαδικτυακές και μη πωλήσεις από τον ίδιο διανομέα, καθώς αυτό μπορεί να δώσει κίνητρο ή να ανταμείψει ένα κατάλληλο επίπεδο επενδύσεων.

Το άρθρο 4(ε) του νέου Κανονισμού προβλέπει ότι οι περιορισμοί στις διαδικτυακές πωλήσεις είναι ιδιαίτερα σοβαροί όταν, άμεσα ή έμμεσα, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, έχουν ως αντικείμενο να περιορίζουν στους αγοραστές ή τους πελάτες τους από την αποτελεσματική χρήση του Διαδικτύου για την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών που προβλέπονται στη σχετική σύμβαση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρούσα μελέτη τοποθετείται χρονικά στην πρόσφατη έναρξη ισχύος του Κανονισμού, ως αποτέλεσμα η μέχρι στιγμής σχετική βιβλιογραφία είναι περιορισμένη και συν τοις άλλοις θεωρείται πρόωρη σε αυτό το στάδιο η έκδοση σχετικών αποφάσεων από την Επιτροπή και άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Επομένως, η εν λόγω μελέτη επικεντρώνεται, κυρίως, στην επισκόπηση του Κανονισμού, τη σύγκρισή του με τον προηγούμενο και τα ενδεχόμενα θετικά αποτελέσματα που θα επιφέρει στους εμπλεκόμενους φορείς και εν τέλει στους καταναλωτές.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διεθνοποίηση των συναλλαγών σε συνδυασμό με την επιθυμία για εξέλιξη και επέκταση σε νέες αγορές ανέδειξε την ανάγκη σύναψης κάθετων σχέσεων μεταξύ παραγωγών και τρίτων επιχειρήσεων. Η γέννηση τέτοιων μορφών συνεργασίας υπακούει καταρχήν στη θεμελιώδη αρχή περί ελευθερίας των συμβάσεων, όμως πρέπει να υπάγεται και σε συγκεκριμένους κανόνες, οι οποίοι εν προκειμένω παρέχονται από τον Κανονισμό. Συνεπώς, κάθε παραγωγός απολαύει την ελευθερία να διαμορφώνει κατά το δοκούν και κατά τον αποδοτικότερο για τον ίδιο τρόπο το δίκτυο διανομής των αγαθών του. Όμως, η ελευθερία του αυτή περιορίζεται, στο μέτρο που η συναλλακτική του συμπεριφορά παρουσιάζει χαρακτήρα αποκλίνοντα από τις επιταγές του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού και εν προκειμένω από τους κανόνες του Κανονισμού.

Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα διπλωματική εργασία εξέτασε το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις κάθετες συμφωνίες σε ενωσιακό επίπεδο από πλευράς δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκε και εξετάστηκε το ζήτημα των κάθετων συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, ήτοι των συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής.

Το κύριο μέρος της διπλωματικής εργασίας ασχολήθηκε με το νομικό πλαίσιο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού σε σχέση με τις κάθετες συμφωνίες, οι οποίες εμπεριέχουν περιορισμούς, καθώς και τις αντίστοιχες απαγορεύσεις και εξαιρέσεις που προβλέπονται.

Πέραν του νομικού πλαισίου, όπως ισχύει κατά τη συγγραφή της παρούσας εργασίας, εξετάστηκαν και οι κύριες διαφορές με τον προϊσχύοντα κανονισμό, καθώς και τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα που θα επιφέρουν οι αλλαγές στον Κανονισμό.

Το κύριο συμπέρασμα που εξήχθη ήταν ότι οι νομοθετικές παρεμβάσεις στον Κανονισμό, αλλά και η εισαγωγή νέων κατευθυντήριων γραμμών, ενίσχυσαν την ασφάλεια δικαίου που διέπει πλέον την *ex ante* αξιολόγηση των κάθετων συμφωνιών, ενώ ταυτόχρονα οι αλλαγές αντικατοπτρίζουν την ψηφιοποίηση του εμπορίου, καθώς επίσης και τις νέες μορφές ηλεκτρονικού εμπορίου και πλατφορμών (two-sided markets).

Εν κατακλείδι, με δεδομένο ότι ο Κανονισμός βρίσκεται ακόμα σε μεταβατική περίοδο, υφίσταται ευρύ πεδίο για περαιτέρω έρευνα επί του αντικειμένου και η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αποτελέσει έρεισμα για μελλοντική αρθρογραφία που θα μελετά πλέον τον τρόπο εφαρμογής του Κανονισμού μέσα από υποθέσεις και αποφάσεις της Επιτροπής και άλλων εθνικών αρχών ανταγωνισμού.

E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Δρακακάκης Σταμάτης, *Σιδηρόπουλος* Κωνσταντίνος, *Παπαευθυμίου* Αργύριος σε: Συνήγορος, Ανανέωση των ενωσιακών κανόνων για τους κάθετους περιορισμούς του ανταγωνισμού, τ. 150/2022.

Ζευγώλης Νικόλαος, *Κάθετες Συμφωνίες και Ανταγωνισμός*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2012.

Καρύδης Γεώργιος, *Η στεγανότητα του συστήματος επιλεκτικής διανομής προϊόντων και το Δίκαιο του Ανταγωνισμού*, *Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου* 1994, Τεύχος 2, σελ. 145-175.

Καρύδης Γεώργιος, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, Αθήνα 2020.

Κόκκορης Ιωάννης & *Λιανός* Ιωάννης (επιμ.), *Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα 2008.

Κοτσίρης Ε. Λάμπρος, *Δίκαιο Ανταγωνισμού - Αθέμιτου-Ελεύθερου*, *Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές*, 7η έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2015.

Λιακόπουλος Θανάσης, *Βιομηχανική ιδιοκτησία*, Αθήνα, έκδ. ε΄, 2000.

Σχινά Ιωάννης (επιμ.), *Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού – Η πρακτική της ΕΠΑ/ΕΑ*, Αθήνα 1992.

Τζουγανάτος Δημήτρης (επιμ.), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, 2^η έκδοση, 1^{ος} τόμος, Αθήνα 2020.

Τζουγανάτος Δημήτρης, *Οι Συμφωνίες Αποκλειστικής και Επιλεκτικής Διανομής στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού (Ελεύθερου και Αθέμιτου)*, Αθήνα 2001.

Τριανταφυλλάκης Γεώργιος/*Ρόκας* Νικόλαος (επιμ), *Αθέμιτος Ανταγωνισμός*, Αθήνα 1996.

Τριανταφυλλάκης Γεώργιος, *Οικονομική ελευθερία ή αποτελεσματικότητα ως προστατευτέο έννομο αγαθό στο δίκαιο κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικόλογων, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της*, 21ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Αθήνα 2012.

Τριανταφυλλάκης Γεώργιος, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, 4^η έκδοση, Αθήνα 2019.

Ξενόγλωσση

Bergh Roger Van der, *Comparative Competition Law and Economics*, Cheltenham, Edward Elgar 2017.

- Bishop Simon & Walker Mike*, *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, 3rd edition, London 2010.
- Brown R. Jeffrey & Goolsbee Austan*, «Does the Internet Make Markets More Competitive? Evidence from the Life Insurance Industry», *Journal of Political Economy*, Vol. 110, No. 3, 2002.
- Brynjolfsson Erik, Hu (Jeffrey) Yu & Smith D. Michael*, «Consumer Surplus in the Digital Economy: Estimating the Value of Increased Product Variety at Online Booksellers», *Management Science*, Vol. 49, No. 11, 2003.
- Claici Adina & Waelbroeck Denis*, *Vertical Restraints in the Digital Economy, Vertical Block Exemption Regulation Reform and the Future of Distribution*, The Netherlands 2021.
- Colino Sandra*, *Vertical Agreements and Competition Law: A comparative Study of the EU and US Regimes*, Portland 2010.
- Concurrences Antitrust Publications & Events, 11th May 2022, *The Vertical Block Exemption Regulation: Renewal or Revolution?*
- Hawk Barry*, «System Failure: Vertical Restraints and EC Competition Law», *Common Market Law Review*, Vol. 32, No. 4, 1995.
- Hortaçsu Ali, Martínez-Jerez F. Asís & Douglas Jason*, «The Geography of Trade in Online Transactions: Evidence from eBay and Mercadolibre», *American Economic Journal: Microeconomics*, Vol. 1, No. 1, 2009.
- Hovenkamp Herbert*, *Principles of Antitrust*, St. Paul 2017.
- Hurley R. Eileen*, «*Pronuptia de Paris v. Schillgalis*: Permissible Restraints of Trade on Franchising in the EEC», *Northwestern Journal of International Law & Business*, Volume 8, Issue 2, Fall 1987.
- Jessen Wegener Pernille, Mortensen Ole Gram Bent, Steinicke Michael and Sorensen Engsig Karsten*, *Regulating Competition in the EU*, The Netherlands 2016.
- Jones Alison & Suftrin Brenda*, *Eu Competition Law - Text, Cases and Materials*, 4th edition, Oxford 2011.
- Korah Valentine and Sullivan Dennis*, *Distribution Agreements under the EC Competition Rules*, Hart Publishing, 2002.
- Mano Miguel de la, Duquesne Guillaume & Bowman Thomas*, «Reform of the Vertical Block Exemption Regulation and the accompanying Vertical Guidelines: a last call for an economic perspective», *Elgaronline*, Volume 7: Issue 1, 2022.
- OECD Policy Roundtables, *Vertical Restraints for online sales*, 2013.

Sauter Wolf, Coherence in EU Competition Law, Oxford 2016.

Sluijs P. Jasper, Evidence-based Legislation in EU Competition Law Reform of the Vertical Block Exemption Regulation as a Case Study, 2022.

Wijckmans Frank & *Tuytschaever* Filip, Vertical Agreements in EU Competition Law, 2nd edition, Oxford 2011.

Witt Anne, «The Vertical Block Exemption Regulation», *Concurrences Competition Law Review*, No. 4-2022.

Νομοθετικά κείμενα και λοιπά έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (2022/C 248/01).

Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (2010/C 130/01).

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ανακοίνωση de minimis) (2014/C 291/01).

Ανακοίνωση της Επιτροπής Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης (2004/C 101/08).

Ανακοίνωση της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 1978 σχετικά με την αξιολόγηση ορισμένων συμφωνιών υπεργολαβίας σε σχέση με το άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΟΚ.

Δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 10^{ης} Μαΐου 2022, Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία: Η Επιτροπή εκδίδει νέο κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία των κάθετων συμφωνιών και συναφείς κατευθυντήριες γραμμές, διαθέσιμο στην: [**https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_22_2844**](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_22_2844)

European Commission, Final report on the E-commerce Sector Inquiry, COM(2017) 229 final, 10 May 2017.

European Commission Staff Working Document, Accompanying the document Report from the Commission to the Council and the European Parliament Final report on the E-commerce Sector Inquiry, SWD(2017) 154 final, 10 May 2017.

Κανονισμός (ΕΕ) 2022/720 της Επιτροπής, της 10ης Μαΐου 2022, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 330/2010 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, της 20ής Απριλίου 2010, για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2790/1999 της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1999 για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 316/2014 της Επιτροπής της 21ης Μαρτίου 2014 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1218/2010 της Επιτροπής της 14ης Δεκεμβρίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών εξειδίκευσης.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1217/2010 της Επιτροπής της 14ης Δεκεμβρίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών έρευνας και ανάπτυξης.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 461/2010 της Επιτροπής της 27ης Μαΐου 2010 σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 19/65/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Μαρτίου 1965 περί εφαρμογής του άρθρου 85 παράγραφος 3 της συνθήκης σέ κατηγορίες συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης που τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004.

Λευκή Βίβλος για τον εκσυγχρονισμό των κανόνων εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ (Πρόγραμμα της Επιτροπής Αριθ. 99/027), ημερομηνίας 28 Απριλίου 1999.

Πράσινη Βίβλος για τους κάθετους περιορισμούς στην πολιτική ανταγωνισμού της ΕΕ της 22^{ης} Ιανουαρίου 1997 (COM/96/721).

Συνθήκη της Λισαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2007/C 306/01).

Συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς Πράξεις (97 /C 340/01).

Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα.

Σύσταση της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων (2003/361/ΕΚ).